

**Strategia Rozwoju Lokalnego
Kierowanego przez Społeczność (LSR)
na lata 2014 – 2020**

**dla
Lokalnej Grupy Działania „ZIELONE SIOŁO”**

Obszar gmin:

**Andrzejewo, Boguty-Pianki, Brok, Małkinia Górna, Nur, Ostrów Mazowiecka,
Stary Lubotyń, Szulborze Wielkie, Wąsewo, Zaręby Kościelne**

Ostrów Mazowiecka, grudzień 2022 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I - CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „ZIELONE SIOŁO”	5
1. Nazwa i status prawny LGD.	5
2. Opis obszaru zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców.	5
3. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR	5
4. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia Leader.	6
5. Opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców.	7
6. Charakterystyka członków LGD	8
7. Opis składu organu decyzyjnego wskazujący że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji.	8
8. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych	8
9. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.	9
ROZDZIAŁ II - PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	10
1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR wskazujący:	10
ROZDZIAŁ III - DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.....	14
1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym.	15
3. Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).	17
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.	18
5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną).	19
6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna).	21
7. Charakterystyka rolnictwa	22
8. Charakterystyka środowiska oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu	22
ROZDZIAŁ IV - ANALIZA SWOT	23
1. Opis dokonanej analizy mocnych i słabych stron obszaru objętego LSR oraz zidentyfikowanych dla niego szans i zagrożeń. ...	23
ROZDZIAŁ V - CELE I WSKAŹNIKI	25
1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.	25
2. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	34
3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania:	35
4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.	36
5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć.....	41
6. Źródła pozyskania danych do pomiaru.	43
7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych (podanie dokładnego sposobu liczenia wskaźnika, algorytmów itp.).	43
8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia.	43
9. Stan docelowy wskaźnika (ewentualnie poziomy przejściowe, jeśli takie są planowane) oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia (założenia do planowania).	44
ROZDZIAŁ VI - SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	44
1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.	44

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.	45
3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasady oceny.....	47
4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.....	47
5. Jakość procesu oceny i wyboru operacji	47
ROZDZIAŁ VII - PLAN DZIAŁANIA.....	49
1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR.	49
2. Współpraca z innymi LGD	49
3. Zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru.	50
4. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie realizacji LSR, standardy wiedzy i kompetencji oraz jakość i efektywność świadczonego doradztwa określone przez LGD.	51
ROZDZIAŁ VIII - BUDŻET LSR.....	52
1. Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020.	52
2. Powiązanie Budżetu z celami LSR	52
ROZDZIAŁ IX - PLAN KOMUNIKACJI.....	52
1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR	52
ROZDZIAŁ X - ZINTEGROWANIE	56
1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami w szczególności strategiami rozwoju województwa mazowieckiego poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności.	56
2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	60
3. Innowacyjność	60
4. Innowacyjność w odniesieniu do kryteriów wyboru operacji w procesie wdrażania LSR	60
ROZDZIAŁ XI - MONITORING I EWALUACJA	61
1. Ogólna charakterystyka zadań i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania wskazująca główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania (wewnętrzne czy zewnętrzne).	61
2. Monitoring	61
3. Ewaluacja	62
ROZDZIAŁ XII - STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	63
ZAŁĄCZNIKI DO LSR.....	64
Załącznik nr 1 - PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR.....	64
Załącznik nr 2 - PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU	64
Załącznik Nr 3 - PLAN DZIAŁANIA WRAZ Z HARMONOGRAMEM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU.....	71
Załącznik nr 4 - BUDŻET LSR.....	78
Załącznik nr 5 - PLAN KOMUNIKACJI.....	79

WSTĘP

Niniejszy dokument – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) opracowana została zgodnie z Regulaminem konkursu na wybór Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność ogłoszonego przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w Warszawie w terminie od dnia 09.11.2015 roku do dnia 31.12.2015 roku oraz w oparciu o przepisy ustawy o rozwoju lokalnym, rozporządzenia 1303/2013 i ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. LSR sporządzona została przez pracowników Biura LGD „ZIELONE SIOŁO”. W trakcie prac korzystano także z konsultacji eksperckich.

Obejmuje obszar 10 gmin położonych w powiecie ostrowskim (z wyłączeniem miasta Ostrow Mazowiecka) na terenie województwa mazowieckiego. Obszar ten, jest spójny administracyjnie i jednocześnie połączony jest tradycjami historycznymi, przyrodniczymi, kulturowymi, turystycznymi, ale przede wszystkim bogaty jest w kapitał ludzki, nacechowany dużą chęcią rozwoju i pomysłami na przyszłość. Mieszkańcy obszaru swoją pracą i zaangażowaniem chcą jak najlepiej przysłużyć się rozwojowi własnemu, rozwojowi swoich miejscowości i swoich małych „lokalnych ojczyzn”.

W procesie tworzenia czynny udział brali także Członkowie Stowarzyszenia LGD „ZIELONE SIOŁO”. Podczas spotkań konsultacyjnych, fokusowych, w punkcie konsultacyjnym oraz przy zastosowaniu nowych metod partycypacyjnych okazję do wypowiedzenia się mieli reprezentanci różnych grup społecznych. Na tej podstawie próbowano określić grupy szczególnie istotne do realizacji niniejszej Strategii. W związku z szerokim społecznym zainteresowaniem inicjatywą LEADER oraz jej możliwościami nie wykluczamy żadnej z nich. Jednoznacznie można stwierdzić, że dokument ten oparty jest na silnych podstawach merytorycznych, ale przede wszystkim powstał w sposób całkowicie partnerski. Wspólnie wypracowana diagnoza jest dowodem na to, że LSR odzwierciedla istniejącą sytuację, a działania i przedsięwzięcia, które ten dokument przewiduje w przyszłości przyniosą założone w niej rezultaty.

Strategia Rozwoju Lokalnego została opracowana na lata 2014 – 2020. Tak przyjęty przedział czasowy wynika przede wszystkim z koniecznej do zachowania zgodności z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz z innymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi na poziomie przede wszystkim Województwa Mazowieckiego, powiatu ostrowskiego i gmin członkowskich. Owa zgodność daje gwarancję, że wydatkowanie przypadających środków nie będzie przypadkowe, lecz zgodne również z celami polityki Unii Europejskiej i Państwa Polskiego.

LGD „ZIELONE SIOŁO” postanowiła skupić się w LSR na dwóch celach strategicznych: obszar gospodarczy i społeczny. Wybór, którego dokonano, był podsumowaniem długotrwałego procesu tworzenia z udziałem społeczności lokalnej na każdym jego etapie. Cele strategiczne i operacyjne oraz wynikające z nich przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji wynikają bezpośrednio z różnorodnych uwarunkowań obszaru. Zostały również poparte wynikami wielopłaszczyznowych konsultacji społecznych, dyskusji oraz przeprowadzoną analizą SWOT. Są więc bezpośrednią odpowiedzią na określone potrzeby i pomysły. Ponieważ jednak działania określone w tym dokumencie nie dotyczą wszystkich aspektów życia na tym obszarze, ale koncentrują się tylko na wybranych dziedzinach, Lokalna Grupa Działania „ZIELONE SIOŁO” nie zastępuje istniejących instytucji, lecz ma za zadanie je wspierać, działać w różnych dziedzinach, które dają szansę na pełniejsze wykorzystanie zasobów i rozwój obszaru.

Mamy nadzieję że opracowana Strategia spełni oczekiwania mieszkańców obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”.

**W imieniu Zarządu
LGD „ZIELONE SIOŁO”**

Wiceprezes

Prezes

Grzegorz Nadratowski

Adriana Rukat

ROZDZIAŁ I - CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „ZIELONE SIOŁO”

1. Nazwa i status prawny LGD

Lokalna Grupa Działania „ZIELONE SIOŁO” jest stowarzyszeniem posiadającym osobowość prawną. Działa zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 1989 r. Nr 20, poz. 104 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2015, poz. 349) ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015, poz. 378), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L347/487 z 20.12.2013 r.) oraz zgodnie ze statutem stowarzyszenia.

2. Opis obszaru zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców.

LGD „ZIELONE SIOŁO” swoim działaniem obejmuje powiat ostrowski z wyłączeniem miasta Ostrów Mazowiecka. Na obszar działania LGD „ZIELONE SIOŁO” składa się **10 jednostek samorządu terytorialnego** w tym:

- Gmina miejsko - wiejska Brok,
- Gminy wiejskie: Andrzejewo, Boguty - Pianki, Małkinia Górna, Nur, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń, Szulborze Wielkie, Wąsewo, Zaręby Kościelne.

Tabela 1

Lp.	Nazwa Gminy	Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2013 r.	Powierzchnia w km ²
1.	Andrzejewo	4 318	118,64
2.	Boguty Pianki	2 761	89,13
3.	Brok	2 921	110,21
4.	Małkinia Górna	12 048	134,08
5.	Nur	2 934	95,8
6.	Ostrów Mazowiecka	12 978	283,71
7.	Stary Lubotyń	3 857	109,16
8.	Szulborze Wielkie	1 798	47,6
9.	Wąsewo	4 476	119,2
10.	Zaręby Kościelne	3 796	88,9
		51 887	1 195,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – www.stat.gov.pl

Liczba ludności obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” **stan na 31.12.2013 r. wynosi 51 887 osób**. Gminą o największej liczbie ludności 12 978 mieszkańców jest Ostrów Mazowiecka. Z kolei gminą o najmniejszej liczbie ludności 1 798 mieszkańców jest Szulborze Wielkie. Wskazuje to na duże różnice w ilości mieszkańców zamieszkających gminy na terenie obszaru objętego LSR i nie jest to bezpośrednio skorelowane z obszarem jakie zajmują w km² poszczególne gminy, gdyż zależy to m.in. od lesistości danej gminy oraz bliskości od miasta Ostrów Mazowiecka.

3. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

Opisywany obszar leży na terenie Międzyrzecza Łomżyńskiego między dolinami Narwi i Bugu. Jest położony w środkowo – wschodniej części województwa mazowieckiego na granicy z województwem podlaskim. Od północy sąsiaduje z powiatem ostrołęckim, łomżyńskim i zambrowskim, od wschodu z powiatem wysokomazowieckim, od południa z powiatem sokołowskim i węgrowski, od zachodu z powiatem wyszkowskim. **Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 1.195,97 km². Swoim zasięgiem obejmuje obszar powiatu ostrowskiego, w tym 10 sąsiadujących ze sobą gmin, z wyłączeniem miasta Ostrów Mazowiecka.**

Rysunek 1

Województwo według regionalizacji fizyczno - geograficznej J. Kondrackiego znajduje się na pograniczu dwóch z czterech podstawowych obszarów kontynentu europejskiego, tj. Europy Zachodniej i Europy Wschodniej. Wschodnia część powiatu (zlewnia rzeki Brok) leży w obszarze Europy Wschodniej, należąc pod względem fizyczno – geograficznym do prowincji Niżu Wschodniobałtycko – Białoruskiego.

W celu zobrazowania spójności przestrzennej w LSR zamieszczono mapę obszaru objętego LSR z zaznaczonymi granicami poszczególnych gmin.

Na takim samym obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” realizowała wdrażanie LSR w latach 2007-2013.

4. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia Grupy i jej członków we wdrażaniu podejścia Leader

Pierwsze pomysły utworzenia na terenie powiatu ostrowskiego Lokalnej Grupy Działania pojawiły się w maju 2007 r. Jego inicjatorami był Pan Michał Rutkowski z gminy Andrzejewo oraz Pani Bożena Szostak z gminy Ostrów Mazowiecka. Doszli oni do wniosku, że powiat ostrowski posiada zasoby turystyczno - kulturowo - społeczne, a także znaczny potencjał kapitału ludzkiego. Elementem hamującym rozwój wsi jest brak liderów w sferze społecznej, a także pomysłów, które wskazywałyby kierunek rozwoju społeczno – gospodarczego całego powiatu. Rozważano co zrobić, aby rozwijać trójsektorowe partnerstwo: sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Na sesjach rad gmin prezentowane były założenia programu Leader i od marca 2008 r. do września 2008 r. zapadły stosowne uchwały o przystąpieniu Gmin i Powiatu Ostrowskiego do LGD.

Na tychże sesjach oraz na podstawie rozmów radnych z mieszkańcami powiatu ostrowskiego podjęto decyzje o założeniu Lokalnej Grupy Działania.

W dniu 14 marca 2008 r. Zebranie Założycielskie Stowarzyszenia o nazwie Lokalna Grupa Działania „ZIELONE SIOŁO” powołało Komitet Założycielski i udzielono mu pełnomocnictw do dokonania wszelkich czynności związanych z rejestracją Stowarzyszenia.

W skład Komitetu Założycielskiego weszli:

- Zbigniew Kamiński
- Waldemar Brzostek
- Michał Rutkowski
- Janusz Ambroziak
- Adriana Rukat.

Na pełnomocnika Komitetu Założycielskiego wyznaczono Panią Adrianę Rukat. LGD „ZIELONE SIOŁO” zostało zarejestrowane w dniu 30 kwietnia 2008 r. i otrzymało numer **KRS: 0000305133**.

We wrześniu 2008 r. przystąpiono do procesu tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009 – 2015.

LGD „ZIELONE SIOŁO” jest Stowarzyszeniem partnerskim. Członkami LGD są przedstawiciele Gmin, organizacji pozarządowych, osoby fizyczne, osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz rolnicy.

W ramach realizowanej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013 LGD „ZIELONE SIOŁO” przy wsparciu członków/ partnerów realizowała trzy główne cele:

Cel I - Wysoka jakość życia i efektywny rozwój gospodarczy na obszarze działania LGD objawiająca się wzmacnianiem więzi łączących mieszkańców ze swoim miejscem zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej

Cel II - Wzmacnianie spójności obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”, integracja działań lokalnych podmiotów gospodarczych, organizacji społecznych i jednostek samorządowych i ciągle zwiększanie zaangażowania mieszkańców w rozwój swoich miejscowości i lokalnych ojczyzn.

Cel III - Poprawa pozycji LGD „ZIELONE SIOŁO” w otoczeniu poprzez rozwoju funkcji turystycznych, produktów lokalnych, wdrażanie innowacji i odnawialnych źródeł energii, a także powiązań kooperacyjnych z partnerami w regionie oraz atrakcyjnym wizerunkiem obszaru.

Ponadto LGD zrealizowała 2 projekty współpracy, w tym jeden międzynarodowy. Pierwszy dotyczył realizacji operacji pn.: „Partnerstwo dla rozwoju sztuki rękodzielniczej”, której celem było prowadzenie wspólnych działań na rzecz nauki i podniesienia praktycznych i artystycznych umiejętności z zakresu sztuki rękodzielniczej mieszkańców. Drugi projekt współpracy zrealizowany wspólnie z partnerem z Polskim i Litwy, dotyczył realizacji operacji pn.: „Partnerstwo dla tradycji i innowacji w rozwoju lokalnym”. Jego celem było prowadzenie wspólnych działań na rzecz zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju lokalnego w oparciu o tradycje kulturowe i innowacyjne podejście do rozwoju przedsiębiorczości na wsi i aktywizacji społecznej mieszkańców.

W latach 2009-2015 LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystała limit środków (stosunek budżetu LGD „ZIELONE SIOŁO” do środków wypłaconych) na poziomie 93 %.

Pracownicy Biura LGD - 3 osoby tj.: Kierownik Biura, Koordynator ds. projektów, Specjalista ds. obsługi Biura oraz Zarząd LGD posiadają długoletnie doświadczenie niezbędne do zarządzania LGD i realizacji operacji, przewidzianych w LSR.

- 5. Opis struktury LGD zawierający krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców**

LGD „ZIELONE SIOŁO” liczy 63 członków i uwzględnia przedstawicieli wszystkich sektorów tj. sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców.

Tabela 2 Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD „ZIELONE SIOŁO”

Lp.	Sektor	Liczba Członków LGD	% składu LGD
1.	gospodarczy	12	19,05 %
2.	publiczny	11	17,46 %
3.	społeczny	30	47,62 %
4.	mieszkańcy	10	15,87 %
Łącznie		63	100 %

6. Charakterystyka członków LGD

LGD „ZIELONE SIOŁO” obecnie liczy 63 członków i jest partnerstwem 3 sektorowym. Spośród nich, 40 podmiotów reprezentuje sektor społeczny i mieszkańców, 12 podmiotów sektor gospodarczy oraz 11 podmiotów sektor publiczny. Skład członkowski jest reprezentatywny dla całej społeczności obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. Są w nim podmioty gospodarcze, w szczególności przedsiębiorcy prowadzący działalność zarówno produkcyjną, jak i usługową, rolnicy, a także podmioty, które świadczą usługi w zakresie turystyki i agroturystyki. Wśród reprezentantów sektora gospodarczego jest Bank Spółdzielczy w Ciechanowcu Oddział w Nurze. Sektor społeczny i mieszkańców reprezentują stowarzyszenia i organizacje pozarządowe (Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne) zajmujące się kultywowaniem dziedzictwa kulturowego, rozwijaniem zainteresowań, aktywizowaniem społeczności. Trzecim sektorem są przedstawiciele władzy publicznej reprezentujący jednostki samorządu terytorialnego - Powiat i Gminy.

7. Opis składu organu decyzyjnego wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada. W skład Rady wchodzi przedstawiciele instytucji publicznych, lokalni partnerzy społeczni i gospodarczy w łącznej liczbie 15.

Tabela 3

Lp.	Reprezentowany sektor	Liczba członków	% składu Rady
1.	publiczny	7	46,67 %
2.	gospodarczy	4	26,67 %
3.	społeczny:	2	13,33 %
	w tym mieszkańcy	2	13,33 %
RAZEM		15	100 %

Skład Rady LGD „ZIELONE SIOŁO” spełnia również poniższe warunki:

- **przedstawiciele władzy publicznej ani żadna pojedyncza grupa interesu nie mają więcej, niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji przez ten organ,**
- żaden z członków Rady nie jest równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej ani członkiem Zarządu,
- żaden z członków Rady nie jest zatrudniony w Biurze LGD,
- członek, który jest związany z sektorem publicznym nie reprezentuje sektora społeczno-gospodarczego i odwrotnie,
- **w skład Rady wchodzi przedstawiciele, przynajmniej po jednym z podmiotów sektora publicznego, podmiotów sektora społecznego i podmiotów sektora gospodarczego, będących członkami LGD,**
- **w składzie Rady znajduje się co najmniej jedna kobieta,**
- **w składzie Rady znajduje się osoba poniżej 35 roku życia.**

Członkowie Rady to osoby o długoletnim doświadczeniu zawodowym oraz osoby aktywnie działające na rzecz obszaru LGD poprzez przynależność do organizacji pozarządowych, wywodzące się z sektora społecznego organizujący liczne imprezy rekreacyjno – kulturalne w swoich miejscowościach, liderzy społeczni i animatorzy życia społeczno – kulturalnego w swoich małych ojczyznach.

W Radzie zasiadają również przedstawiciele sektora publicznego tj. Starosta oraz Wójtowie z wieloletnim doświadczeniem, którzy w ramach swoich obowiązków koordynowali liczne projekty inwestycyjne, społeczne i aktywizujące, w tym projekty wspierające rozwój obszarów wiejskich współfinansowane ze środków unijnych i krajowych.

8. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w Statucie i innych dokumentach wewnętrznych

Rada jest organem, do której należy dokonywanie oceny zgodności operacji z LSR oraz wybór operacji do dofinansowania poprzez wypełnienie, przez każdego członka Rady kart oceny operacji określającej zgodność z LSR oraz kart oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru. Przed wypełnieniem kart do głosowania brana jest pod uwagę ocena wstępna projektu dokonywana przez Biuro LGD. Po spełnieniu warunku zgodności operacji (projektu) na podstawie kart oceny operacji za zgodną z LSR, operacja podlega dalszej ocenie. Karta oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru zawiera punktowy system oceny projektów w ramach składanych wniosków. Punkty sumuje się i dzieli przez liczbę członków Rady biorących udział w głosowaniu. Wyniki głosowania ogłasza

Przewodniczący Rady. W przypadku uzyskania takiej samej liczby punktów, o wyborze operacji i pozycji na liście rankingowej decyduje kolejność złożonego w Biurze LGD wniosku w ramach ogłoszonego naboru.

Szczegółowe zasady dokonywania oceny zgodności operacji z LSR określone zostały w Regulaminie Rady. Operację uznaje się za zgodną z LSR, wówczas, gdy większość głosów (50% + 1) została oddana na opcję, że operacja jest zgodna z LSR. Decyzja Rady o wybraniu, bądź niewybraniu operacji do finansowania podejmowana jest w formie uchwały. Przewodniczący Rady jest osobą, której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej, w którym pomagają jemu Prezes lub wyznaczony członek Zarządu oraz pracownik Biura LGD.

Szczegółowe rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym określone są w Statucie i Regulaminie Rady LGD „ZIELONE SIOŁO”.

9. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte

Zasady funkcjonowania LGD „ZIELONE SIOŁO” opisane są w dokumentach wewnętrznych, takich jak Statut i Regulaminy funkcjonowania organów LGD oraz Biura LGD. Dokumenty te są uchwalane przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia oraz Zarząd LGD. Określają szczegółowo relacje pomiędzy poszczególnymi organami i ich odpowiedzialność oraz wymogi w stosunku do osób działających w tych organach. W tabeli nr 4 przedstawiono regulacje, które znajdują się w poszczególnych dokumentach wewnętrznych LGD.

Tabela 4

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
1.	Statut LGD	Minimalny zakres uregulowań zgodnie z ustawą prawo o stowarzyszeniach oraz ustawą RLKS. Dodatkowo Statut reguluje następujące kwestie: - organ nadzoru – Marszałek Województwa Mazowieckiego, - określenie organu decyzyjnego Rady LGD odpowiedzialnej za wybór operacji oraz szczegółowe określenie jego kompetencji i zasad reprezentatywności, - określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji - uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji), - zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.
2.	Regulamin organu decyzyjnego	- szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), - szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), - szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.), - zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, - zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.
3.	Regulamin Biura LGD	- zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, - uprawnienia Kierownika Biura, - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, - opis metody oceny jakości i efektywności świadczonego przez Koordynatora ds. projektów.
4.	Regulamin WZC LGD	- szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), - szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD zostały określone w Statucie, - zasady protokołowania posiedzeń WZC.
5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	- szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, - zasady prowadzenia działań kontrolnych, - zasady protokołowania posiedzeń.
6.	Regulamin Zarządu LGD	- szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, - zasady głosowania, - zasady protokołowania posiedzeń, - Kompetencje członków Zarządu zostały określone w Statucie LGD oraz Regulaminie Biura.

ROZDZIAŁ II - PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Prace nad nową LSR dotyczące perspektywy finansowej na lata 2014-2020 rozpoczęto już w czerwcu 2015r., gdy dobiegał koniec realizacji LSR na lata 2007-2013. W tym celu LGD „ZIELONE SIOŁO” **przeprowadziło badania własne na próbie n=150 osób z terenu obszaru LGD**, wykonując diagnozę obszaru objętego LSR. Przed przystąpieniem **do nowej LSR podstawą były wyniki ewaluacji własnej** opracowanej w formie **Raportu z badania ewaluacyjnego** opracowanego w maju 2014 r., z którego analizy wynikało jakie projekty wśród mieszkańców cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach przeprowadzanych konkursów na wybór operacji realizowanych przez LGD.

Proces tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „ZIELONE SIOŁO” opierał się na metodzie partycypacyjnej. **Do udziału w tworzeniu LSR została zaproszona cała społeczność obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”**. Zorganizowano i przeprowadzono spotkania konsultacyjne skierowane do wszystkich przedstawicieli sektorów istotnych z punktu widzenia opracowania i realizacji LSR, na których oparte jest działanie LGD, tj. sektora społecznego, publicznego, gospodarczego oraz mieszkańców. **Wśród przedstawicieli lokalnej społeczności znajdowali się również przedstawiciele tzw. grup nieformalnych (kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń i innych), a także osoby, które w wyniku analizy przeprowadzonych ankiet zostały zakwalifikowane jako osoby należące do grup defaworyzowanych.** Uwzględnienie wszystkich wymienionych grup społecznych zapewniło oddolny charakter tworzonego dokumentu, budowanego przy ich aktywnym udziale. Jedynie taki sposób udziału zagwarantował jej zintegrowany i innowacyjny charakter oraz prawidłowy proces tworzenia LSR. Za najlepszą metodę partycypacyjną zastosowaną przez LGD uznane zostały **spotkania konsultacyjne z udziałem eksperta** (moderatora spotkania) dające bezpośredni kontakt z mieszkańcami obszaru w celu poznania ich potrzeb i problemów. Pozostałe metody zastosowano w celu zwiększenia możliwości uczestniczenia mieszkańców i stanowiły one formę uzupełniającą. Skierowane były do osób uczestniczących, jak również do tych, którzy nie mogli osobiście wziąć udziału w spotkaniach konsultacyjnych, a chcieli wnieść swój udział w tworzeniu dokumentu strategicznego, służącego lokalnej społeczności. Zależy nam również na takich osobach, gdyż dopiero takie podejście oddaje pełen obraz problemów i potrzeb całej społeczności lokalnej. Wszystkie osoby biorące udział w tworzeniu LSR poinformowane zostały przez LGD o stopniu zawansowania prac, wynikach przeprowadzonych badań jak również miały możliwość wniesienia opinii, wniosku lub zgłoszenia własnego pomysłu.

1.1. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR

Zgromadzona dokumentacja z przeprowadzonych konsultacji społecznych poddana została analizie wszystkich czynników zgłoszonych przez lokalną społeczność. Podsumowanie tak obszernego materiału wymagało użycia odpowiednich narzędzi w szczególności do zgromadzonych ankiet. W tym celu skorzystano z programu do ich podliczenia dostępnego na stronie internetowej e-ankieta. Dopiero usystematyzowanie uzyskanych danych umożliwiło ich właściwe wykorzystanie przy tworzeniu LSR. Sporządzone zostały na ich podstawie odpowiednie opracowania pn. „*Analiza SWOT mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru LGD w odniesieniu do diagnozy obszaru i ludności*”, oraz „*Analiza zgłoszonych przedsięwzięć, w których mieszkańcy chętnie by uczestniczyli*”, które znajdują się w Biurze LGD celem udostępnienia organom kontrolnym.

1.2. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR

Wśród metod wykorzystanych w tworzeniu Strategii znalazły się: **spotkania konsultacyjne, fokus, punkt konsultacyjny, badania ankietowe, e-konsultacje, biały wywiad.**

1. Spotkania konsultacyjne (ankiety, karty) – stworzyły możliwość zebrania materiałów do opracowania założeń LSR. Odbyły się w terminie 19-23 października 2015 r. na obszarze każdej z 10 gmin członkowskich LGD „ZIELONE SIOŁO. Na spotkaniach poproszono uczestników o wypełnienie:

- Ankiety pn. „*Potrzeby społeczności lokalnej*” – identyfikujące oczekiwane kierunki zmian na obszarze LGD, preferowane rodzaje przedsięwzięć i gotowość mieszkańców do osobistego zaangażowania się w realizację projektów w ramach LSR,
- Ankiety do przeprowadzenia analizy SWOT - uczestnicy uzupełnili czynniki opisujące mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla rozwoju obszaru LGD,
- Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców – uczestnicy odpowiedzieli na 3 pytania:
 - Jakich zmian oczekują mieszkańcy w Pani/a miejscowości/gminie w najbliższych 3-4 latach?

- Jakie przedsięwzięcia, w których Pani/a zdaniem mieszkańcy chętnie by uczestniczyli, należałoby zaplanować w LSR?
 - Jakie przedsięwzięcia Pan/i jest gotów/owa sam/a realizować przy wsparciu środkami UE?
- *Karty oceny lokalnych kryteriów wyboru operacji* – gdzie poproszono uczestników o uzupełnienie kryteriów wyboru operacji o dodatkowe kryteria, wg. których oceniane mają być projekty składane do LGD.

2. Fokus (wywiad z przedstawicielami JST) – polegający na rozmowie (zgodnie z przygotowanym wcześniej scenariuszem), przeprowadzony przez moderatora, którego celem było :

- omówienie podstawowych zasad budowania LSR w nowej perspektywie unijnej,
- przedstawienie szans, barier oraz oczekiwań pod kątem nowej LSR,
- określenie grup defaworyzowanych na obszarach poszczególnych samorządów,
- omówienie spraw organizacyjnych spotkań konsultacyjnych zaplanowanych w każdej gminie w terminie 19-23 października 2015 r.

3) Punkt konsultacji społecznych – mieszczący się w Biurze LGD „ZIELONE SIOŁO” umożliwił społeczności lokalnej stały dostęp do informacji na temat postępu prac nad tworzeniem LSR. Wyznaczony pracownik Biura dostępny był od poniedziałku do piątku w godz. 8.00-16.00. Osobiście, telefonicznie, a także drogą internetową udzielał informacji nt. tworzenia Strategii, harmonogramu prac oraz aktualnych wytycznych dotyczących nowego okresu programowania. Przedstawiciele lokalnej społeczności na każdym etapie przygotowywania Strategii mieli możliwość wnoszenia uwag oraz zgłaszania własnych pomysłów.

4) Ankieta on-line (badania ankietowe) – na stronie internetowej LGD: www.zielonesiolo.pl poprzez formularz anonimowej ankiety nt. „Potrzeby społeczności lokalnej”, którą mógł wypełnić każdy z mieszkańców obszaru LGD zainteresowany udziałem w budowaniu LSR. Mieszkańcy mieli możliwość wskazania głównych potrzeb i problemów obszaru oraz kierunków działań zmierzających do ich rozwiązywania.

5) E-konsultacje – polegały na informowaniu pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, którzy udostępniili swoje adresy e-mail o wynikach zakończonych prac przy budowie LSR, w tym: podsumowaniu spotkań, wnioskach przeprowadzonych analiz, określeniu celów LSR. Na stronie internetowej LGD zamieszczono także informację o możliwości zgłaszania uwag do zasad monitorowania i ewaluacji oraz planu komunikacyjnego.

6) Biały wywiad – polegał na gromadzeniu informacji z ogólnie dostępnych źródeł tj.: Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej działających na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO”.

Tabela 5 Etapy budowania LSR z wykorzystaniem partycypacyjnych metod konsultacji

Lp.	Kluczowe etapy budowania LSR	Metoda 1 Spotkania konsultacyjne	Metoda 2 Fokus	Metoda 3 Punkt konsultacyjny	Metoda 4 Ankieta on-line	Metoda 5 E-konsultacje	Metoda 6 Biały wywiad
1	Diagnoza i analiza SWOT (Rozdział III, IV)	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru LGD 2) Ankiety do przeprowadzenia analizy SWOT	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru LGD 2) Ankiety do przeprowadzenia analizy SWOT	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru LGD 2) Ankiety do przeprowadzenia analizy SWOT	Ankieta „Potrzeby społeczności lokalnej”	Informowanie pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, o zakończonych i podejmowanych nowych pracach przy budowie LSR	Dane z GUS, PUP, GOPS
2	Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców 2) Ankiety „Potrzeby społeczności lokalnej”	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców 2) Ankiety „Potrzeby społeczności lokalnej”	Wypełnienie: 1) Ankiety potrzeb i oczekiwań mieszkańców 2) Ankiety „Potrzeby społeczności lokalnej”	X	Informowanie pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, o zakończonych i podejmowanych nowych pracach przy budowie	Dane z GUS, PUP

	działania (Rozdział V i VIII)					LSR	
3	Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru (Rozdział V)	Wypełnienie Karty oceny lokalnych kryteriów wyboru operacji	Wypełnienie Karty oceny lokalnych kryteriów wyboru operacji	Wypełnienie Karty oceny lokalnych kryteriów wyboru operacji	X	Informowanie pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, o zakończonych i podejmowanych nowych pracach przy budowie LSR	X
4	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji (Rozdział XI)	Praca zespołu Biura	Praca zespołu Biura	Formularz zgłaszania uwag do zasad monitorowania i ewaluacji	X	Informowanie pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, Formularz zgłaszania uwag do zasad monitorowania i ewaluacji	X
5	Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR (Rozdział IX)	Praca zespołu Biura	Praca zespołu Biura	Formularz zgłaszania uwag do planu komunikacji	X	Informowanie pocztą elektroniczną uczestników spotkań konsultacyjnych, Formularz zgłaszania uwag do planu komunikacyjnego	X

Na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR wykorzystano co najmniej 4 partycypacyjne metody konsultacji. Wnioski z zastosowanych metod zostały wykorzystane do zbudowania:

- diagnozy i analizy SWOT obszaru i ludności zamieszkującej obszar objęty LSR,
- określania celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowania planu działania,
- opracowania zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
- opracowania zasad monitorowania i ewaluacji,
- przygotowania planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

W dalszych rozdziałach, które opisują kluczowe etapy budowania LSR, zostały wykorzystane wyniki z zastosowanych metod konsultacyjnych zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców.

1.3. Wyniki przeprowadzonej analizy oraz przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji

Po przeprowadzonych konsultacjach społecznych, na obszarze wszystkich gmin, w oparciu o przeprowadzone Ankiety „Potrzeby społeczności lokalnej” uczestnicy **wskazali 366 przedsięwzięć**, które sami są gotowi realizować przy wsparciu środkami UE, w ramach LSR LGD „ZIELONE SIOŁO” w perspektywie finansowej 2014-2020. W wyniku sporządzenia szczegółowej analizy zgłoszonych przedsięwzięć w formie opracowania, (przechowywane w Biurze LGD) dokonane wskazania można zdefiniować w grupy przedsięwzięć, które są gotowi realizować mieszkańcy obszaru. **Odpowiadają one bezpośrednio na problemy zgłaszane przez uczestników:**

Zgłoszone przedsięwzięcia zostały ujęte w **8 grupach tematycznych** i uporządkowano je w kolejności **według największej liczby wskazań z wyjątkiem grupy inne:**

I. Rozwój życia społecznego i aktywizacja lokalnych społeczności, w tym imprezy integrujące np. festyny, majówki, imprezy cykliczne (dożynki, zawody sportowe, jarmarki), pikniki rodzinne, zabawy, jasełka i spotkania wigilijne, aktywizacja osób starszych, imprezy kulturalne, integrujące, w tym o charakterze lokalnym, działania kulturalne podtrzymujące dziedzictwo kulturowe, rozwój działalności KGW i OSP, zajęcia i gry sportowe, w tym dla dzieci, inwestycje w lokalne organizacje pozarządowe, spotkania i dyskusje – **114 wskazań**,

- II. **Budowa, rozbudowa i wyposażenie infrastruktury sportowej i turystyczno-rekreacyjnej**, w tym budowa, remont boiska (stadionu) sportowego, budowa ścieżek rowerowych, budowa siłowni zewnętrznych, a także siłowni i klubów fitness, pływalni i kąpielisk, pomostu dla wędkarzy i toru samochodowego oraz modernizacja i zagospodarowanie terenu wokół stawu, udostępnienie sal gimnastycznych i zakup sprzętu sportowego dla młodzieży – **77 wskazań**,
- III. **Budowa, rozbudowa i wyposażenie infrastruktury społecznej**, w tym budowa domu kultury, budowa, remont, zagospodarowanie otoczenia i wyposażenie świetlic wiejskich, a także zakup działki pod budowę świetlicy, budowa placów zabaw dla dzieci, zagospodarowanie przestrzeni publicznej dla działań integracyjnych i poprawa estetyki miejscowości, a także budowa sceny letniej przy bibliotece i utworzenie miejsca do propagowania czytelnictwa międzypokoleniowego (od juniora do seniora), klub czytelnika, remont i zagospodarowanie zlewni mleka dla celów towarzyskich oraz utworzenie obszaru bezpłatnego dostępu do Internetu – **59 wskazań**,
- IV. **Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy, w tym zakładanie i rozwój działalności gospodarczej oraz tworzenie miejsc pracy** (w tym dla młodzieży), zwiększenie zatrudnienia i poprawa warunków pracy, rozwój turystyki, usług gastronomicznych, wspieranie działalności gospodarczej, szkolenia dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej i wspierające lokalny biznes, rozwój możliwości sprzedaży bezpośredniej lokalnych produktów, a także szkolenia dla bezrobotnych i tworzenie grup producenckich – **31 wskazań**,
- V. **Działalność edukacyjna**, w tym kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe, kursy i szkolenia kulinarne, szkolenia z działalności rolniczej, w tym dla młodych rolników, szkolenia z zakresu rękodzieła i rzemiosła, warsztaty nowoczesnego marketingu, a także zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży np. plastyczne, sportowe, zajęcia warsztatowe dla młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz kursy językowe – **27 wskazań**,
- VI. **Budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej** ulic, poprawa infrastruktury drogowej, budowa parkingów i chodników oraz modernizacja oświetlenia ulicznego – **20 wskazań**,
- VII. **Działania promocyjne**, w tym promocja miasta i gminy, rękodzieła lokalnego, zdrowej żywności, agroturystyki, lokalnych twórców i ich produktów, poprzez targi ekologiczne i rękodzieła artystycznego oraz pokaz garncarstwa – **12 wskazań**,
- VIII. **Inne**, takie jak: budowa i wyposażenie kliniki ortodontycznej, budowa przedszkola, dalsza modernizacja budynku szkoły, kolektory słoneczne współfinansowane ze środków UE, Internet, bus dla stowarzyszenia, posadzenie przy ulicach krzewów ozdobnych i jarzębiny, park, regulacja rzeki Brok, remont budynku po zlewni mleka, rozwój agroturystyki, wsparcie młodzieży, wspieranie edukacji wczesnoszkolnej, wspólne tworzenie produktów regionalnych, zagospodarowanie działki należącej do Gminy, zakup barierek, zakup kosiarek i podkaszarek, zakup sprzętu ratowniczo gaśniczego dla OSP, a także bezpieczeństwo na terenie gminy i bezpłatnych wyjazdów dzieci na pływalnię – **26 wskazań**.

1.4. Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji

Zweryfikowano możliwość finansowania oraz zgodność z dokumentami programowymi dla podejścia LEADER w perspektywie finansowej 2014-2020. Porównano z wnioskami płynącymi w ramach przeprowadzonej analizy SWOT oraz diagnozy obszaru. Po wykonaniu tych czynności określono możliwość realizacji przedsięwzięć w wyszczególnionych grupach tematycznych. Nie wszystkie rodzaje przedsięwzięć występujące w danej grupie mogły zostać uwzględnione (zwłaszcza część zgłoszonych przedsięwzięć w grupie VIII) przy formułowaniu przedsięwzięć określonych w ramach 2 celów strategicznych (Rozdział V Cele i wskaźniki). Po przeprowadzeniu analizy wniosków dokonano uwzględnienia jedynie tych, które możliwe są do realizacji, które w razie ich nieuwzględnienia co potwierdza analiza SWOT i diagnoza prowadzić będą do pogorszenia jakości życia mieszkańców obszaru objętego LSR. Zostały one zidentyfikowane jako główne przyczyny problemów (tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników - Rozdział V) czyli:

1. *brak wsparcia dla rozwoju postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców i wsparcia na tworzenie i rozwój firm,*
2. *niewystarczająca infrastruktura społeczna i drogowa,*
3. *brak lub niedostępne dla mieszkańców wydarzenia edukacyjne, kulturalne, sportowo-turystyczno-rekreacyjne.*

1.5. Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną, tj. daty spotkań, ilość uczestników

Spotkania odbyły się na terenie każdej gminy członkowskiej w terminie 19-23 października 2015 r. W spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” uczestniczyło łącznie 230 osób.

Tabela 6 przedstawia harmonogram powyższych spotkań

Nazwa Gminy	Data spotkania	Liczba uczestników
Brok	19.10.2015 r.	21
Wąsewo	19.10.2015 r.	23
Stary Lubotyń	20.10.2015 r.	23
Andrzejewo	20.10.2015 r.	29
Nur	21.10.2015 r.	30
Boguty Pianki	21.10.2015 r.	11
Ostrów Mazowiecka	22.10.2015 r.	28
Zaręby Kościelne	22.10.2015 r.	29
Małkinia Górna	23.10.2015 r.	16
Szulborze Wielkie	23.10.2015 r.	20
RAZEM		230

1.6. Konsultacja LSR ze społecznością lokalną

W przypadku zaistnienia wyjątkowych okoliczności dotyczących zmiany LSR wymagany będzie udział społeczności lokalnej. Odbywać się to będzie podczas spotkań konsultacyjno- informacyjnych lub szkoleń organizowanych przez LGD ze społecznością obszaru objętego LSR.

Zmiany, które wymagały będą aktualizacji LSR dotyczyć będą w szczególności:

- przeprowadzenia ponownej diagnozy obszaru i analizy SWOT (zmiany uwarunkowań wewnętrznych lub zewnętrznych wymuszających zmianę w postanowieniach LSR),
- ponownego opracowania zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
- ponownego określania celów szczegółowych oraz przedsięwzięć i wskaźników (**bez możliwości zmiany celów strategicznych**) i ponownego opracowania planu działania,
- wyników ewaluacji, z których wyprowadzono rekomendacje skutkujące konsultacjami ze społecznością lokalną.

Powyższe zmiany wynikać mogą z prowadzonego monitoringu, ewaluacji lub badań własnych z mieszkańcami obszaru LGD.

Regulacja pozostałych kwestii związanych z aktualizacją LSR określona jest w Procedurze aktualizacji LSR stanowiącej załącznik nr 1.

ROZDZIAŁ III - DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Lokalna Grupa Działania „ZIELONE SIOŁO” przed przystąpieniem do opracowania LSR dokonała szczegółowej diagnozy obszaru. W rozdziale tym przedstawiono tylko te kwestie, które ukazują wewnętrzną spójność obszaru LSR, w tym dotyczące wspólnej tożsamości, tradycji, potrzeb społecznych oraz zasobów lokalnych i innych obszarów, które nadają kierunek Strategii, mają wpływ na ustalenie celów i są istotne z punktu widzenia jej realizacji. Przedstawione dane pozyskane z zewnątrz są danymi najbardziej aktualnymi jakie były dostępne w okresie sporządzania niniejszego rozdziału (październik-listopad 2015 r.).

W związku z ubieganiem się o dodatkowe środki finansowe na wdrażanie podziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, w czerwcu 2021 r. dokonano aktualizacji diagnozy obszaru LGD. W tym celu w dniu 10 czerwca 2021 r. w formie on-line odbyły się konsultacje społeczne z mieszkańcami obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. Podczas spotkania omówiono dotychczasową realizację budżetu LSR oraz procedurę wnioskowania o zwiększenie środków na wdrażanie Strategii, którą poprzedziło przewalutowanie budżetu na euro. Kwota dodatkowych środków o jaką wnioskuje LGD „ZIELONE SIOŁO” wynosi 396 000,00 euro.

Zgodnie z warunkami ubiegania się o dodatkowe środki na realizację podziałania 19.2 w ramach PROW 2014-2020, LGD zobligowana jest do przeznaczenia co najmniej 35% tych środków (co stanowi 138 600,00 euro) na przedsięwzięcie dotyczące podejmowania działalności gospodarczej, co zostało uwzględnione w Planie działania. Dla mieszkańców obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”, zainteresowanych udziałem w konsultacjach społecznych, zamieszczona została na stronie internetowej LGD ankieta konsultacyjna on-line zgłaszania propozycji przeznaczenia dodatkowych środków finansowych.

W dniu 18.06.2021 r. Biuro LGD dokonało podsumowania przesłanych ankiet konsultacyjnych. W badaniu ankietowym uczestniczyło 49 osób z całego obszaru objętego LSR. Na główne pytanie dotyczące wskazania przedsięwzięcia realizowanego przez LGD, na które powinny zostać przeznaczone dodatkowe środki, uczestnicy badania odpowiedzieli następująco: Przedsięwzięcie P.4 „Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej” - 86 %, Przedsięwzięcie P.1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej” - 8%, Przedsięwzięcie P.3B

„Wsparcie na zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury” - 6%, Przedsięwzięcie P.2 „Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą” - 0%, inne propozycje zmian – 0%.

Wnioski z przeprowadzonego badania jednoznacznie wskazały o potrzebie przeznaczenia dodatkowych środków na Przedsięwzięcie P.4 „Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej” - 86 %.

W terminie 29 listopada - 14 grudnia 2022 r. dokonano konsultacji społecznych dotyczących propozycji przesunięcia środków finansowych określonych „Harmonogramem planu działania” obejmującym podziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w LSR dla LGD „ZIELONE SIOŁO” na lata 2014 -2020 oraz określenia maksymalnej kwoty wsparcia dla Grantobiorców. W związku ze zwolnieniem środków finansowych w wysokości 299.692,00 zł z powodu rezygnacji z pomocy finansowej przez dwóch Beneficjentów Przedsięwzięcia 2 „Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą”, zaszła konieczność zmiany „Harmonogramu planu działania” obejmującego podziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. W ramach konsultacji społecznych określono przesunięcie ww. kwoty zwolnionych środków finansowych z Przedsięwzięcia P.2 na Przedsięwzięcie P.1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej”. Natomiast maksymalną kwotę wsparcia dla Grantobiorców określono na poziomie 14 600,00 zł.

1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Grupą istotną będą osoby chcące podjąć działania na rzecz poprawy zatrudnienia, tworzenia miejsc pracy, reprezentujący przede wszystkim **sektor społeczny i mieszkańców**. Organizacje społeczne reprezentujące **sektor społeczny** są również pożądaną grupą, gdyż z myślą dla nich przewidziano w LSR realizację projektów grantowych. **Sektor publiczny** może realizować operacje dotyczące niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej lub związanej z infrastrukturą drogową oraz projekty grantowe.

Problemy kluczowe i obszary interwencji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR zostały uwzględnione przy tworzeniu dwóch obszarów problemowych, które przedstawiono w tabelarycznej macierzy logicznej powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników - Rozdział V.

2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości, branż z potencjałem rozwojowym

Główny wpływ na rozwój gospodarki, która kreuje przedsiębiorczość jest na naszym obszarze przebieg międzynarodowej trasy S-8 z Warszawy do Białegostoku, a dalej biegnącej w kierunku przejść granicznych z Republiką Litwy i Białorusią. Ponadto obszar LGD posiada silny atut w postaci **dogodnego położenia przy budowanej trasie Via Baltica**. Dobre komunikacyjnie położenie w niedalekiej odległości od głównych szlaków komunikacyjnych oraz bliskość do Ostrowi Mazowieckiej i Warszawy sprawia, iż obszar LGD jest atrakcyjnym miejscem dla inwestorów. Atuty doceniło kilkanaście firm reprezentujących kapitał zarówno rodzimy jak i zagraniczny. Potencjał gospodarczy obszaru to: przemysł meblarski, urządzeń radiolokacyjnych, wełny mineralnej, techniki samochodowej, budownictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, a ponadto usługi. **Istnieje tutaj przedsiębiorczy potencjał ludzki oraz atrakcyjne tereny do rozwoju turystyki, w tym agroturystyki, choć jest bardzo słabo wykorzystany.**

Gminy: Ostrów Mazowiecka i Małkinia Górna są najważniejszym ośrodkiem gospodarczym obszaru LGD. Znajdują się tutaj: Zakład Produkcji Spożywczej MIWEX, Interchemall Zespół Młynów Jelonki Sp. z o.o. , Firma B.D. ART należąca do grona największych w świecie producentów listew ramiarskich, ram oraz luster. **Zajmuje stabilną pozycję na międzynarodowym i krajowym rynku ramiarskim.** Fabryka wełny mineralnej ROCKWOOL Polska Sp. z o.o., Ajinomoto Poland Sp. z o.o. - producent i dystrybutor zup błyskawicznych z makaronem oraz przypraw do dań japońskich. Firma zarządza markami takimi jak SAMSMARK®, OYAKATA®, YUMYUM® i YAKINOODLES®. **Dalszy rozwój działalności gospodarczej na obszarze będzie również warunkowany poprawą infrastruktury zwłaszcza w zakresie infrastruktury drogowej (słaba jakość dróg lokalnych). Aktualnie są miejscowości, w których występują duże braki w infrastrukturze drogowej, hamując ich rozwój gospodarczy.** Na obszarze LGD w 2014 roku istniało 2 698 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

GMINA	2012 rok	2013 rok	2014 rok	Liczba Podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców 2014 rok
Andrzejewo	137	150	153	48
Boguty Pianki	118	119	121	56
Brok	194	198	202	59
Małkinia Górna	677	703	726	73
Nur	136	136	135	63
Ostrów Mazowiecka	658	711	737	69
Stary Lubotyń	155	152	160	50
Szulborze Wielkie	107	109	118	74
Wąsewo	164	177	177	52
Zareby Kościelne	161	162	169	53
OGÓŁEM	2 507	2 617	2 698	597
średnia				59,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – www.stat.gov.pl

Zgodnie z przedstawionymi danymi statystycznymi na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” od 2012 roku do końca 2014 roku wzrosła o 191 liczba osób prowadzących działalność gospodarczą (w ujęciu procentowym wzrost o 7,61%). Ostrów Mazowiecka oraz Małkinia Górna są gminami, gdzie liczba takich osób jest największa i wynosi odpowiednio 27,3 % i 26,9 % ogółu osób prowadzących działalność. Natomiast ich najmniejsza liczba znajduje się w gminie Szulborze Wielkie, która pod tym względem stanowi jedynie 4,3 % ogółu. Utrzymanie korzystnego trendu jest priorytetem podejmowanych działań na obszarze LGD. Przedstawiony wzrost procentowy liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w ujęciu procentowym wydaje się znaczący, natomiast faktycznie oceniając go właściwie, określono właściwy punkt odniesienia. Dopiero po porównaniu liczby podmiotów gospodarczych na terenie LGD (**2 689 podmiotów**) w 2014 r. (tabela 7) w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym w 2014 r. (**31 829 osób**) (tabela 9), można stwierdzić, że **stosunek ten jest niski i wynosi 4,45 %**. Tylko 4,45 % ludzi w wieku produkcyjnym prowadzi działalność gospodarczą. Nie jest to sytuacja pożądana na obszarze LGD.

Wskaźnik ilości podmiotów gospodarki narodowej w 2014 roku na 1000 mieszkańców (ludności) wynosi średnio dla obszaru LGD 59,7 podmiotów i jest niższy od średniej dla województwa mazowieckiego wynoszącej 139 podmiotów na 1000 ludności o 79,3 podmiotu. Tak duża różnica będzie niwelowana w ramach przewidzianego **Przedsięwzięcia P.1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej”**. Wskaźnik ten został przyjęty w naszej LSR jako wskaźnik oddziaływania dla Celu ogólnego I, ze względu na identyfikowalność wskaźnika na podstawie źródeł statystyki publicznej.

Wzrost ilości osób prowadzących działalność gospodarczą oraz wzrost wskaźnika w postaci większej średniej liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców na obszarze LGD jest zjawiskiem pożądanym, gdyż redukuje bezrobocie. Bardzo ważne jest utrzymanie tej tendencji wzrostowej w kolejnych latach. W ramach wdrażania LSR, LGD będzie miało możliwość wpływu na utrzymanie trendu wzrostowego poprzez wspieranie mieszkańców swojego obszaru chcących zakładać działalność gospodarczą, w tym osób z grup defaworyzowanych, **gdyż budżet LSR zakłada przeznaczenie 2.590.000 zł na zakładanie działalności gospodarczej. Po otrzymaniu dodatkowych środków i przewalutowaniu LSR, budżet na zakładanie działalności gospodarczej to 896 025,00 euro, co przy kursie stałym 4,00 zł wynosi 3 584 100,00 zł.**

Na niski poziom wykorzystania kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców ma wpływ skomplikowane, niespójne i niestabilne prawo oraz nadmierna biurokratyzacja wszelkich przejawów życia. W dalszej perspektywie czasowej na sytuację gospodarczą wpływ może mieć również kryzys demograficzny przejawiający się niskim przyrostem naturalnym oraz emigracją zarobkową, a także starzeniem się społeczeństwa co w niektórych środowiskach prowadzi do zmniejszania się liczby mieszkańców, w tym braku młodzieży w tych miejscowościach.

Niestabilna sytuacja międzynarodowa, konflikty polityczne skutkujące np. embargiem na polskie produkty żywnościowe nałożonym przez władze Rosji również nie sprzyjają rozwojowi gospodarstwu kraju w tym obszarom wiejskim. Ponadto kryzys energetyczny i nadmierny udział kapitału obcego w polskiej gospodarce nie służy rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości w tym: z zastosowaniem zasad ochrony środowiska i wprowadzania odnawialnych źródeł energii.

Średni dochód na jednego mieszkańca obszaru LGD w 2014 r. wynosił 3 381,56 zł. Spośród gmin wchodzących w skład LGD najkorzystniej pod tym względem wypada gmina Boguty Pianki, której dochód na jednego mieszkańca jest wyższy od średniego dochodu dla obszaru LGD o 433,67 zł.

Tabela 8 Dochód budżetu Gmin LGD na jednego mieszkańca

Lp.	Gmina	Dochód na 1 mieszkańca w 2014 r.
1.	Andrzejewo	3 444,80
2.	Boguty Pianki	3 815,23
3.	Brok	3 319,47
4.	Małkinia Górna	2 857,36
5.	Nur	3 287,58
6.	Ostrów Mazowiecka	3 066,48
7.	Stary Lubotyń	3 617,02
8.	Szulborze Wielkie	3 311,39
9.	Wąsewo	3 500,69
10.	Zaręby Kościelne	3 595,58
OGÓŁEM		3 381,56

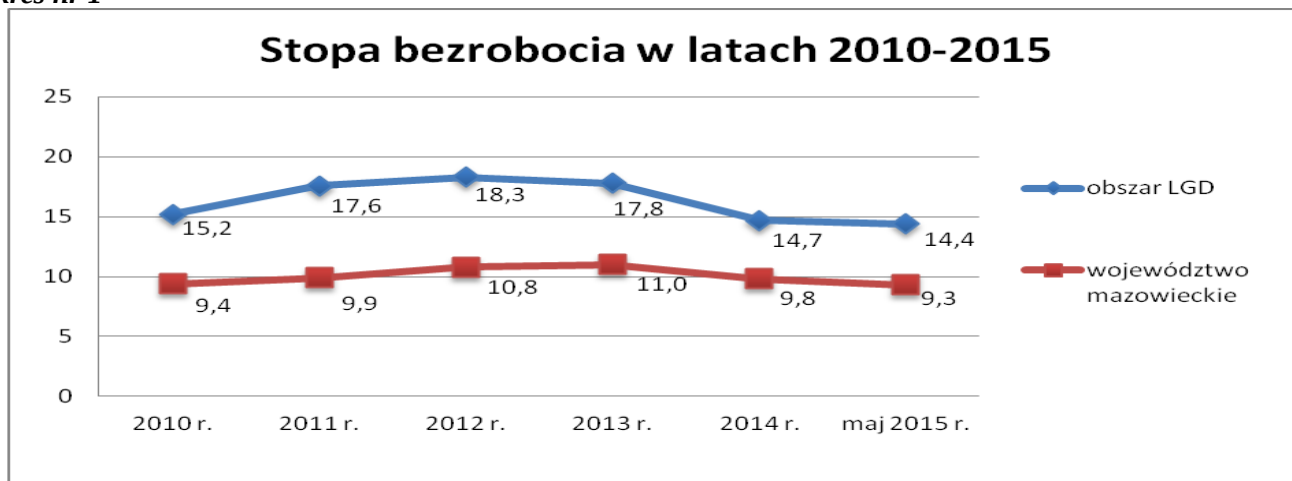
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS - www.stat.gov.pl

Dochód budżetu Gmin na jednego mieszkańca w województwie mazowieckim wynosi 3 373,84 zł i jest porównywalny z średnim dochodem dla obszaru LGD, najniższy dochód budżetu na mieszkańca w porównaniu z dochodem dla województwa występuje w Gminie Małkinia Górna 2 857,36 zł na mieszkańca.

3. Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy)

Stopa bezrobocia na obszarze działania LGD „ZIELONE SIOŁO” wynosiła 14,4 % (stan na dzień 31.05.2015 r.) i jest wyższa od średniej stopy bezrobocia w województwie mazowieckim o 5,1 %. Zarówno w 2014 r. jaki w 2015 r. zaobserwowany jest spadek stopy bezrobocia w stosunku do roku 2013 i lat poprzednich.

Wykres nr 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Ostrowi Mazowieckiej

Wykres przedstawia stopę bezrobocia w latach 2010-2015 w ujęciu procentowym dla obszaru LGD oraz województwa mazowieckiego. Największa stopa bezrobocia dla obszaru LGD wystąpiła w 2012 r. i wyniosła 18,3 %. W kolejnych latach systematycznie spadała, gdzie w maju 2015 roku osiągnęła wartość 14,4 %.

Spadek stopy bezrobocia o 3,9 % wskazuje na dobry kierunek zmian. Jednak w porównaniu do średniej stopy dla województwa mazowieckiego, gdzie wynosi ona 9,3 % wskazuje na potrzebę dalszej jej redukcji i wprowadzenie działań w celu jej obniżenia. Problemem, przed którym stanie obszar LGD, mogący utrudnić dalsze obniżenie stopy bezrobocia jest trwający od kilku lat kryzys ekonomiczny, przejawiający się likwidacją zakładów pracy, napływie tanich towarów, a także rosnącą konkurencją oraz niedostatecznym wsparciem dla lokalnych przedsiębiorców. Dlatego też przedsięwzięcia mające przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia są zasadne i zostały przewidziane do realizacji w LSR w ramach **Przedsięwzięcie P.1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej”** oraz **Przedsięwzięcia P.2 „Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą”**.

Ujęcie procentowe przedstawione na wykresie nr 1 nie oddaje skali tego zjawiska w stosunku do ilości osób objętych tym problemem. Ilościowe ukazanie występującego problemu z podziałem na Gminy członkowskie LGD przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9 Liczba bezrobotnych w poszczególnych gminach w okresie ostatnich 3 lat, liczba osób w wieku produkcyjnym, oraz stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym)

Lp.	Gmina	Liczba osób bezrobotnych 2012 r.	Liczba osób bezrobotnych 2013 r.	Liczba osób bezrobotnych 2014 r.	Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2014 r.	Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym w ujęciu % w 2014 r.
1.	Andrzejewo	162	164	120	2 624	4,57
2.	Boguty Pianki	91	90	75	1 663	4,59
3.	Brok	213	243	211	1 825	11,56
4.	Małkinia Górna	908	837	655	7 609	8,61
5.	Nur	114	111	84	1 690	4,97
6.	Ostrów Mazowiecka	1041	1034	836	7 999	10,45
7.	Stary Lubotyń	250	239	202	2 329	8,67
8.	Szulborze Wielkie	74	92	81	1 107	7,31
9.	Wąsewo	309	298	241	2 738	8,80
10.	Zaręby Kościelne	249	252	225	2 245	10,02
RAZEM		3 411	3 360	2 730	31 829	średnia: 7,95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Ostrowi Mazowieckiej, dane z urzędów gmin

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg obliczeń własnych został również zweryfikowany z danymi w Banku Danych Lokalnych GUS www.stat.gov.pl

Wskazuje to na wiarygodność przedstawianych wyników pozyskiwanych z PUP oraz poprawności wyliczeń własnych.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym określa się w inny sposób w stosunku do określenia stopy bezrobocia, dlatego wyliczenie udziału bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym będzie zawierało odmienne wartości od wartości obliczonych dla stopy bezrobocia, gdyż w np. metodologii wyliczenia wg GUS w wieku produkcyjnym znajdują się inne przedziały wiekowe osób branych pod uwagę do wyliczeń: mężczyźni pomiędzy 18 a 64 rokiem, kobiety pomiędzy 18 a 59 rokiem życia.

4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Duża spójność społeczna i silne związki pomiędzy mieszkańcami obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”, przejawiają się w aktywności do zawiązywania organizacji społecznych, działających w różnych dziedzinach życia. Na obszarze LGD zarejestrowanych jest około 150 organizacji pozarządowych, w tym między innymi: ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe oraz stowarzyszenia kultywujące lokalną historię, tradycje, propagujące zdrowy styl życia, ekologię i edukację przyrodniczą.

Ochotnicze Straże Pożarne to silnie zorganizowane i sprawnie działające stowarzyszenia działające na rzecz bezpieczeństwa życia, zdrowia i mienia mieszkańców. Zajmują się także kultywowaniem tradycji strażackich i pożarniczych. Skupiają mężczyzn, a także drużyny młodzieżowe biorące udział w licznie organizowanych zawodach strażackich na terenie całego obszaru LGD. Kobiety wiejskie udzielają się w sprawnie działających Kołach Gospodyń Wiejskich, których liczba stale wzrasta. Silną stroną obszaru są aktywni sołtysi. Chęć podtrzymania tradycji ludowych, historycznych oraz organizacja imprez integracyjnych wyzwała potrzebę zrzeszania się lokalnej społeczności w grupy formalne i nieformalne. Sprzyja to wspólnemu osiąganiu postawionych celów, w tym między innymi pozyskiwaniu środków unijnych i krajowych na realizację projektów.

W tym obszarze działa kompetentna, aktywna i zintegrowana społeczność lokalna, w tym młodzież, a także seniorzy zaangażowani w pracę na rzecz poprawy warunków życia. Ważną rolę odgrywają tutaj lokalni liderzy, którzy pielęgnują najważniejsze wartości w różnych grupach wiekowych społeczeństwa, co przyczynia się do eksponowania lokalnych walorów. **Spółeczeństwo, a zwłaszcza ludzie młodzi są otwarci na nowości, inwestycje w innowacje oraz rozwój komunikacji głównie internetowej.** Potencjał młodych ludzi nie jest właściwie wykorzystany.

Na obszarze występują również negatywne zjawiska zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych. Są środowiska bierne, obojętne, zdeintegrowane, konsumpcyjne nastawienie do życia. Wpływ na takie postawy ma między innymi występowanie braków w infrastrukturze społecznej, zwłaszcza brak miejsc do spotkań,

placówek kultury, obiektów rekreacyjnych i sportowych, turystycznych i placów zabaw dla dzieci, a także utrudniony dostęp do Internetu. Słaby jest również dostęp do dóbr kulturalnych (kino, teatr), małe możliwości rozwoju życia kulturalnego oraz brak dobrego zarządzania i organizacji w kulturze. Należy zaznaczyć, że wyżej opisane negatywne zjawiska dotyczą tylko niewielkiej części miejscowości lub konkretnych lokalnych środowisk.

W niniejszej LSR przewidziano do realizacji dla tej grupy społecznej działania wpisujące w Przedsięwzięcie P.3A „Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne poprzez Projekty współpracy, Przedsięwzięcie P.3B „Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury” na Projekty grantowe i oraz Przedsięwzięcie P.4 „Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej” przewidziano środki na wsparcie niekomercyjnej infrastruktury.

5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną)

Aby określić skalę występujących problemów oraz wykluczeń dotyczących osoby zamieszkałe na obszarze objętym niniejszą LSR, dokonano badania obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. Wykorzystano w tym celu:

- badania własne LGD przeprowadzone w czerwcu 2015 roku (na reprezentatywnej próbie n =150 osób),
- metody partycypacyjne (Rozdział II),
- dane uzyskane z instytucji państwowych (GOPS, PUP).

Liczbę osób, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej oraz rozmiar tego zjawiska przedstawiono poniżej w formie tabelarycznej. Dane te pochodzą z Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej oraz Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej obejmujących mieszkańców LGD. Z danych uzyskanych przez PUP wzięto pod uwagę tylko Gminy członkowskie (bez danych z miasta Ostrow Mazowiecka).

Tabela 10 Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2011-2014

Rok	Liczba bezrobotnych	Kobiety	Mężczyźni	Osoby do 25 roku życia	Długotrwale Bezrobotne	Powyżej 50 roku życia	Bez kwalifikacji zawodowych	Bez doświadczenia zawodowego	Bez wykształcenie średniego	Samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 r. życia	Po odbyciu kary pozbawienia wolności
2011	2764	1562	1202	887	1784	461	958	1168	1594	143	22
2012	3012	1659	1353	930	1860	518	1098	1208	1754	168	23
2013	3026	1608	1418	853	2000	579	1063	1186	1749	216	25
2014	2333	1309	1024	650	1605	498	779	942	1446	167	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Ostrowi Mazowieckiej

W tabeli przedstawiono ilość osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy oraz charakterystykę różnych czynników mających wpływ na pozostawanie w szczególnej sytuacji na rynku pracy w podziale na płeć, wiek, okres bezrobocia, kwalifikacje zawodowe, doświadczenie, wykształcenie, samotnie wychowujące dzieci, po odbyciu kary pozbawienia wolności.

Podział wyodrębnionych kategorii osób bezrobotnych jest zgodny z danymi uzyskanymi z PUP w Ostrowi Mazowieckiej.

Uzyskane dane pomogły zdiagnozować wyszczególnienie **3 kategorii grup defaworyzowanych**. Ze względu na znaczną liczbę kategorii wynikającą z otrzymanych danych z PUP aby nie defaworyzować wybranej kategorii osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy ujęte zostały wszystkie, gdzie liczba osób dotknięta tym problemem jest znacząca. Jedynie kategoria osób po odbyciu kary pozbawienia wolności ze względu na znikome znaczenie (średnia 26 osób) została pominięta w kategorii osób bezrobotnych.

Niezadawalająca jakość życia, niskie zarobki mieszkańców oraz ograniczony dostęp do usług socjalnych i zdrowotnych dotyka przede wszystkim osoby wykluczone społecznie bez względu na czynniki wykluczenia. Ograniczają one w znaczący sposób możliwość rozwoju osobistego wynikającego z braku środków finansowych.

Tabela 11 Osoby korzystające z pomocy społecznej

Wyszczególnienie	Lata poprzednie			Prognoza na rok 2015
	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	
Liczba osób ogółem:	3 315	3 440	3 570	3 671

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GOPS

Liczba osób objętych opieką społeczną w 2014 roku wzrosła, w stosunku do roku 2012 o 255 osób. Jest to niekorzystne zjawisko na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” gdyż dotyczy ludzi, **którzy zasilają szeregi osób w grupach defaworyzowanych.**

Przedstawione wyniki zostały zsumowane z GOPS z terenu działania LGD. Opracowanie danych własnych sporządzono na podstawie dokumentów, tj. ocen zasobów społecznych sporządzanych przez Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Są to dane aktualne obejmujące 3 - letni okres sprawozdawczy oraz prognozę na rok 2015.

Tabela 12 przedstawia powody oraz ilość osób, którym udzielono pomocy i wsparcia. **Z uzyskanych danych przedstawiono jedynie te kategorie, które dotyczą najbardziej dotkniętych problemami osób, spośród których w największym stopniu jest to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność.**

Tabela 12 Powody udzielenia pomocy i wsparcia w latach 2012 - 2014

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Prognoza na rok 2015
ubóstwo	1 075	1 207	1 231	1 267
bezrobocie	830	928	845	885
niepełnosprawność	605	623	668	699

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GOPS

Liczba osób ubogich i niepełnosprawnych w 2014 r. wzrosła, w stosunku do roku 2012. Liczba osób ubogich o 156, liczba osób, których dotknęła niepełnosprawność o 63. Liczba osób bezrobotnych wahała się, gdzie w 2013 roku nastąpił wyraźny wzrost o 98 osób w stosunku do 2012 r., następnie nastąpił spadek o 83 osoby w 2014 roku. Jest to w przypadku bezrobocia korzystne zjawisko, natomiast prognoza na rok 2015 przewiduje zmianę pozytywnego trendu zakładając wzrost liczby osób bezrobotnych.

Duża liczebność osób bezrobotnych w poszczególnych gminach członkowskich LGD (przedstawiona w tabeli 9) to osoby, które także korzystają z pomocy udzielanej przez Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli nr 12 osoby te ze względu na brak pracy pozbawione zostają środków do życia, zatem skierowanie działań do tych osób powinno być szczególne. Z tego powodu zostały włączone do **I kategorii grupy osób defaworyzowanych.**

Ze względu na znaczną skalę tych negatywnych zjawisk na obszarze LGD i przy określonym budżecie LSR w ramach podejścia LEADER, zniwelowanie problemów dotyczących grupy defaworyzowanej będzie niewystarczające w stosunku do istniejących potrzeb.

W celu określenia grup szczególnie istotnych przeprowadzono na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” szereg działań w celu właściwej i poprawnej ich identyfikacji. Właściwe zdiagnozowanie i wyłonienie tzw. grup defaworyzowanych okazało się zadaniem dość trudnym ze względu na skorelowanie wyników ankiet ze spotkań konsultacyjnych oraz ankiet on-line (w tym wyników przeprowadzonej analizy SWOT) z wynikami uzyskanymi z GOPS z terenu działania LGD oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej. W tym celu w oparciu o tak wiarygodne dane dokonano analizy zebranego materiału. Zarówno wyniki z przeprowadzonych ankiet, analizy SWOT oraz danych uzyskanych z GOPS i PUP (opis metod partycypacyjnych Rozdział II) w znacznym stopniu się pokrywały.

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych podczas spotkań z mieszkańcami obszaru w czerwcu 2015 r. na wiarygodnej próbie n= 150 osób, w którym uczestniczyli przedstawiciele wszystkich 10 gmin członkowskich zdefiniowano również kategorię osób wykluczonych społecznie.

Ze względu na występowanie różnorodności form wykluczeń, wśród części mieszkańców naszego obszaru wyodrębniono 3 kategorie grup defaworyzowanych:

KATEGORIA 1 – OSOBY BEZROBOTNE

1) osoby bezrobotne ze względu na:

- długotrwałe bezrobocie (powyżej 1 roku)
- brak wykształcenia średniego
- brak kwalifikacji zawodowych
- wiek do 25 roku życia
- wiek powyżej 50 roku życia
- osoby samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia
- niepełnosprawność

KATEGORIA 2 – UBÓSTWO

2) osoby wykluczone ze względu na ubóstwo:

- z powodu niskiej dochodowości w gospodarstwach domowych

KATEGORIA 3- WYKLUCZENIE SPOŁECZNE (badania własne ankietą n=150 osób czerwiec 2015)

3) osoby wykluczone społecznie ze względu na:

- brak dostępu do infrastruktury sportowej, kulturalnej, rekreacyjnej,

- brak możliwości uczestnictwa lub ograniczony dostęp do uczestnictwa w wydarzeniach edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych oraz związanych z promocją dziedzictwa lokalnego,
- brak oferty spędzania wolnego czasu dla młodzieży, a także brak komunikacji publicznej.

Wymienione grupy kategorii osób na obszarze LGD wynikają z ubożenia społeczeństwa, braku pracy, utrudnionego dostępu do głównych ośrodków kultury oraz niewystarczającego wsparcia na rozwój lokalnych społeczności.

W niniejszej LSR przewidziano do realizacji dla grup defaworyzowanych działania wpisujące się w Przedsięwzięcie P.1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej”, uczestnictwo w wydarzeniach w ramach Przedsięwzięcia P.3A „Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne (Projekty współpracy), Przedsięwzięcie P.3B „Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury” (Projekty grantowe) oraz Przedsięwzięcie P.5 „Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców”.

6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)

Obszar działania LGD „ZIELONE SIOŁO” wykazuje ścisłą spójność wewnętrzną obszaru objętego LSR pod względem relacji społecznych, dziedzictwa historyczno – kulturowego, krajobrazowo-przyrodniczego, a także turystycznego.

Wewnętrzna spójność obszaru zaznaczona jest także w silnych relacjach działających na obszarze między przedstawicielami władzy publicznej, która znajduje odzwierciedlenie w pozytywnym postrzeganiu władzy publicznej przez mieszkańców społeczności lokalnych. Samorządowcy określani są jako dobrzy, zaradni gospodarze wykazujący się mądrością, nastawieni na współpracę z mieszkańcami. Wspomagani są przez aktywnych i kompetentnych urzędników w pozyskiwaniu środków unijnych. *W Przedsięwzięciu P.4 „Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej” przewidziano środki na wsparcie niekomercyjnej infrastruktury.*

Dziedzictwo historyczno - kulturowe obszaru LGD zostało utrwalone w licznych obiektach o wartości historycznej. Część z nich podlega opiece konserwatorskiej i figuruje w rejestrze zabytków. Zabytki, które przetrwały dziejowe zawirowania, są świadectwem historii i kultury lokalnej. Do najliczniej występujących zabytków należą: kościoły, sanktuaria, kaplice nagrobne i cmentarne. Ponadto nieodłącznym elementem krajobrazu obszaru LGD związanym również z obrządkiem chrześcijańskim są przydrożne kapliczki, krzyże i figury, które posiadają wartości historyczne i kulturowe.

Oprócz kultury materialnej podtrzymywana jest kultura duchowa, a mianowicie lokalne tradycje, zwyczaje i folklor, organizacja imprez rocznicowych i patriotycznych związanych z wydarzeniami historycznymi na obszarze LGD. Na terenie LGD „ZIELONE SIOŁO” corocznie organizowane są liczne imprezy integrujące mieszkańców, promujące lokalne tradycje i kulturę.

Obszar LGD „ZIELONE SIOŁO” to region głównie rolniczy, więc bardzo popularne i cieszące się dużym zainteresowaniem lokalnej społeczności są imprezy kultywujące tradycje dożynkowe nawiązujące do zwyczajów wsi polskiej i tradycji chrześcijańskich. **Na różnych imprezach promowane są produkty regionalne i lokalne. Występuje tu silnie zachowane i utrzymywane dziedzictwo kulturowe, w tym religijne.** Obszar LGD „ZIELONE SIOŁO” wyróżnia się bogatym dziedzictwem kulturowym, zarówno w sferze kultury materialnej (obiekty architektury, miejsca pamięci) jak i duchowej (tradycje, folklor, rękodzieło). Dziedzictwo kulturowe jest ważnym czynnikiem rozwoju lokalnego i wzrostu zamożności miejscowej ludności. LGD powinna koncentrować się na utrzymaniu harmonii pomiędzy potrzebami społecznymi, a walorami otoczenia. Na rzecz rozwoju kultury na obszarze LGD działają instytucje samorządowe takie jak: gminne ośrodki kultury, biblioteki, centra informacji oraz liczne organizacje pozarządowe, zespoły ludowe i grupy nieformalne. Funkcjonują muzea, a także izby tradycji.

Ponadto mocno utrwaliły się obchody rocznicowe związane z wydarzeniami z okresu Powstania Styczniowego i II Wojny Światowej połączone z organizacją wystaw fotograficznych, prezentacji umundurowania przez grypy rekonstrukcyjne, a także przedstawieniami o charakterze patriotycznym.

Na obszarze LGD, leżącym na pograniczu Mazowsza i Kurpi przenika się kultura i obyczajowość mieszkańców Puszczy Białej i Zielonej.

Jak widać obszar LGD „ZIELONE SIOŁO” jest niezwykle bogaty w walory historyczne i kulturowe. Należy zatem zadbać, aby rozwój obszaru szedł w parze z ochroną tego dziedzictwa.

Historia obszaru objętego działalnością LGD „ZIELONE SIOŁO” jest nierozzerwalnie związana z dziejami historycznymi tej części Mazowsza.

W Przedsięwzięciu P.3A „Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne” poprzez Projekty współpracy pożądanymi są wydarzenia na rzecz rozwoju dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz Przedsięwzięciu P.3B „Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury” pożądanymi są projekty na zakup niezbędnego sprzętu, wyposażenia oraz infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO”, które realizowane będą w ramach Projektów grantowych.

Krajobrazowo – przyrodnicze walory obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. Obszar jest bogaty przyrodniczo i krajobrazowo, posiada bujną roślinność, rozległe łąki i pastwiska, piękne lasy i wody, bogatą florę i faunę oraz czyste środowisko. Istotną cechą terenu jest zalesienie. Na terenie powiatu znajduje się duży kompleks leśny Puszczy Białej, gdzie dominują bory sosnowe, który jest wyznaczonym Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 (położony w gminach: Wąsewo, Ostrów Mazowiecka, Brok, Małkinia Górna).

W dolnym biegu rzeki Bug, gdzie wiele zbiorowisk występujących w dolinie zachowało się w stanie zbliżonym do naturalnego, został utworzony Nadbużański Park Krajobrazowy. Park ten to rozległe ostępy leśne Puszczy Białej, Lasów Łochowskich, Miedzyńskich i Ceranowskich, będących ostoją łośi, jeleni, dzików i czarnych bocianów. Tereny Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego chronią prawie 120 km rzeki Bug. **Jest to obszar o wysokich walorach przyrodniczych z możliwościami wykorzystania krajobrazu do celów turystycznych i rekreacyjnych.** Na mocy rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 grudnia 1999 r. utworzono również Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca o pow. 3 692, 70 ha. W jego skład wchodzi część gminy Nur o pow. 771,5 ha. Ponadto nad Bugiem położony jest drugi obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 – Dolina Dolnego Bugu – obejmujący część obszarów gmin– Małkinia Górna, Brok i Nur.

Walory turystyczne – turystyka wiejska, agroturystyka. Wynikają przede wszystkim z walorów krajobrazowo-przyrodniczych obszaru LGD. Czyste i ekologiczne tereny Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego stwarzają korzystne warunki dla odpoczynku i rekreacji. Nadbużańskie krajobrazy, sosnowe lasy, dobrze rozwinięta baza noclegowa, gospodarstwa agroturystyczne od wielu lat przyciągają turystów spragnionych kontaktu z przyrodą.

Rośnie zainteresowanie turystyką wiejską wśród krajowych i zagranicznych turystów. Wypoczynek połączony z emocjami, jakich dostarcza wieś i jej kultura stanowi o potencjale do zagospodarowania przez lokalnych usługodawców i włączenie tych elementów do produktów turystyki wiejskiej będzie miało wpływ na wzrost liczby odwiedzających obszar.

Miejscowością o najstarszych tradycjach wypoczynkowych jest Brok. Po 1926 r. istniała tutaj dzielnica willowa z pensjonatami dla letników. Obecnie nadal funkcjonuje dobrze rozwinięta baza noclegowa – gastronomiczna (prywatne kwatery, pensjonaty, domki campingowe, prywatne działki letniskowe, młodzieżowe ośrodki CARITAS, restauracje, bary).

Dodatkowo jako obszar rekreacji i wypoczynku dla niedalekiej aglomeracji warszawskiej stanowią także takie gminy obszaru LGD jak: Wąsewo, Małkinia Górna, Nur, Zaręby Kościelne.

Na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” funkcjonuje kilkanaście gospodarstw agroturystycznych. Gospodarstwa oferują miejsca noclegowe, a także smaczną, zdrową i regionalną kuchnię, kontakt z przyrodą poprzez organizację plenerowych imprez okolicznościowych jak: kuligi, ogniska, grille, wycieczki rowerowe, wspólne zbieranie grzybów, jagód, wędkowanie, a także prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Od kilku lat **rośnie zainteresowanie turystów polską wsią.** Turyści przebywając w gospodarstwach wiejskich mogą poznawać metody wytwarzania kulinarnych produktów lokalnych, naukę gotowania, robienia przetworów domowych, a także naukę rękodzieła ludowego. Powstałe nowe szanse **na rozwój turystyki mogą stworzyć wzrost ogólnego poziomu życia społeczeństwa, chęć poznawania nowych kultur oraz modę na wiejskość.**

7. Charakterystyka rolnictwa

Region ma charakter głównie rolniczy za wyjątkiem gminy Brok. Gminy wiejskie posiadają nieograniczone możliwości dla rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno - spożywczego, usług i agroturystyki. Dominującym kierunkiem produkcji jest chów bydła mlecznego stanowiącego zagłębienie jego produkcji w skali Mazowsza. Na obszarze działania LGD oprócz tradycyjnych gospodarstw działają także gospodarstwa agroedukacyjne oraz ekologiczne, które prowadzą ekologiczny chów zwierząt gospodarskich, ekologiczną produkcję roślinną w połączeniu z wytwarzaniem produktów kulinarnych z uzyskanego mleka, jaj, rzepaku oraz hodowla ryb. **Rozwinięte indywidualne rolnictwo ma duży potencjał produkcyjny w zakresie upraw tradycyjnych oraz produkcji zdrowej i ekologicznej żywności. Mleczarnia Piątnica i Mlekovita prowadząca skup na obszarze LGD, zajmuje się skupem mleka krowiego pochodzącego z gospodarstw posiadających certyfikat ekologicznej produkcji, za które oferują wyższe ceny skupu surowca.**

Na obszarze dominują grunty orne, które stanowią 42,5 % terenu. Następne w kolejności są lasy z powierzchnią zajmującą 33,7 %. Łąki i pastwiska zajmują odpowiednio 10,7 % oraz 6,2 %. Stosunkowo niewielki obszar stanowią sady, gdyż zajmują zaledwie 0,4 % terenu. Największą powierzchnię gruntów orných posiada Ostrów Mazowiecka. Znajduje się tam blisko 20 % całego terenu przeznaczonego pod uprawę na obszarze LGD. Natomiast najmniejsza powierzchnia orna występuje w gminie Brok. Pola uprawne zajmują tutaj niecałe 2 %, gdyż największą ponad 41 % terenu stanowi powierzchnia lasów w stosunku do całego obszaru gminy. Natomiast najmniej lasów występuje w gminie Andrzejewo. Stanowią one zaledwie 0,7 % powierzchni opisywanego obszaru. Głównymi użytkownikami powierzchni rolniczej są gospodarstwa indywidualne.

W tym celu zaplanowano szkolenie w ramach Przedsięwzięcia P.5 „Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców” promujące rozwój rolnictwa ekologicznego, w zgodzie z ochroną środowiska.

8. Charakterystyka środowiska oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu

Wysokie walory przyrodnicze, a przede wszystkim **zdrowy klimat i czyste środowisko zwłaszcza powietrze** (położone na obszarze „Zielonych Płuc Polski”), **duża lesistość i obszary chronione Natura 2000** są bogactwem naszego obszaru. Ingerencja i ekspansja człowieka w środowisko naturalne prowadzi do wielu negatywnych konsekwencji, w tym między innymi do niekorzystnych zmian klimatu. W związku z tym, że jest to proces powolny i długotrwały, ludzie odczuwając drastyczne skutki globalnego ocieplenia nie utożsamiają go z własną działalnością, choć znając zakazy i ograniczenia w tym zakresie nie stosują się do wymogów prawnych np. dzikie wysypiska śmieci zwłaszcza w lasach, palenie „czym się da”, które jest powszechne w wielu gospodarstwach domowych, zaśmiecanie brzegów rzek i traktowanie ich jak „płynącego śmietnika”, wylewanie szamb do lasów i rowów. Powoduje to niszczenie unikatowych wartości środowiska na naszym obszarze. Wszystkie te „złe” nawyki wynikają głównie z braku właściwej edukacji.

Działania podjęte przez LGD mające na celu ochronę środowiska oraz zapobieganie zmianom klimatu nakierowane będą na aktywizację i zachęcenie mieszkańców obszaru do bardziej efektywnego wykorzystywania zasobów naturalnych, w tym środków służących oszczędzaniu energii i stosowaniu odnawialnych źródeł energii, a także przez działania animacyjne polegające na warsztatach edukacyjnych mieszkańców obszaru LGD i wskazywanie na nich zagrożeń wynikających z niewłaściwego traktowania środowiska, w którym sami żyjemy i będą żyć następne pokolenia.

W tym celu przewidziano szkolenie edukacyjne dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu, które określone jest w Przedsięwzięciu P.5 „Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców”.

ROZDZIAŁ IV - ANALIZA SWOT

1. Opis dokonanej analizy mocnych i słabych stron obszaru objętego LSR oraz zidentyfikowanych dla niego szans i zagrożeń

Przedstawiona Analiza SWOT stanowi zwięzły opis stanu możliwości rozwojowych obszaru, jak i ograniczeń oraz zagrożeń mogących mieć wpływ na jego rozwój, zawartych we wcześniejszym rozdziale dotyczącym diagnozy obszaru i ludności. W odpowiedzi na słabe strony i zagrożenia będą podejmowane działania łagodzące ich skutki przy wykorzystaniu mocnych stron, szans i atutów jakie posiadamy. Analiza opracowana została na podstawie Ankiety, którą wypełnili uczestnicy spotkań konsultacyjnych, przedstawiciele JST na spotkaniu Focusowym oraz osoby odwiedzające Punkt konsultacyjny w biurze LGD. Uczestnicy uzupełnili podając własne wskazania istotne ich zdaniem czynniki wewnętrzne obszaru (Mocne i Słabe strony) oraz czynniki zewnętrzne (Szanse i Zagrożenia).

Wskazane metody partycypacji społecznej przy Analizie SWOT znajdują się w Rozdziale II, tabeli nr 5 *Etapy budowania LSR z wykorzystaniem partycypacyjnych metod konsultacji*. **Wnioski z analizy poddane zostały konsultacjom społecznym poprzez przesłanie pełnej analizy uczestnikom spotkań konsultacyjnych oraz zamieszczenie na stronie internetowej www.zielonesioło.pl, w celu odniesienia się do niej, ewentualne zgłaszania uwag.**

Tabela 13 Analiza SWOT

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1. Rozwinięta dobra infrastruktura społeczna oraz techniczna, w tym drogi, kanalizacja i wodociągi oraz sieć obiektów oświatowych, kulturalnych i sportowych.	Rozdział: III podrozdział 2	1. Słabo rozwinięta przedsiębiorczość, brak zakładów pracy i nowych miejsc pracy, brak terenów pod inwestycje i kapitału inwestycyjnego, a także kadry odpowiadającej potrzebom rynku pracy.	Rozdział: III podrozdział 2
2. Kompetentne aktywne zintegrowane lokalne społeczności, w tym młodzież, a także seniorzy, zaangażowani w pracę na rzecz poprawy warunków życia.	Rozdział: III podrozdział 4	2. Bierne, obojętne, zdeintegrowane, konsumpcyjnie nastawienie do życia lokalne społeczności.	Rozdział: III podrozdział 4
3. Rozwinięte indywidualne rolnictwo o dużym potencjale produkcyjnym, w tym w zakresie upraw tradycyjnych, produkcji zdrowej i ekologicznej żywności, zwłaszcza mleka.	Rozdział: III podrozdział 7	3. Braki w infrastrukturze społecznej, zwłaszcza brak miejsc spotkań, placówek kultury, obiektów rekreacyjnych i sportowych, turystycznych i placów zabaw dla dzieci, a także utrudniony dostęp do Internetu	Rozdział: III podrozdział 4

4. Sprawny, silny i stabilny samorząd, dobrzy gospodarze – wójtowie, mądrzy i zaradni radni nastawieni na współpracę z mieszkańcami oraz aktywni urzędnicy kompetentni w pozyskiwaniu środków unijnych.	Rozdział: III podrozdział 6	4. Niezadawalająca jakość życia, niskie zarobki mieszkańców, ograniczony dostęp do usług socjalnych i zdrowotnych, brak możliwości rozwoju osobistego, brak oferty spędzania wolnego czasu dla młodzieży, a także braki w komunikacji publicznej.	Rozdział: III podrozdział 5
5. Liczne i dobrze działające organizacje pozarządowe, zwłaszcza OSP i KGW, aktywni sołtysi i dobrze funkcjonujące sołectwa.	Rozdział: III podrozdział 4	5. Starzejące się społeczeństwo, emigracja młodych ludzi, malejąca liczba mieszkańców, w tym brak młodzieży.	Rozdział: III podrozdział 2
6. Zdrowy klimat, czyste środowisko, zwłaszcza powietrze, duża lesistość i obszary chronione, a także tereny atrakcyjne krajobrazowo.	Rozdział: III podrozdział 8	6. Braki w infrastrukturze, zwłaszcza w zakresie infrastruktury drogowej (słaba jakość dróg).	Rozdział: III podrozdział 2
7. Dobra lokalizacja, blisko stolicy, dogodnie położenie przy budowanej trasie Via Baltica, a także atrakcyjne usytuowanie nad rzeką Bug.	Rozdział: III podrozdział 1	7. Słaby dostęp do dóbr kulturalnych (kino, teatr), małe możliwości rozwoju życia kulturalnego oraz brak dobrego zarządzania i organizacji w kulturze.	Rozdział: III podrozdział 4
8. Przedsiębiorczy potencjał ludzki, tereny atrakcyjne dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki, działające firmy usługowe (transport, produkty spożywcze i turystyka, rolnictwo, działalność w zakresie odnawialnych źródeł energii).	Rozdział: III podrozdział 2		
9. Bogate, zachowane dziedzictwo kulturowe, w tym religijne, a także promocja produktów regionalnych.	Rozdział: III podrozdział 2 podrozdział 6		
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1. Rosnące zainteresowanie turystów polską wsią.	Rozdział: III podrozdział 6	1. Kryzys demograficzny przejawiający się niskim przyrostem naturalnym oraz emigracją zarobkową, a także starzeniem się społeczeństwa.	Rozdział: III podrozdział 2
2. Środki na rozwój lokalny pochodzące z funduszy zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej.	Wiedza ogólna	2. Niska jakość życia, ubożenie społeczeństwa, brak pracy, utrudniony dostęp do głównych ośrodków kultury, niewystarczające wsparcie na rozwój lokalnych społeczności.	Rozdział: III podrozdział 3 podrozdział 5
3. Pozytywne trendy w rozwoju gospodarczym kraju, w tym rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy.	Rozdział: III podrozdział 2	3. Skomplikowane, niespójne i niestabilne prawo oraz nadmierna biurokratyzacja wszelkich przejawów życia.	Rozdział: III podrozdział 2
4. Rozwijająca się infrastruktura komunikacyjna, w tym budowa drogi S8 oraz Via Baltica, a także rozwój transportu publicznego.	Rozdział: III podrozdział 2	4. Kryzys ekonomiczny, przejawiający się w likwidacji zakładów pracy, napływ tanich towarów i rosnąca konkurencja oraz niedostateczne wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców.	Rozdział: III podrozdział 3
5. Dogodne położenie w niedalekiej odległości od głównych szlaków komunikacyjnych oraz bliskość do miasta powiatowego i stolicy.	Rozdział: III podrozdział 2	5. Niestabilna sytuacja międzynarodowa, kryzys energetyczny i nadmierny udział kapitału obcego w polskiej gospodarce.	Rozdział: III podrozdział 2

6. Otwartość społeczeństwa na nowości, inwestycje w innowacje oraz rozwój komunikacji internetowej.	Rozdział: III podrozdział 4	6. Zanieczyszczone środowisko i zagrożenie zmianami klimatu.	Rozdział: III podrozdział 8
7. Wzrost ogólnego poziomu życia społeczeństwa, chęć poznawania nowych kultur oraz moda na wiejskość.	Rozdział: III podrozdział 6		
8. Obszar o wysokich walorach przyrodniczych z możliwościami wykorzystania krajobrazu do celów turystycznych i rekreacyjnych.	Rozdział: III podrozdział 6		

Podsumowanie i wnioski z analizy SWOT

Wyniki sporządzonej analizy wykazują, że obszar LGD posiada wiele silnych atutów pozwalających na rozwój społeczno - gospodarczy obszaru.

Posiada też swoje słabości, które są w głównej mierze przyczynami problemów kluczowych. Uwzględniając szanse i zagrożenia należy wykorzystać silne strony, aby usuwać przyczyny problemów i rozwijać obszar pod względem gospodarczym i społecznym.

Po pierwsze należy usuwać przyczyny, które wpływają na zidentyfikowany niski poziom kompetencji mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej, z wykorzystaniem działań innowacyjnych z środków pochodzących z funduszy europejskich głównie na wdrażanie LSR w ramach PROW 2014-2020.

Po drugie należy usuwać przyczyny składające się na zidentyfikowany niski poziom aktywności mieszkańców i utrudniony dostęp do infrastruktury społecznej oraz drogowej, poprzez wspieranie lokalnych inicjatyw i rozwój niekomercyjnej infrastruktury społecznej i drogowej.

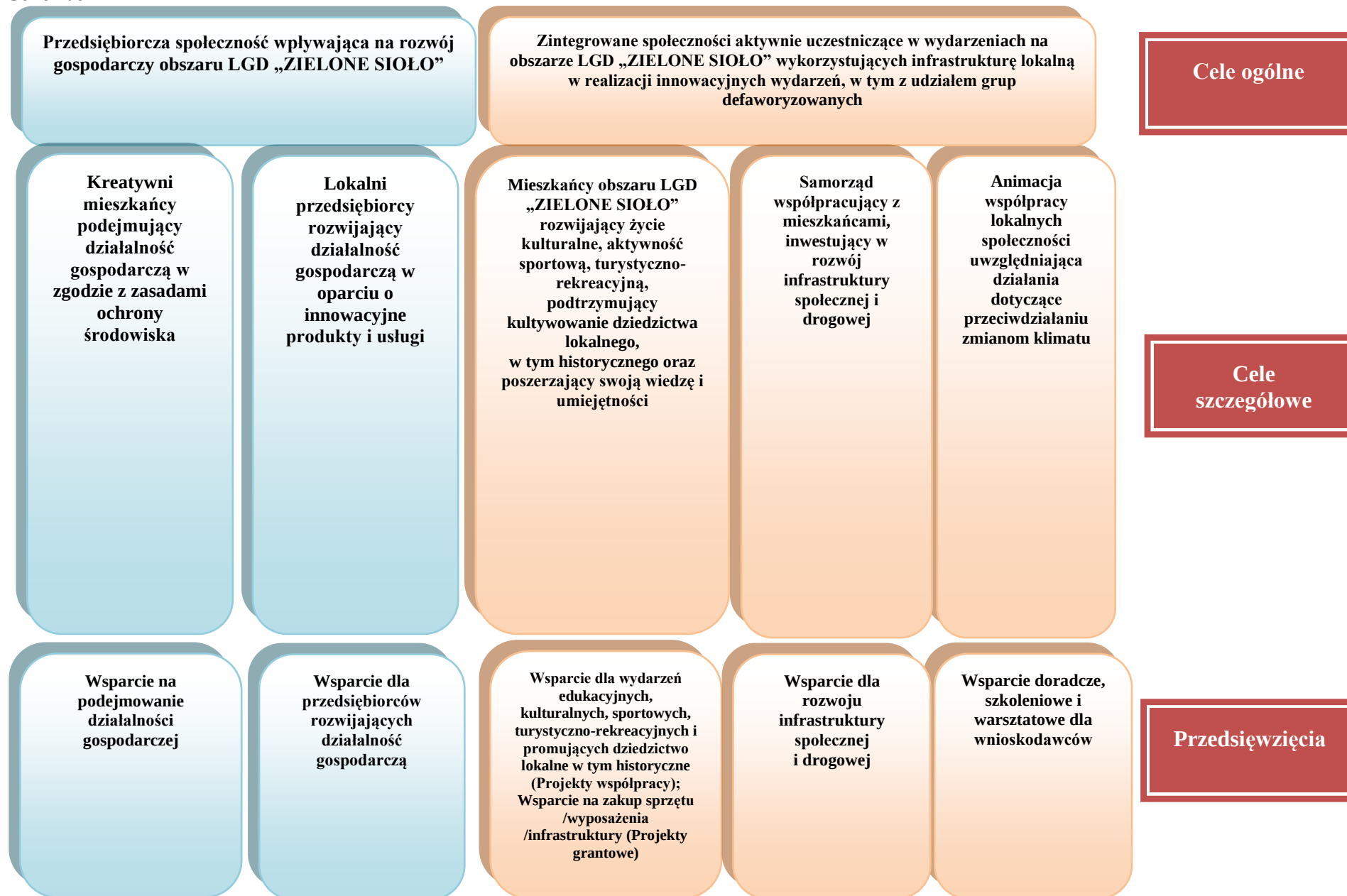
Po trzecie należy usuwać przyczyny niskiej świadomości społecznej mieszkańców obszaru poprzez działania edukacyjne w tym w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz przeciwdziałaniu zmianom klimatu.

ROZDZIAŁ V - CELE I WSKAŹNIKI

1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z Analizą SWOT i diagnozą obszaru

Specyfikację (zestawienie) celów ogólnych, szczegółowych oraz odpowiadających im przedsięwzięć przedstawiamy w sposób obrazowy za pomocą Schematu graficzno-tekstowego nr 1. Nie wyodrębniamy wskaźników kluczowych. Specyfikacja ta stanowi podsumowanie wszystkich poprzednich rozdziałów zawartych w LSR. Jest efektem wypracowanych społecznie przedsięwzięć, które mieszkańcy obszaru w największym stopniu chcieliby realizować. Zaplanowane tu Przedsięwzięcia są realne do wykonania w ramach budżetu określonego w konkursie na wybór LSR.

Schemat nr 1

Uzasadnieniem sformułowania celów, przedsięwzięć, doboru właściwych wskaźników dla Lokalnej Strategii Rozwoju jest ciąg przyczynowo -skutkowy.

Na schemacie wskazano logikę powiązań pomiędzy sformułowanymi problemami kluczowymi i ich przyczynami, określonymi przez mieszkańców obszaru na spotkaniach konsultacyjnych oraz w wyniku pozostałych zastosowanych metod partycypacyjnych (rozdział II - Partycypacyjny charakter LSR) zawartych w diagnozie (rozdział III - Diagnoza - opis obszaru i ludności) oraz Analizie SWOT (rozdział IV). Negatywne następstwa problemów przy braku wskazanego sposobu interwencji prowadzić będą do dalszego pogłębiania się ich negatywnych skutków. Do zniwelowania zachodzenia negatywnych zjawisk właściwie dobrano przedsięwzięcia, cele szczegółowe i cele ogólne oraz wskaźniki je określające (produktu, rezultatu i oddziaływania).

Wyłonione problemy kluczowe to efekt ogólnego zdefiniowania najczęściej występujących problemów dotyczących społeczności lokalnej naszego obszaru. Właściwe ich zdefiniowanie i uogólnienie stanowiło klucz do ich prawidłowego przeformułowania na cele oraz realizujące je przedsięwzięcia. Ze względu na właściwe ich usystematyzowanie, dokonano ich kategoryzacji w szerszym ujęciu. Po tak dokonanej ocenie wyłoniły się 2 obszary problemowe, które sformułowaliśmy w 2 kategoriach:

I. Rozwój gospodarczy obszaru.

II. Rozwój społeczny obszaru.

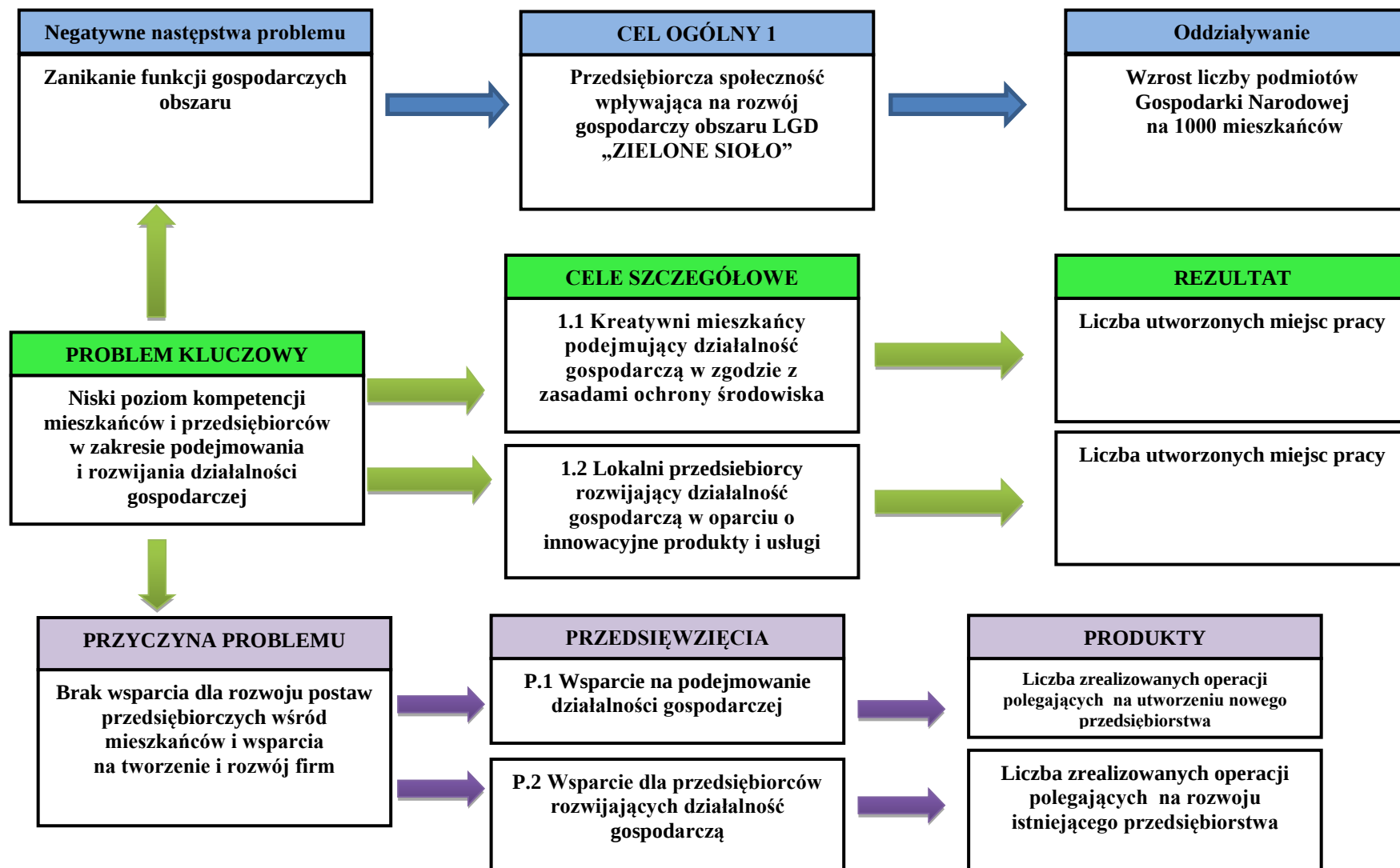
Zastosowany sposób podziału problemów kluczowych w 2 kategoriach stworzył przejrzysty i przystępny obraz sformułowania celów, przedsięwzięć oraz wskaźników je realizujących. Stanowiąc będzie cenne źródło informacji dla mieszkańców obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” oraz potencjalnych beneficjentów. Sposób i rodzaj planowanej interwencji służyć ma lokalnej społeczności zamieszkującej obszar naszego działania.

Zaplanowany przez nas sposób realizacji interwencji przez naszą LGD uzależniony jest od otrzymania wsparcia na realizację LSR w konkursie na jej wybór.

Poniżej przedstawiamy tabelaryczną matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, Analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

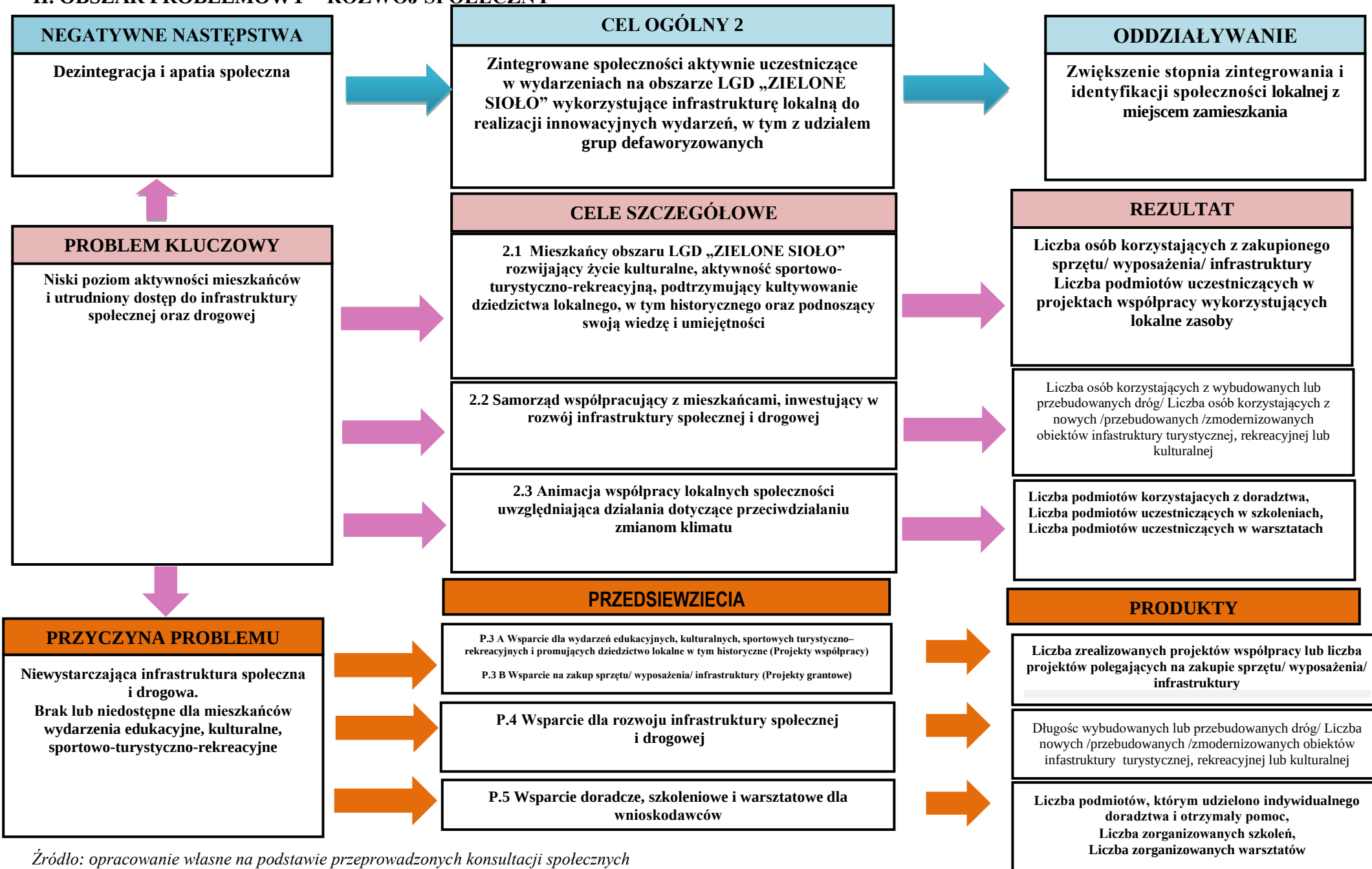
Zaktualizowano matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, Analizy SWOT oraz celów i wskaźników dostosowując ją do zaleceń Wytycznej nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

I. OBSZAR PROBLEMOWY – ROZWÓJ GOSPODARCZY OBSZARU

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

II. OBSZAR PROBLEMOWY – ROZWÓJ SPOŁECZNY

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Tabela 14 Zestawienie obszarów problemowych: Rozwój gospodarczy obszaru i Rozwój społeczny w ujęciu całościowym przedstawia poniższa tabela

Obszar problemowy – Rozwój gospodarczy obszaru		
Negatywne następstwa problemu	Cel ogólny 1	Oddziaływanie
Zanikanie funkcji gospodarczych obszaru	Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców
Problem kluczowy	Cele szczegółowe	Rezultat
Niski poziom kompetencji mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej	1.1. Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska	Liczba utworzonych miejsc pracy
	1.2. Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi	Liczba utworzonych miejsc pracy
Przyczyny problemu	Przedsięwzięcia	Produkty
Brak wsparcia dla rozwoju postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców i wsparcia na tworzenie i rozwój firm	P.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa
	P.2 Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa
Obszar problemowy – Rozwój społeczny obszaru		
Negatywne następstwa problemu	Cel ogólny 2	Oddziaływanie
Dezintegracja i apatia społeczna	Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych	Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów)
Problem kluczowy	Cele szczegółowe	Rezultat
Niski poziom aktywności mieszkańców i utrudniony dostęp do infrastruktury społecznej oraz drogowej	2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności	Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby/ Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury
	2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych dróg lub Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej
	2.3. Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu	Liczba podmiotów korzystających z doradztwa, Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach, Liczba podmiotów uczestniczących w warsztatach
Przyczyny problemu	Przedsięwzięcia	Produkty
Niewystarczająca infrastruktura społeczna i drogowa. Brak lub niedostępne dla mieszkańców	P.3 A Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno–rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne (Projekty współpracy)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy lub Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/

wydarzenia edukacyjne, kulturalne, sportowo-turystyczno-rekreacyjne	P.3 B Wsparcie na zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury (Projekty grantowe)	wyposażenia/ infrastruktury
	P.4 Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg/ Liczba nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej
	P.5 Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc

Uwagi do interpretacji tabeli:

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
1	2	3	4	5	6	7	8
Niski poziom kompetencji mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej	Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	1.1. Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska	Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców	<u>Pozytywne:</u> - Środki na rozwój lokalny pochodzące z funduszy zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej. - Dobre trendy w rozwoju gospodarczym kraju, w tym rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy. - Rozwijająca się infrastruktura komunikacyjna, w tym budowa drogi S8 oraz Via Baltica, a także rozwój transportu publicznego. - Dogodne położenie w niedalekiej odległości od głównych szlaków komunikacyjnych oraz bliskość do miasta powiatowego i wojewódzkiego. - Otwartość społeczeństwa na nowości, inwestycje w innowacje oraz rozwój komunikacji internetowej. <u>Negatywne:</u> - Kryzys demograficzny przejawiający się niskim
		1.2. Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi	Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy		

							przyrostem naturalnym oraz emigracją zarobkową, a także starzeniem się społeczeństwa • Skomplikowane, niespójne i niestabilne prawo oraz nadmierna biurokratyzacja wszelkich przejawów życia. • Kryzys ekonomiczny, przejawiający się w likwidacji zakładów pracy, napływ tanich towarów i rosnąca konkurencja oraz niedostateczne wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców
Niski poziom aktywności mieszkańców i utrudniony dostęp do infrastruktury społecznej oraz drogowej	Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych	2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportową, turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności	Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne lub Wsparcie na zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Liczba zrealizowanych projektów współpracy lub Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby lub Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania	<u>Pozytywne:</u> • Środki na rozwój lokalny pochodzące z funduszy zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej. • Obszary o wysokich walorach przyrodniczych z możliwościami wykorzystania krajobrazu do celów turystycznych i rekreacyjnych. • Rosnące zainteresowanie turystów polską wsią • Wzrost ogólnego poziomu życia społeczeństwa, chęć poznawania nowych kultur oraz moda na wiejskość. <u>Negatywne:</u> • Niska jakość życia, ubożenie społeczeństwa, brak pracy, utrudniony dostęp do głównych ośrodków kultury, niewystarczające wsparcie na rozwój lokalnych społeczności. • Zanieczyszczone środowisko i zagrożenie zmianami klimatu
		2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej	Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych dróg lub Liczba osób korzystających z nowych/przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg/ Liczba nowych/ przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej		

		2.3 Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu	Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	Liczba podmiotów, które skorzystały z indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc, Liczba zorganizowanych szkoleń, Liczba zorganizowanych warsztatów	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc, Liczba osób uczestniczących w szkoleniach, Liczba osób uczestniczących w warsztatach		
--	--	--	--	---	---	--	--

Uwagi do interpretacji tabeli:

1. „Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne” (kolumna 1) dotyczą zidentyfikowanych problemów kluczowych.
2. „Czynniki zewnętrzne mające wpływ (...)” (kolumna 8) to zarówno czynniki, które mają pozytywny wpływ na realizację przedsięwzięcia (czyli umożliwią, ułatwią, przyspieszą wdrożenie operacji), jak i negatywny (czyli mogą uniemożliwić, utrudnić, opóźnić jego wdrażanie).

2. Wykazanie zgodności celów z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

LSR dla LGD „ZIELONE SIOŁO” jest strategią monofundusową. Finansowana będzie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Działanie LEADER realizuje cel szczegółowy 6B „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (LSR).

Cele szczegółowe i cele przekrojowe:

W związku z tym, że LEADER ma na celu lokalny rozwój obszarów wiejskich, przyczynia się do osiągnięcia celu szczegółowego 6B „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”.

W ramach głównego celu szczegółowego 6B wspierane przez LGD „ZIELONE SIOŁO” będą operacje wpisujące się w zakres określony dla wyżej postawionego celu, które określone zostały w PROW na lata 2014-2020 i przedstawiony jest w powiązaniu z określonymi dla naszej LGD pięcioma przedsięwzięciami, które wynikają z określonych dla nich celów ogólnych i szczegółowych.

W poniższej tabeli przedstawiamy powiązania Przedsięwzięć z zakresem operacji realizujących cel 6B oraz cele dodatkowe, które wynikają z określonych w LSR celów szczegółowych oraz strategicznych:

Tabela 16

Lp.	Cele/ Przedsięwzięcia	Zakres operacji realizujący cel szczegółowy 6B PROW 2014-2020	Czy realizuje dodatkowe cele szczegółowe powiązane z celem szczegółowym 6B PROW 2014-2020 ?
1	C.O.1 / C.S.1.1 / P.1 - Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	- Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości. - Podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy.	TAK Cel szczegółowy 6A PROW 2014-2020 – Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.
2	C.O.1 / C.S.1.2 / P.2 - Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości.	TAK Cel szczegółowy 6A PROW 2014-2020 – Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy
3	C.O.2 / C.S.2.1 P.3 A - Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno–rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne (Projekty współpracy) P.3 B - Wsparcie na zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury (Projekty grantowe)	- Zachowanie dziedzictwa lokalnego. - Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. - Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych.	NIE
4	C.O.2 / C.S.2.2 P.4 - Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	- Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. - Rozwój infrastruktury drogowej	NIE

		gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.	
5	C.O.2 / C.S.2.3 P.5 - Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	• Podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy. • Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji.	TAK Cel szczegółowy 6A PROW 2014-2020 – Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania:

Tabela 17

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Źródła finansowania
C.O.1 Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	C.S.1.1 Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska	EFROW (PROW 2014-2020) / ŚRODKI WŁASNE BENEFICJENTA
	C.S.1.2 Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi	EFROW (PROW 2014-2020) / ŚRODKI WŁASNE BENEFICJENTA
C.O.2 Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujących infrastrukturę lokalną w realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych	C.S.2.1 Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportową, turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz poszerzający swoją wiedzę i umiejętności	EFROW (PROW 2014-2020) / ŚRODKI WŁASNE BENEFICJENTA
	C.S.2.2 Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej	EFROW (PROW 2014-2020) / ŚRODKI WŁASNE BENEFICJENTA
	C.S.2.3 Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu	EFROW (PROW 2014-2020)

Wszystkie cele i przedsięwzięcia założone do realizacji będą finansowane z jednego funduszu EFROW z udziałem lub bez udziału środków własnych beneficjentów w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, przy czym premiowane będą projekty zakładające wyższy udział środków własnych wnioskodawcy zawartych w kryteriach wyboru operacji.

4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem

Tabela 18

1.0.	CEL OGÓLNY	1. Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”						
1.1.	CELE SZCZEGÓŁOWE	1.1. Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska						
1.2.		1.2. Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi						
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014	Plan 2023	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 1.0.	Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców.		liczba	59,7	65,0	GUS Bank danych lokalnych www.stat.gov.pl		
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 r.	Plan 2023 r.	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 1.1.	Liczba utworzonych miejsc pracy		Ekwiwalent pełnego czasu pracy	0	51	Dane beneficjentów – sprawozdania		
W 1.2.	Liczba utworzonych miejsc pracy		Ekwiwalent pełnego czasu pracy	0	4	Dane beneficjentów - sprawozdania		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródła danych
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
P.1.	Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Osoby bezrobotne w tym z grup defaworyzowanych	Operacja wybrana w ramach konkursu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	51	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
P.2.	Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Właściciele mikro i małych przedsiębiorstw	Operacja wybrana w ramach konkursu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	4	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
Suma			055					

1.0.	CEL OGÓLNY	1. Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”						
1.1.	CELE SZCZEGÓŁOWE	1.1. Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska						
1.2.		1.2. Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi						
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014	Plan 2023	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 1.0.	Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców.		liczba	59,7	65,0	GUS Bank danych lokalnych www.stat.gov.pl		
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 r.	Plan 2023 r.	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 1.1.	Liczba utworzonych miejsc pracy		Ekwiwalent pełnego czasu pracy	0	39 + 8 (dodatkowe środki) Razem: 47	Dane beneficjentów – sprawozdania		
W 1.2.	Liczba utworzonych miejsc pracy		Ekwiwalent pełnego czasu pracy	0	6	Dane beneficjentów - sprawozdania		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródła danych
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	
P.1.	Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Osoby bezrobotne w tym z grup defaworyzowanych	Operacja wybrana w ramach konkursu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	39 + 8 (dodatkowe środki) Razem: 47	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
P.2.	Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Właściciele mikro i małych przedsiębiorstw	Operacja wybrana w ramach konkursu	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Sztuka	0	6	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
Suma			053					

Tabela 19

2.0.	CEL OGÓLNY	2. Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych						
2.1.	CELE SZCZEGÓŁOWE	2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności						
2.2.		2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej						
2.3		2.3. Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu						
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 r.	Plan 2023 r.	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 2.0	Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów)		%	80,65% ¹	85,15%	Badania społeczne na reprezentatywnej grupie docelowej		
		Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 r.	Plan 2023 r.	Źródła danych/sposób pomiaru		
W 2.1	Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby / Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury		Sztuka	0	90 (Projekty współpracy) + 400 (Projekty grantowe)	Dane beneficjentów – sprawozdania		
W 2.2	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych dróg		Osoba	0	450	Dane beneficjentów – sprawozdania		
	Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej		Osoba	0	200	Dane beneficjentów – sprawozdania		
W 2.3	Liczba podmiotów korzystających z doradztwa		Sztuka	0	110	Dane własne biura LGD		
	Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach		Sztuka	0	610	Dane własne biura LGD		
	Liczba podmiotów uczestniczących w warsztatach		Sztuka	0	260	Dane własne biura LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródła danych
						Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok	

¹ Deklarowane odczucie zintegrowania i identyfikacji z miejscem zamieszkania przez respondentów (n = 150) w badaniu społecznym realizowanym przez LGD „ZIELONE SIOŁO” - czerwiec 2015 r.

P.3A	Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno–rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne	Mieszkańcy obszaru, w tym grupy defaworyzowane	<i>Projekt współpracy</i>	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Sztuka	0	3	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
P.3B	Wsparcie na zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Mieszkańcy obszaru, w tym grupy defaworyzowane	<i>Projekt grantowy</i>	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Sztuka	0	40	Dane Grantobiorców, sprawozdania z realizowanych operacji
P.4.	Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	Mieszkańcy obszaru, a także Samorządy Gminne i Powiatowy	<i>Operacja wybrana w ramach konkursu</i>	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	Kilometr	0	3,5	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
				Liczba nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	Sztuka	0	4	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
				Liczba nowych przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej lub drogowej	Sztuka	0	11	Dane beneficjentów, sprawozdania z realizowanych operacji
P.5.	Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	Mieszkańcy obszaru w tym grupy defaworyzowane	<i>Działania Biura LGD, Animacja prowadzona w ramach Funkcjonowania</i>	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc	Sztuka	0	37	Dane własne Biura LGD
				Liczba	Sztuka	0	61	Dane własne Biura LGD

			<i>LGD</i>	zorganizowanych szkoleń				
				Liczba zorganizowanych warsztatów	Sztuka	0	5	Dane własne Biura LGD
Suma			159,5					

5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć

Specyfikacja wskaźników (zestawienie wskaźników) przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych znajduje się w tabeli nr 18 i 19.

Uzasadnienie wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności dla Celu ogólnego 1 (C.O.1), Celów szczegółowych (C.S.1.1, C.S.1.2) oraz Przedsięwzięć go realizujących (P.1, P.2) przedstawia poniższa tabela:

Tabela 20

Skrót nazwy	Nazwa wskaźnika Celu ogólnego, Celu szczegółowego lub Przedsięwzięcia	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
C.O.1 (W1.0.)	Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców	Do sformułowania wskaźnika oddziaływania przyczynił się cel określony dla RLKS dotyczący tworzenia miejsc pracy w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz wynikający z diagnozy problem kluczowy, którym jest dla obszaru gmin niewystarczająca aktywność mieszkańców i przedsiębiorców służąca rozwojowi przedsiębiorczości.
C.S.1.1 (W1.1.)	Liczba utworzonych miejsc pracy	To jeden z najważniejszych wskaźników realizacji LSR ze względu na ogólnie przyjętą zasadę, że co najmniej 50% środków na wdrażanie Strategii musi być przeznaczone na wsparcie operacji w zakresie rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Pokazuje w jaki sposób zaplanowane operacje będą przyczyniać się do likwidacji bezrobocia oraz służyć włączeniu społecznemu poprzez podejmowanie działalności gospodarczej na własny rachunek, w tym z grup defaworyzowanych
C.S.1.2 (W 1.2)	Liczba utworzonych miejsc pracy	Podobnie jak wyżej, przy czym ten wskaźnik pokazuje w jaki sposób przedsiębiorcy, właściciele mikro i małych firm planują wykorzystać wsparcie finansowe aby rozwijając produkcję lub usługi zatrudniali miejscową ludność
P.1	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Dla mierzenia skuteczności realizacji LSR w zakresie rozwoju gospodarczego obszaru wskaźnik ten jest podstawowy ponieważ pokazuje ile w wyniku użycia środka interwencji publicznej, osób uruchomi działalność gospodarczą poprzez utworzenie przedsiębiorstwa.
P.2	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Rozwój przedsiębiorstw w oparciu o lokalny potencjał jest równie ważny jak tworzenie nowych firm. Rozwijające się firmy wykorzystują swój potencjał i doświadczenie dla podejmowania nowej działalności, kreując nowe produkty lub usługi. Wskaźnik ten pokaże ile przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze wykorzystując wsparcie z LSR rozwinie swoją działalność.

Uzasadnienie wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności dla Celu ogólnego 2 (C.O.2), Celów szczegółowych (C.S.2.1, C.S.2.2, C.S.2.3) oraz przedsięwzięć (P.3A, P.3B, P.4, P.5) przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21

Skrót nazwy	Nazwa wskaźnika Celu ogólnego, Celu szczegółowego lub Przedsięwzięcia	Uzasadnienie wyboru wskaźnika
C.O.2 (W1.0.)	Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów)	Obok rozwoju gospodarczego obszaru drugim istotnym procesem, który powinien być kreowany przez realizację LSR jest rozwój społeczny wyrażający się stopniem wewnętrznej integracji i identyfikacji lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania. Wskaźnik oddziaływania po dokonaniu pomiaru poprzez badanie społeczne odpowie na pytanie jaki procent badanych ocenia, że ten proces integracji i identyfikacji miał miejsce. Poprzez zastosowanie techniki doboru grupy respondentów (reprezentatywność w stosunku

		do ogółu mieszkańców) wyniki badania będzie można uogólnić na całą populację obszaru.
C.S.2.1 (W2.1.)	Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	Realizacja wydarzeń jest jedną z podstawowych form rozwijania życia społecznego. Wskaźnik ten pokazuje jaki zasięg dla danego wydarzenia zaplanował wnioskodawca, zatem wskaźnik mówi nam o skali atrakcyjności wydarzenia i zgodności z oczekiwaniami lokalnych społeczności.
	Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	Wskaźnik pokazuje zainteresowanie lokalnej społeczności potrzebą integracji środowiska lokalnego i wspólnego osiągania postawionych celów.
C.S.2.2 (W 2.2.)	Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	Wskaźnik definiuje trafność decyzji podjętej przez wnioskodawcę w zakresie lokalizacji obiektu oraz ocenia rozpoznanie wnioskodawcy w zakresie potrzeb społecznych, na które operacja odpowiada. Realizacja wskaźnika jest zatem oceną trafności i powiązania z lokalnymi potrzebami planowanej operacji
C.S.2.3 (W 2.3.)	Liczba podmiotów korzystających z doradztwa, Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach, Liczba osób podmiotów uczestniczących w warsztatach	Budowanie potencjału społecznego ma również źródło w pozyskiwaniu środków na działalność gospodarczą jak również działalność organizacji pozarządowych i innych podmiotów życia społecznego. Wskaźnik ten pokazuje skuteczność wsparcia ze strony LGD dla potencjalnych wnioskodawców i ogólnie wzrost kompetencji lokalnych liderów.
P.3A	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Dziedzictwo lokalne jest tym, co wyróżnia obszar spośród innych, co stanowi o tożsamości mieszkańców i wzmacnia ich identyfikację z obszarem. Rozwój życia społecznego podlega wpływom różnorodnych przedsięwzięć. Jednak najmocniej oddziałują te, najbardziej oczekiwane dotyczące wydarzeń sportowo-turystyczno-rekreacyjnych, a także o charakterze edukacyjnym. Wskaźnik ten liczy ile takich wydarzeń zostało zrealizowanych dzięki wsparciu środkami będącymi w dyspozycji LGD.
P.3B	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury	
P.4	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg/ Liczba nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	Jest to ważny wskaźnik świadczący o rozwoju obszaru LGD, w zakresie inwestycji trwałych, których oddziaływanie będzie zapewne dłuższe niż okres trwałości zrealizowanych projektów w tym zakresie. Wskaźnik ten będzie pokazywał jaki nastąpił rozwój infrastruktury drogowej, ile dodatkowo zostanie wybudowanych lub przebudowanych dróg lokalnych w tym powiatowych oraz ile powstało lub zostało przebudowanych, zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej na obszarze LGD.
P.5	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc, Liczba zorganizowanych szkoleń, Liczba zorganizowanych warsztatów	Wsparcie doradcze, szkolenia i warsztaty są jednym z istotniejszych czynników wpływających na jakość zgłaszanych wniosków o przyznanie pomocy (grantów) oraz na jakość realizowanych operacji (projektów). Wskaźnik ten mówi nam o skali wsparcia doradczego, szkoleniowego i warsztatowego dla potencjalnych wnioskodawców.

6. Źródła pozyskania danych do pomiaru

Najważniejszymi źródłami danych dla wskaźników oddziaływania są dane GUS (Cel ogólny 1) oraz badania społeczne na reprezentatywnej grupie docelowej (Cel ogólny 2). Wskaźniki rezultatu i produktu pozyskiwane będą przede wszystkim od beneficjentów, z którymi utrzymywany będzie bieżący kontakt dotyczący etapu realizacji projektów. Beneficjenci proszeni będą o dostarczanie do Biura LGD ankiety z realizacji operacji przekazywanej przez Biuro LGD po uzyskaniu informacji od UM o wystawieniu zlecenia płatności. Natomiast w przypadku projektów grantowych po zatwierdzeniu wniosku o płatność złożonego przez grantobiorcę. Ponadto na bieżąco (co najmniej raz na kwartał) utrzymywany będzie także kontakt z Urzędem Marszałkowskim w celu weryfikacji danych oraz sprawdzenia na jakim etapie weryfikacji znajdują się złożone wnioski. Dane pozyskane z tych źródeł będą wiarygodne ze względu na możliwość ich wielokrotnej weryfikacji.

Dane do pomiaru osiągania stopnia realizacji wskaźników oraz źródła ich pozyskania określone zostały w tabeli 18 i 19 kolumna – źródła danych.

7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych (podanie dokładnego sposobu liczenia wskaźnika, algorytmów itp.)

Sposobem na dokonywanie pomiaru osiąganych wskaźników produktu oraz rezultatu będzie monitoring ciągły, gdyż jedynie taki sposób zapewni LGD aktualne dane, na podstawie których oceniać będzie można na bieżąco stopień realizacji LSR. Służyć do tego będą informacje uzyskiwane od beneficjentów, gdyż za osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu odpowiadają podmioty realizujące projekty wpisujące się w LSR. Dodatkowo LGD będzie współpracować z Samorządem Województwa w celu monitoringu realizacji założonych wskaźników przez beneficjentów.

Ponadto LGD „ZIELONE SIOŁO” weryfikować będzie stopień osiąganych wskaźników określonych w *Planie działania* stanowiącego załącznik nr 3 do LSR. Wyznaczone tam osiągnięcie wskaźników w określonym czasie tzw. kamieni milowych, LGD zobowiązuje się zrealizować w terminach wyznaczonych w powyżej określonym Planie.

Sposób liczenia wskaźnika

Wyliczenie stopnia realizacji wskaźników dokonywany będzie za pomocą wzoru gdzie wynikiem będzie procent jego realizacji

$$SRW \% = \{ (WWZ - WB) / (WD - WB) \} \times 100$$

- **SRW** - Stopień realizacji wskaźnika w %
- **WWZ** - Wartość liczbowa wskaźnika osiągnięta w wyniku zrealizowania projektu
- **WB** - Wartość bazowa mierzona przed rozpoczęciem realizacji projektu
- **WD** - Wartość docelowa wskaźnika

8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia

Wskaźniki produktu określone w LSR zawsze mają stan początkowy równy zeru, ponieważ będą określać liczbę, powstałych w trakcie realizacji operacji/grantów, produktów, usług dostaw lub robót budowlanych, w ramach realizowanych przedsięwzięć.

Wskaźniki rezultatu sformułowane zostały w sposób statyczny, gdzie wartość początkowa wskaźnika zawsze równa jest zeru. Wskaźniki rezultatu zostały powiązane ze wskaźnikami produktu gdyż mierzą zmianę, jaką wywołał fakt wytworzenia produktu i są powiązane z celami szczegółowymi.

Wskaźniki oddziaływania są powiązane z celami ogólnymi i będą mierzyć zmianę jaką w dalszej perspektywie czasowej i w skali makroekonomicznej lub makrospołecznej wywołała realizacja przedsięwzięć. W przypadku wskaźnika odnoszącego się do Celu ogólnego 1: „Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” określono wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców. Stan początkowy został ustalony na podstawie danych GUS Bank danych lokalnych - Liczba podmiotów gospodarki narodowej - Podmioty wpisane do rejestru na 1000 mieszkańców (wskaźniki za 2014 rok), z której wyliczona została średnia dla obszaru LGD i wynosi 59,7 podmiotów na 1000 mieszkańców obszaru (Rozdział III Diagnoza tabela 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)

W przypadku wskaźnika oddziaływania odnoszącego się do Celu ogólnego 2: „Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych” określono jako zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów), stan początkowy został ustalony na 80,65 %. Przyjęty stan początkowy ustalono na podstawie badania własnego na próbie n= 150 osób (czerwiec 2015 r.).

9. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia (założenia do planowania)

Stan docelowy wskaźnika produktu został określony na podstawie symulacji wysokości wsparcia liczonej jako średnia dla określonej formy wsparcia oraz wyspecyfikowania produktów jakie powinny w wyniku tego wsparcia powstać. Wartości pośrednie na koniec okresu wyznaczonego kamieniem milowym zostały ustalone proporcjonalnie do ustalonej na ten okres kwoty wsparcia.

Stan docelowy wskaźnika rezultatu został wyznaczony na podstawie dotychczasowych doświadczeń z realizacji LSR w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz w powiązaniu ze wskaźnikami produktu powiązanymi z tymi rezultatami. Wartości pośrednie na koniec okresu wyznaczonego kamieniem milowym zostały ustalone w powiązaniu z wartościami wskaźników produktu powiązanymi z tymi rezultatami.

Stan docelowy w przypadku wskaźnika oddziaływania odnoszącego się do Celu ogólnego 1: „Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” określonego jako **Wzrost liczby podmiotów Gospodarki Narodowej na 1000 mieszkańców, gdzie stan docelowy został na 65 podmiotów zakładający wzrost średniej j obszaru LSR w stosunku do stanu początkowego o 5,3 osoby na 1000 ludności dla obszaru LGD. Założony wskaźnik jest identyfikowalny na podstawie źródeł statystyki publicznej.**

Stan docelowy w przypadku wskaźnika oddziaływania odnoszącego się do Celu ogólnego 2: „Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych określono jako **zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów), stan docelowy został ustalony wskaźnikiem procentowym na 85,15% respondentów, którzy zadeklarują przekonanie o wzroście stopnia wewnętrznego zintegrowania i identyfikacji z miejscem zamieszkania.**

ROZDZIAŁ VI - SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze związłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia

Narzędziem wdrażania LSR są przyjęte przez LGD procedury wyboru operacji. W ramach LSR mogą być realizowane następujące typy operacji:

- 1) operacje realizowane w ramach wniosków składanych indywidualnie przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
- 2) projekty grantowe,
- 3) projekty współpracy.
- 4) działania w ramach animacji/aktywizacji, w tym realizacja Planu komunikacji.

Określone poniżej procedury będą udostępnione do wiadomości publicznej na stronie internetowej LGD „ZIELONE SIOŁO” (www.zielonesioło.pl) oraz w siedzibie Biura Stowarzyszenia.

Procedura naboru i oceny projektów w ramach przeprowadzanych konkursów oraz dla Projektów grantowych obejmuje następujące działania:

1. Informację o możliwościach realizacji projektów w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowuje Zarząd Stowarzyszenia nie później niż 30 dni przed planowanym terminem ogłoszenia naboru.
2. Terminy naborów wyznaczane są w porozumieniu z Samorządem Województwa Mazowieckiego.
3. Informacja o możliwości składania wniosków o dofinansowanie podawana jest do publicznej wiadomości w terminie nie krótszym, niż na 14 dni przed rozpoczęciem naboru wniosków.
4. Od dnia rozpoczęcia naboru, w okresie nie krótszym niż 14 dni i nie dłuższym niż 30 dni pracownicy Biura LGD „ZIELONE SIOŁO” przyjmują wnioski o dofinansowanie działań w ramach LSR.
5. Po terminie przyjmowania wniosków o dofinansowanie określonych w ogłoszeniu o naborze, Rada dokonuje wyboru projektów – na podstawie kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru. Ocena projektów pod względem zgodności z LSR odbywać będzie się w drodze głosowania, poprzez wypełnienie kart oceny.
6. Niezwłocznie po dokonaniu wyboru projektów, LGD „ZIELONE SIOŁO” przekazuje wnioskodawcom, którzy złożyli wniosek w ramach danego naboru, pisemną informację o decyzji Rady. Informacja zawierała będzie każdorazowo: ocenę zgodności projektu z LSR, liczbę punktów, które w ocenie według kryteriów lokalnych, uzyskał dany projekt, decyzję Rady o wybraniu, bądź niewybraniu projektu do finansowania – wraz z podaniem przyczyny. Informacja zawierać będzie także pouczenie o możliwości złożenia protestu/odwołania od decyzji Rady.
7. Rada, która jest organem decyzyjnym i działa zgodnie z opracowaną procedurą naboru, oceny i wyboru operacji oraz Regulaminem Rady, ma zapewnić – zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu grup interesów uniemożliwiającego przewagę: ponad 49 % głosów przez przedstawicieli każdej z grup interesów,

bezstronność poprzez pisemne deklaracje i oświadczenia członków Rady ich wyłączeniu z głosowań nad operacjami, w których członek Rady jest w jakikolwiek sposób powiązany z wnioskodawcą, jawność procesu wyboru poprzez publikowanie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej oraz uwzględnienie wszelkich wyników sytuacji szczególnych, powstałych w procesie wyboru operacji i opracowanie rozwiązań powstałych sytuacji.

Procedura wnoszenia protestu oraz procedura odwoławcza

Wnioskodawcom, którzy złożyli wniosek o dofinansowanie projektu w ramach Przedsięwzięcia P1, P2, P4 przysługuje prawo wniesienia protestu. Szczegółowe informacje dotyczące sposobu wnoszenia protestu zawarte są „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji realizowanych przez podmiot inny niż LGD” oraz Regulaminie Rady.

W przypadku operacji składanych w ramach Przedsięwzięcia P3 B – Granty wnioskodawcom przysługuje prawo wniesienia odwołania. Szczegółowe informacje dotyczące sposobu wnoszenia odwołania zawarte są „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego dla operacji realizowanych w ramach projektów grantowych”.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami

Procedury oceny wniosków w ramach Wdrażania LSR stanowią najważniejszy element wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Przygotowując kryteria wyboru operacji, kierowano się przede wszystkim zasadą spójności kryteriów wyboru z Analizą SWOT, diagnozą obszaru LSR oraz możliwością ustalenia mierzalnych wskaźników oceny operacji. W ramach każdej z przyjętych procedur organem oceniającym operacje jest Rada LGD.

2.1 Poprawność metodologiczna kryteriów i zasady ustalania/ zmiany kryteriów

Kryteria wyboru operacji ustalone zostały zgodnie z wymogami określonymi w **PROW na lata 2014-2020** oraz przepisach krajowych zgodnych z **ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności**.

- 1) Podane przez nas kryteria wyboru operacji są mierzalne i posiadają metodologię wyliczenia (karty oceny operacji wg. lokalnych kryteriów wyboru) oraz zawierają szczegółowy opis wyjaśniający wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych, posiadają dodatkowe opisy.

Lokalne kryteria wyboru operacji do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowane zostały odrębnie dla projektów zgłoszonych w ramach działań PROW 2014-2020:

- a) zakładanie lub rozwijanie działalności gospodarczej,
- b) projekty Grantowe,
- c) rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej oraz rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.

Lokalne kryteria wyboru spełniają wszystkie określone wymagania i dlatego są: obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, mierzalne, posiadające dodatkowe opisy i definicje, określają zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości.

- 2) Dodatkowo w kryteriach są zawarte warunki, w zależności od rodzaju i celu, premiujące operacje, które:

- a) są innowacyjne,
- b) generują dodatkowe miejsca pracy poza zakładanym minimum,
- c) przewidują zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu (wykorzystującą zastosowanie ekologicznych technologii, (ze szczególnym uwzględnieniem energii odnawialnej) lub premiujące działania proekologiczne lub proekologiczne technologie.
- d) **LGD w lokalnych kryteriach wyboru wyznaczyła zasady premiowania projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy – dotyczy przedsięwzięcia P.2, gdzie podmiotem ubiegającym się o pomoc jest podmiot inny niż LGD (karty oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru).**

- 3) Zasad ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji wyboru konsultowane są ze społecznością lokalną zgodnie z Procedurą aktualizacji LSR stanowiącą załącznik nr 1 do Strategii.

Kryteria są adekwatne do diagnozy obszaru i mieszkańców oraz w sposób jednoznaczny premiują te operacje, których realizacja wpłynie na usuwanie przyczyn problemów opisanych w diagnozie, rozwiązywanie problemów kluczowych, a zatem realizację celów i osiąganie wskaźników produktu i rezultatu.

Tabela 22 Logika powiązania kryteriów z celami, przedsięwzięciami i ze wskaźnikami produktu i rezultatu.

Kryterium	Cel szczegółowy	Wskaźnik/i rezultatu
	Przedsięwzięcie/a	Wskaźnik produktu
Innowacyjność projektu	Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi	Liczba utworzonych miejsc pracy
	Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Liczba utworzonych miejsc pracy
Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu	Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska	Liczba utworzonych miejsc pracy
	Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba utworzonych miejsc pracy
Liczba nowych miejsc lub miejsc pracy utworzonych w wyniku rozwoju działalności gospodarczej	Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi	Liczba utworzonych miejsc pracy
	Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Liczba utworzonych miejsc pracy
Wykorzystanie lokalnych zasobów	Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności	Liczba podmiotów uczestniczących w Projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury
	Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno–rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne	Liczba zrealizowanych Projektów współpracy
	Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury
Wnioskodawca korzystał z doradztwa LGD lub uczestniczył w szkoleniach realizowanych przez LGD	Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu	Liczba podmiotów korzystających z doradztwa
		Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach
		Liczba podmiotów uczestniczących w warsztatach
	Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc
		Liczba zorganizowanych szkoleń Liczba zorganizowanych warsztatów
Wpływ projektu na promocję i dobry wizerunek obszaru działania LGD	Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności	Liczba podmiotów uczestniczących w Projektach współpracy wykorzystujących lokalne zasoby Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury
	Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych turystyczno–rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne	Liczba zrealizowanych Projektów współpracy
	Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu /wyposażenia/ infrastruktury
Stopień wykorzystania nowopowstałej lub udoskonalonej infrastruktury społecznej i drogowej	Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych dróg/ Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej
	Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg/ Liczba nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej , rekreacyjnej lub kulturalnej

Wkład własny wnioskodawcy przekracza możliwy do uzyskania maksymalny poziom dofinansowania	Dotyczy wszystkich Przedsięwzięć	x
	Dotyczy wszystkich celów szczegółowych	x

Objaśnienie: Kolory pokazują ścisły związek (bezpośredni wpływ) pomiędzy kryteriami i ich wpływem na wybór operacji realizujących cele, wpisujących się w przedsięwzięcia, prowadzących do osiągnięcia wskaźników rezultatu i produktu. W przypadku pozostałych (białych pól), w których zostały wpisane cele i przedsięwzięcia oraz wskaźniki rezultatu i produktu – związek ten jest mniej ścisły (mniejszy wpływ), nie mniej kryteria prowadzą do wyboru operacji, które będą wpisywać się w strukturę celów i przedsięwzięć oraz realizować będą wskaźniki rezultatu i produktu.

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasady oceny

Każda karta oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru zawiera kryterium „*Innowacyjność projektu*”. Zastosowane zostały trzy definicje innowacyjności w zależności od realizowanego Przedsięwzięcia (szczegółowy opis definicji innowacyjności znajduje się w Rozdziale X Zintegrowanie, podrozdział 4). Ocena dokonywana będzie indywidualnie przez członków Rady na imiennych kartach oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru, w której przypisano temu kryterium skalę punktową 0 - 3 pkt.

4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.

LGD „ZIELONE SIOŁO” planuje realizację projektów grantowych w zakresie operacji realizujących **Przedsięwzięcie P.3 A „Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury”** w ramach Celu ogólnego 2 „*Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujących infrastrukturę lokalną w realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych*”. Wysokość środków przeznaczonych na Projekty grantowe to **452.300,00 zł**.

Natomiast realizacja operacji własnych przewidziana jest jedynie w przypadku zagrożenia realizacji określonych wskaźników w LSR. Wówczas LGD wystąpi z wnioskiem do Samorządu Województwa o zmianę Strategii przewidującą ich realizację.

5. Jakość procesu oceny i wyboru operacji

- 1) **Opis i sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej** znajduje się w procedurach, które zostaną udostępnione do wiadomości publicznej na stronie internetowej LGD „ZIELONE SIOŁO” (www.zielonesioło.pl) oraz w siedzibie Stowarzyszenia.
- 2) **Szczegółowe określenie zasad podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji** znajduje się w Rozdziale VI Regulaminu Rady oraz w załącznikach do Regulaminu Rady.
- 3) **Określenie sposobu organizacji naborów wniosków** znajduje się w „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji realizowanych przez podmiot inny niż LGD” oraz „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego dla operacji realizowanych w ramach projektów grantowych”.
- 4) **Podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy** zawarte są w Rozdziale VIII Regulaminu Rady.
- 5) **Określenie szczegółowego sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu lub odwołania** zawiera Rozdział VI Regulaminu Rady, „Procedurza naboru wniosków, oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji realizowanych przez podmiot inny niż LGD” oraz „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego dla operacji realizowanych w ramach projektów grantowych”.
- 6) **Przyjęte procedury są:**
 - zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS (ustawa o RLKS), niedyskryminujące, przejrzyste (Rozdział VI Regulaminu Rady LGD),
 - pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów, tj. zawierają wzory oświadczenia o bezstronności (będącego załącznikiem do Regulaminu Rady),
 - przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego (Rozdział II Regulaminu Rady),

- szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe (w Rozdziale VI Regulaminu Rady określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów),
- zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru (Rozdział VI Regulaminu Rady),
- określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu lub odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego (Rozdział VI Regulaminu Rady), „Procedura naboru wniosków, oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji realizowanych przez podmiot inny niż LGD” oraz „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego dla operacji realizowanych w ramach projektów grantowych”.

- 7) W „Procedurze naboru wniosków, oceny zgodności operacji ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR), wyboru operacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”, wnoszenia odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego dla operacji realizowanych w ramach projektów grantowych” szczegółowo określono proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoringu i kontroli.
- 8) LSR (Rozdział VI Regulaminu Rady) przewiduje prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego, pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/ poszczególnymi projektami.
- 9) Przyjęty Regulamin Rady (Rozdział VI) przewiduje przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów oraz wybór i ocenę operacji w ramach LSR. Uwzględnia także ustanowienie osób (Prezesa Zarządu i/lub Członka Zarządu oraz przedstawiciela Biura LGD), których zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji i zgodności formalnej.

ROZDZIAŁ VII - PLAN DZIAŁANIA

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR

W Planie działania zostały uwzględnione wszystkie typy przedsięwzięć opisane do realizacji w ramach określonej perspektywy finansowej dla LEADERA. Obejmuje on Wdrażanie LSR, Projekty współpracy oraz założony Plan komunikacji w tym zaplanowane środki finansowe do ich realizacji.

Podane w Planie przedziały czasowe realizacji określonych w nich wskaźników wynikają z analizy możliwości czasowej LGD do ich osiągnięcia, jak również z opisanego stopnia osiągnięcia wykorzystania budżetu LSR, **w tym wyznaczonego % udziału wydatkowania środków finansowych określonych w formularzu Umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność z przeznaczeniem dla grup defaworyzowanych.**

Środki finansowe ogółem zaplanowane w Planie działania wynoszą 8 790 000 zł, w tym na Wdrażanie LSR 7 000 000 zł, na realizację Projektów współpracy 350 000 zł oraz na Wsparcie kosztów bieżących aktywizację 1 650 000 zł.

Maksymalna kwota środków możliwa do uzyskania przez naszą LGD w ramach poddziałania 19.3 wynosi 5% od 7 000 000 zł czyli 350 000 zł i taką kwotę zaplanowaliśmy na realizację Projektów współpracy w niniejszej LSR. Aktualnie wyliczony budżet obejmuje gwarantowany limit 2% budżetu LSR. **W LSR Plan działania uwzględnia cele i wskaźniki dla podwyższonej kwoty (5%), natomiast budżet zawiera jedynie kwotę z limitu 2%.** W przypadku wyboru LSR do realizacji w perspektywie finansowej 2014-2020, planowane jest wystąpienie z wnioskiem o przyznanie pomocy w pełnej kwocie wynoszącej do 350 000 zł.

2. Współpraca z innymi LGD

W ramach Poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania LGD „ZIELONE SIOŁO” zaplanowało realizację dwóch projektów współpracy:

1) projektu krajowego z dwoma partnerami z terenu województwa mazowieckiego, tj.:

- Lokalną Grupą Działania „Zaścianek Mazowsza” z siedzibą:
ul. Polna 15, 07-405 Troszyn
- Lokalną Grupą Działania „Kurpsie Razem” z siedzibą:
Pl. Wolności 60, 07-430 Myszyniec

Projekt będzie służył promocji obszarów partnerskich LGD poprzez poznanie walorów kulturowych, historycznych, turystycznych i przyrodniczych oraz wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, a także aktywizację społeczności lokalnych. Odbiorcami projektu współpracy będą mieszkańcy obszarów partnerskich Lokalnych Grup Działania.

Realizacja krajowego projektu współpracy nastąpi w latach 2016 – 2018.

Zakres tematyczny projektu będzie wpisywał się w:

Cel ogólny 2 „Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych”.

Wskaźnik: Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów) zakładany o min. 4,5 % przez mieszkańców obszaru.

Cel szczegółowy 2.1. „Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności”.

Wskaźnik: Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy – 30 osób

Przedsięwzięcie P3A: Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowo-turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne.

Wskaźnik: Liczba zrealizowanych projektów współpracy - 1

2) projektu międzynarodowego z jednym partnerem z Litwy, tj.:

- Stowarzyszenie "Vietos veiklos grupė "Radviliškio lyderis"
Kod organizacji: 30005141 z siedzibą:
Aušros a. 10, Radviliškis, Litwa

Projekt będzie służył wymianie doświadczeń i wiedzy w obszarze przedsiębiorczości, a także prezentacji dobrych praktyk poprzez innowacyjne podejście do rozwoju przedsiębiorczości na wsi i aktywizację społeczności lokalnych. Odbiorcami projektu współpracy będą mieszkańcy obszarów partnerskich Lokalnych Grup Działania. **Realizacja międzynarodowego projektu współpracy nastąpi w latach 2019 – 2021.**

Zakres tematyczny projektu będzie wpisywał się w:

Cel ogólny 2 „Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych”.

Wskaźnik: Zwiększenie stopnia zintegrowania i identyfikacji społeczności lokalnej z miejscem zamieszkania (deklarowane przez respondentów) o 4,5 % przez mieszkańców obszaru.

Cel szczegółowy 2.1. „Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności”.

Wskaźnik: Liczba podmiotów uczestniczących w projektach współpracy – 30 osób

Przedsięwzięcie P3A: Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowo-turystyczno-rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne.

Wskaźnik: : Liczba zrealizowanych projektów współpracy - 2

Załączony w formie tabeli szczegółowy Plan działania stanowi Załącznik nr 3 do LSR.

3. Zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru

Określony budżet w ramach LSR, został przeznaczony na przedsięwzięcia przyczyniające się do jak najlepszej realizacji LSR określonej przez lokalną społeczność. Uwzględnia również działania z zakresu animacji/aktywizacji i współpracy.

Pojęcie celu działań animacyjnych zdefiniowane w art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013 oznacza „Animowanie realizacji strategii kierowanej przez społeczność w celu ułatwienia wymiany między zainteresowanymi podmiotami, aby zapewniać informację i propagować strategię oraz aby wspierać potencjalnych beneficjentów w celu opracowania operacji i przygotowywania wniosków”.

W ramach LSR LGD „ZIELONE SIOŁO” będzie realizowało zadania animacyjne zgodnie z zdefiniowanym powyżej celem.

W niniejszej Strategii znacznie słowa „animacja” tożsame jest z „aktywizacją” zwłaszcza na występowanie tego określenia w Rozdziale VIII (Budżet LSR). Animacja i współpraca realizowane będą w ramach Celu szczegółowego 2.3 „Animacja współpracy lokalnych społeczności uwzględniająca działania dotyczące przeciwdziałaniu zmianom klimatu”.

- LGD „ZIELONE SIOŁO” zaplanowało również działania w zakresie Animacji i Współpracy lokalnej (harmonogram Planu działania dla działania 19.4 - Załącznik nr 3 do LSR). W ramach Animacji i współpracy własnej w ramach kosztów funkcjonowania Biura będą realizowane działania promocyjne polegające na organizacji: konkursów dla dzieci lub/i dorosłych (z nagrodami), warsztaty dla dzieci, młodzieży lub/i dorosłych, spotkania integracyjno-aktywizujące, szkolenia zwłaszcza mające wpływ na realizację 3 Celów przekrojowych PROW 2014-2020 dotyczących: Ochrony Środowiska, Przeciwdziałaniu zmianom klimatu, Innowacyjności.

Metodą pomiaru przedsięwzięć ich realizujących będzie co najmniej 5 zrealizowanych wydarzeń do 2023 roku.

- Współpraca lokalna LGD ze społecznością lokalną odbywać się będzie poprzez wsparcie własnym doświadczeniem w realizacji projektów oraz wszystkim beneficjentom w skutecznej i prawidłowej realizacji jak również rozliczeniu operacji i zachowania jej celu.

Metoda pomiaru współpracy lokalnej wynikała będzie z jakości i efektywności świadczonego doradztwa przez LGD szczegółowo opisaną w Regulaminie Biura LGD „ZIELONE SIOŁO”.

- Współpraca regionalna i międzynarodowa (szczegółowy opis projektów współpracy oraz metody pomiaru wskaźników ich realizacji określono w Rozdziale IX Plan komunikacji).

4. Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie i realizację LSR, standardy wiedzy i kompetencji oraz jakość i efektywność świadczonego doradztwa określone przez LGD

Bieżącą obsługę działalności Stowarzyszenia prowadzi Biuro LGD, zatrudniające wykwalifikowany i doświadczony personel, głównie pod kątem wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych, zarządzania i rozliczania projektów. Pracownicy Biura tj.:

- Kierownik Biura,
- Koordynator ds. projektów,
- Specjalista ds. obsługi Biura,

zatrudnieni są według obowiązujących procedur, które określają wymagania oraz szczegółowy podział zadań na danym stanowisku pracy. Wymagania te są adekwatne do przewidzianych obowiązków wynikających z opisu stanowisk oraz Regulaminu pracy Biura LGD. Prowadzenie spraw finansowo - księgowych, usług prawnych oraz innych usług specjalistycznych, w tym informatycznych może być zlecana osobom lub specjalistycznym firmom. **W ramach działań funkcjonowania Biura określono plan szkoleń dla organu decyzyjnego oraz pracowników Biura** stanowiący Załącznik do wniosku o wybór LSR.

Szczegółowy opis doświadczenia, kompetencji osób zatrudnionych wykazuje, że wszyscy pracownicy (3 osoby) zatrudnieni w Biurze w 100% posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, które szczegółowo określa Załącznik nr 16 do wniosku o wybór LSR.

JAKOŚĆ ŚWIADCZONEGO DORADZTWA

Doradztwo dla potencjalnych wnioskodawców prowadzone będzie w formie indywidualnej. Zachodzi ścisły związek pomiędzy jakością świadczonych usług doradczych, a jakością wniosków o przyznanie pomocy. Dla skutecznego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jakość świadczonych usług doradczych ma kluczowe znaczenie, gdyż wpływa na stopień osiągnięcia wskaźników i realizację celów.

SPOSÓB POMIARU JAKOŚCI DORADZTWA

Każda usługa świadczona w Biurze LGD musi zostać odnotowana w karcie udzielonego doradztwa, a każdy kto otrzyma poradę będzie zobowiązany do wypełnienia ankiety badającej satysfakcję z udzielonego doradztwa w której m.in. dokona oceny tej usługi pod względem przydatności dla przygotowania wniosku, a także zgłoszenia uwag i wniosków dotyczących jakości i sposobu udzielonej porady.

W okresach kwartalnych, ankiety z doradztwa indywidualnego świadczonego w Biurze LGD, będą poddawane analizie przez Kierownika Biura i będą w razie potrzeby formułowane wnioski dla dalszego doskonalenia pracy doradczej. Kierownik Biura będzie w razie potrzeby ustalał sposób doskonalenia jakości usługi.

EFEKTYWNOŚĆ ŚWIADCZONEGO DORADZTWA

Efektywność = skuteczność świadczonego doradztwa.

SPOSÓB POMIARU EFEKTYWNOŚCI DORADZTWA

Do określenia stopnia efektywności będzie miał zastosowanie poniższy wzór:

$$E\% = Lw / Lp \times 100$$

Gdzie:

E % - efektywność wyrażona w %,

Lw - liczba złożonych do Biura wniosków, które przeszły pozytywną procedurę oceny wstępnej i których wnioskodawcy korzystali z doradztwa w Biurze LGD,

Lp - liczba udzielonych porad wnioskodawcom którzy złożyli wnioski

Jeżeli $E < 50\%$, wówczas niezwłocznie podjęte zostaną działania poprawiające efektywność określoną przez Kierownika Biura LGD.

Pomiar efektywności będzie przedmiotem prowadzonego w sposób ciągły monitoringu. Szczegóły zawarte są w załączniku nr 2 do LSR (Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu).

- **Przedsięwzięcie P5** pod nazwą „*Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe wnioskodawców*” skierowane będzie między innymi do zainteresowanych osób, w celu wspierania opracowywania projektów i przygotowywania dobrych wniosków.

Metodą pomiaru przedsięwzięcia go realizującego będzie:

Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i które otrzymały pomoc wskaźnik (min.35 osób)

W wymienionej metodzie pomiaru w przypadku doradztwa indywidualnego określana będzie efektywność i jego jakość (Załącznik nr 2 do LSR Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu).

ROZDZIAŁ VIII - BUDŻET LSR

1. Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSD stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020

Tabela 23 Budżet LSR zakładany do realizacji przez LGD „ZIELONE SIOŁO”

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (EUR)	Fundusz wiodący EFSD
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	1 750 000,00 396 000,00 (dodatkowe środki)	EFROW
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	87 500,00	EFROW
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	412 500,00 47 520,00 (dodatkowe środki)	EFROW
Razem wsparcie finansowe (EUR) + dodatkowe środki	2 197 500,00 2 641 020,00	EFROW

Plany działania zostały wykonane odrębnie, trzy na każdy zakres wsparcia w ramach przedstawionych powyżej zakresów wsparcia tj. dla poddziałań 19.2, 19.3 i 19.4 PROW 2014-2020, które zamieszczone są w Załączniku nr 4 do LSR.

Maksymalne możliwe do uzyskania kwoty wsparcia w ramach Przedsięwzięć:

- 1) Przedsięwzięcie 1 „Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej,” - kwota premii o jaką może ubiegać się wnioskodawca to 70.000,00 zł,
- 2) Przedsięwzięcie 2 „Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą” - maksymalna kwota wsparcia o jaką może ubiegać się wnioskodawca wynosi do 150.000,00 zł,
- 3) Przedsięwzięcie 3B „Wsparcie na zakup sprzętu /wyposażenia /infrastruktury” - wysokość kwoty pomocy na Grantobiorcę wynosi od 5000,00 zł do 14 600,00 zł,
- 4) Przedsięwzięcie 4 „Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej” - maksymalny limit dofinansowania na jeden projekt wynosi do 173. 500,00 zł.”

2. Powiązanie Budżetu z celami LSR

Podział kwot wynikających z przedstawionego budżetu szczegółowo określono w 3 Planach działania, gdzie rozdysponowano budżet do realizacji na poszczególne cele i przedsięwzięcia go realizujące w określonych przedziałach czasowych. Istnieje bardzo silny związek pomiędzy budżetem planowanym do wykonania w ramach poddziałań 19.2, 19.3, 19.4 PROW 2014-2020, a celami, przedsięwzięciami oraz wskaźnikami go realizującymi, które są realne do wykonania. Przeznaczenie środków finansowych z budżetu na poszczególne cele i przedsięwzięcia wynika z przeprowadzonej Analizy SWOT, badań potrzeb społecznych przeprowadzonych na spotkaniach konsultacyjnych oraz uwarunkowań prawnych w ramach RKLS i PROW, określających m.in. powiązanie celów z 3 celami przekrojowymi PROW, wydatkowanie co najmniej 50% Budżetu w ramach poddziałania 19.2 na przedsiębiorczość. W zaplanowanych przez nas celach w ramach budżetu zastosowano w maksymalnym stopniu wszystkie ww. uwarunkowania, tak aby realizacja LSR w jak najwyższym stopniu realizowała oczekiwania społeczne przy zachowaniu celów określonych dla PROW i RKLS.

ROZDZIAŁ IX - PLAN KOMUNIKACJI

1. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiągnięciu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc

komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swojej działalności korzysta ze środków publicznych.

Plan komunikacji zawiera opis celów, działań komunikacyjnych podporządkowanych tym celom, a także środków i narzędzi przekazu informacji na linii LGD – społeczności lokalne, jakich LGD zamierza używać w komunikowaniu się na poszczególnych etapach wdrażania LSR. Służy także identyfikacji występujących problemów komunikacyjnych (poprzez monitoring i ewaluację), dzięki czemu jest narzędziem kształtującym poziom współpracy i zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD.

Cele działań komunikacyjnych

Celem głównym Planu komunikacji opracowanego przez LGD „ZIELONE SIOŁO” jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER. Cele planu komunikacji uwzględniają przede wszystkim cele ogólne LSR. Realizacji tych celów podporządkowane są działania komunikacyjne. **W tym przypadku LGD „ZIELONE SIOŁO” podjęło działania komunikacyjne związane ściśle z dwoma celami ogólnymi LSR.** Opis planu komunikacji prezentujemy więc w układzie cel komunikacyjny, adresaci działań komunikacyjnych, środki i działania komunikacyjne, efekty tych działań. Podane są w formie mierzalnej, choć niektóre z nich będą oddziaływać w dłuższej perspektywie czasowej, które zamieszczone osiągnąć pośrednio tzn. zmiany w postawach obywatelskich, które wpłyną na wzrost potencjału kapitału społecznego. A zatem nasz plan komunikacyjny w odniesieniu do poszczególnych celów ogólnych zapisanych w LSR przedstawia się następująco:

W odniesieniu **do Celu ogólnego nr 1 w LSR:** „Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. **Cel komunikacyjny:** Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR oraz Podniesienie świadomości wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji oraz sprzyjającemu procesom włączenia społecznego, a także o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza jakościowych) oraz pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości i efektywności pomocy świadczonej przez LGD.

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych.

W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: artykuły informacyjne na stronach internetowych: LGD „ZIELONE SIOŁO”, Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, gmin członkowskich LGD, oraz członków LGD, informacja za pośrednictwem poczty elektronicznej, ulotki dostarczane do Urzędów Gmin adresowane do mieszkańców, zachęcające do odwiedzenia i zapoznanie się z planowanymi naborami, działalnością LGD. Są to także, szkolenia, indywidualne spotkania bezpośrednie oraz doradztwo indywidualne w celu pozyskania przyszłych lub istniejących lokalnych przedsiębiorców w tym z określonych grup defaworyzowanych.

Efekty, jakie spodziewamy się uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

– Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych.

Wskaźnik (jako efekt końcowy): łącznie w wyniku realizacji (zamieszczonych artykułów, rozesłanych e-maili, ulotek, szkoleń, indywidualnych porad, spotkań) tego celu komunikacji w odniesieniu do Celu Ogólnego 1 zakłada się utworzenie 26 nowych przedsiębiorstw oraz rozwój 11 istniejących już przedsiębiorstw.

W odniesieniu **do Celu ogólnego nr 2 w LSR:** *Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych.*

Cel komunikacyjny: Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, prezentację dobrych praktyk, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z Unii Europejskiej.

Grupą docelową działań komunikacyjnych w ramach tego celu będą: potencjalni wnioskodawcy w tym głównie organizacje pozarządowe, JST, mieszkańcy obszaru z uwzględnieniem grup osób defaworyzowanych opisane w LSR w rozdziale III - Diagnoza obszaru. W realizacji tego celu wykorzystane zostaną następujące środki komunikacji: szkolenia, w tym dla grup defaworyzowanych.

Efekty, jakie spodziewamy się uzyskać dzięki tym środkom komunikacji będą:

– społeczne: aktywizacja społeczności lokalnej w podejmowaniu przedsięwzięć dla dobra ogółu, zwiększenie współpracy i integracji społeczności lokalnych, włączenie społeczne grup defaworyzowanych, korzystne zmiany w postawach obywatelskich, wyższa wartość kapitału społecznego, zwiększona oferta zajęć w obiektach publicznych, zwiększenie umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych;

– gospodarcze: pełne wykorzystanie obiektów infrastruktury społecznej.

Wskaźniki: łącznie w wyniku realizacji tego celu komunikacji zorganizowane zostaną szkolenia, których celem będzie między innymi budowa świadomości i tożsamości lokalnej, aktywizacja poprzez edukację, promocja dziedzictwa

lokalnego w tym historycznego obszaru i wskazanie zakresu możliwości wykorzystania tego potencjału do działalności społecznej oraz poszerzających wiedzę i kształtujących (poprzez zajęcia warsztatowe) umiejętności pozyskiwania środków finansowych Unii Europejskiej na realizację operacji i grantów. Zakłada się realizację 4 projektów inwestycyjnych dotyczących budowy, przebudowy lub modernizacji infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub, a także drogowej gdzie długość wybudowanych lub przebudowanych dróg szacuje się na około 3,5 km. Realizację projektów grantowych, warsztatów dla społeczności lokalnej oraz realizację projektów współpracy. Zakłada się także zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER

Ponadto określone zostały cele uzupełniające, takie jak:

- Okresowe informowanie społeczności lokalnej o stanie realizacji LSR za pośrednictwem strony internetowej.
- Bieżące informowanie o wszystkich ewentualnych zmianach w LSR.
- Wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE.
- Edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR.
- Popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów innowacyjnych, prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Taka konstrukcja planu komunikacji sprawia, iż pośrednio realizowane są także cele zawarte w PROW 2014-2020 oraz cele zawarte we Wspólnych Ramach Strategicznych i Strategii Rozwoju Kraju do 2020. Służy to też maksymalnemu i efektywnemu wykorzystaniu środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej. Poza tworzeniem trwałego i pozytywnego wizerunku LGD, zadaniem postawionym w celach działań promocyjnych i informacyjnych jest przybliżanie idei przedsięwzięć określonych w LSR i aktywizowanie społeczności lokalnych do włączenia się w realizację LSR poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. Działania komunikacyjne prowadzone będą poprzez zastosowanie odpowiednich metod i narzędzi komunikacji dobranych stosownie do określonych grup docelowych.

Grupy docelowe

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są:

- społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne,
- grupy defaworyzowane zdefiniowane w LSR, w rozdziale III - Diagnoza obszaru,
- faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, inni partnerzy społeczni i gospodarczy.

Rodzaje działań i środków komunikacji

Pośród wielu środków w planie komunikacji uwzględniliśmy kilka, naszym zdaniem odpowiadających celom LSR i określonym grupom docelowym. Wśród tych działań informacyjno-promocyjnych są:

Kampanie informacyjne o głównych założeniach LSR 2014-2020 w mediach strony internetowej LGD, Urzędów Gmin oraz innych podmiotów), kierowane do ogółu społeczności lokalnej, a wśród niej potencjalnych beneficjentów. Celem tych działań będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków o przyznanie pomocy.

Materiały informacyjne promocyjne i szkoleniowe (w formie drukowanej i elektronicznej) – będą wykorzystane częściowo w działaniach informacyjnych, a częściowo w realizowanych programach edukacyjnych.

Strony internetowe – LGD, gmin, kluczowych partnerów LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD. Ten środek komunikacji posłuży nam do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia operacji itp. Wszystkie informacje udostępniane na stronach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta. Będą także zawierać adresy kontaktowe osób odpowiedzialnych za wdrażanie LSR.

Szkolenia - w formie kampanii informacyjnych o głównych założeniach LSR oraz podnoszące świadomość wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania itp.

Okazjonalne imprezy plenerowe – uczestnictwo w tego typu imprezach organizowanych przez podmioty inne niż LGD.

Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustaliliśmy, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura i działalności organów LGD. Ponadto wyznaczaliśmy jedną osobę w biurze LGD, która będzie odpowiedzialna za nadzór nad prawidłowością procesu komunikowania, w tym także za prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją wewnętrzną działań komunikacyjnych.

Przy określaniu działań komunikacyjnych i środków przekazu wzięliśmy pod uwagę przede wszystkim cel komunikacji i grupy docelową.

Szczegółowy plan komunikacji na linii LGD – grupy docelowe – LGD w procesie realizacji LSR 2014-2020 dla LGD „ZIELONE SIOŁO” obejmujący ramowy harmonogram działań komunikacyjnych zawiera **tabela nr 33**. Plan komunikacji będzie podlegał monitoringowi ciągłemu, a ewaluacja (rewizja) działań komunikacyjnych planu

komunikacji przeprowadzana będzie na początku każdego roku kalendarzowego. W przypadku jakichkolwiek zmian, np. aktualizacji terminów naborów wniosków wprowadzanych przez UM, czy wniosków wynikających z ewaluacji wewnętrznej, plan ten będzie podlegał niezbędnym korektom.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Każdy plan komunikacji zakłada pewne cele, jakie dzięki niemu mają zostać osiągnięte, celom tym podporządkowane są działania i odpowiednio dobrane środki przekazu. Plan komunikacji opracowany jest na okres realizacji LSR dla LGD „ZIELONE SIOŁO”. Okres ten podzielony został na trzy etapy, z których każdy zamyka kolejny kamień milowy. W zbudowanym planie komunikacji działania komunikacyjne podzieliliśmy i dostosowaliśmy do tych właśnie okresów. Takie podejście służy uzyskaniu pełnej spójności celów i okresów działania zapisanych w LSR z celami i działaniami planu komunikacji.

Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom jakości oraz efektów, jakie przynoszą.

Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzimy, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, zastosujemy plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w naszej ocenie będą bardziej odpowiednie w drodze do celu. Każde bowiem działanie ma swe atuty, ale nosi także w sobie pewną dawkę ryzyka. Oczywiście trudno jest przewidzieć zakres takiego ryzyka, szczególnie, jeśli spowodowane jest ono barierami zewnętrznymi. Ale może istnieć także ryzyko po naszej – LGD – stronie. Dlatego bardzo ważne jest, by już na etapie budowania planu komunikacji być świadomym tego ryzyka.

Wraz z procesem monitorowania i ewaluacji realizacji planu komunikacji zaplanowaliśmy równoległe działania mające na celu bieżącą ocenę realizacji LSR. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom w przypadkach problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji (np. z uwagi na brak akceptacji społecznej) mogą stać się podstawą wdrożenia programu naprawczego.

W planie komunikacji ujęto wiele działań komunikacyjnych, skierowanych do różnych grup społecznych, mających różne cele odpowiadające celom nakreślonym w LSR i mających przynieść różne efekty. Jesteśmy przekonani, iż dobrane przez nas metody, techniki, środki i narzędzia przekazu informacji, a także doświadczenie i wysoki poziom umiejętności komunikacji interpersonalnej i merytorycznej pracowników biura LGD przyniesie planowane efekty. Wsparcie w tym zakresie mamy w wielu osobach będących członkami LGD, pełniącymi wielorakie funkcje społeczne i organizacyjne, a przede wszystkim będącymi liderami społecznymi i aktywnymi uczestnikami procesów wdrażania poprzednich LSR.

ROZDZIAŁ X - ZINTEGROWANIE

W niniejszym rozdziale zawarto także opis Innowacyjności.

1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami w szczególności strategiami rozwoju województwa mazowieckiego poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „ZIELONE SIOŁO” stanowi spójny zestaw przedsięwzięć mających na celu zaspokojenie lokalnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Przedsięwzięcia stanowią podstawę w oparciu, o którą w wyniku ich realizacji będą osiągnane cele, przyczyniające się do osiągnięcia celów UE zapisanych w Strategii na rzecz inteligentnego zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu – Europa 2020. Zintegrowany charakter LSR pozwoli na wykorzystanie endogenicznego potencjału obszaru, jego zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału intelektualnego mieszkańców. Umożliwi realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe, a jednocześnie precyzyjnie dostosowanych do lokalnych uwarunkowań.

Zintegrowany charakter LSR oznacza **komplementarność LSR z dokumentami strategicznymi** gmin wchodzących w skład LGD „ZIELONE SIOŁO”, dokumentem strategicznym powiatu ostrowskiego oraz strategią rozwoju województwa mazowieckiego. Oznacza to, przede wszystkim spójność zbioru operacji zaplanowanych do realizacji w ramach celów LSR z przedsięwzięciami i celami (priorytetami) związanymi z rozwojem obszaru zaplanowanymi w wymienionych dokumentach strategicznych.

Oceniając stopień zintegrowania, analizie zostały poddane następujące dokumenty strategicznych (planistyczne). W odniesieniu do gmin były to aktualne strategie rozwoju gmin. W odniesieniu do powiatu ostrowskiego strategia rozwoju powiatu na lata 2013-2022. Natomiast w odniesieniu do województwa mazowieckiego strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020.

W analizie tej oceniona została komplementarność LSR „ZIELONE SIOŁO” z innymi dokumentami strategicznymi regionu na poziomie celów, a w przypadku strategii rozwoju województwa na poziomie kierunków rozwoju. Przeprowadzona analiza wykazała zbieżność celów LSR z celami i kierunkami rozwoju zawartymi w dokumentach strategicznych i planistycznych powiatu ostrowskiego i województwa mazowieckiego oraz następujących gmin wchodzących w skład obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”. Gminy: Andrzejewo, Boguty-Pianki, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń, Zaręby Kościelne i Szulborze Wielkie. **Natomiast gminy: Brok, Malkinia Górna, Nur i Wasewo nie posiadają aktualnych strategii rozwoju dlatego nie można było ująć ich w analizie.** Wynik analizy porównawczej zamieszczony został w tabeli nr 24.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru gmin wchodzących w skład LGD „ZIELONE SIOŁO” poprzez szerokie ujęcie zidentyfikowanych problemów i ich przyczyn jako podstawy dla wyprowadzenia celów i określenia przedsięwzięć prowadzi do integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej.

Szczególnie jest to widoczne w celu ogólnym 2. Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć. Realizacja przedsięwzięć w ramach tego celu ogólnego będzie integrować beneficjentów z różnych sektorów : gospodarczego i publicznego społecznego oraz partnerów gospodarczych i społecznych tworzących warunki do łączenia zasobów wytworzonych w ramach celu szczegółowego 2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej z aktywnością lokalnych społeczności w ramach przedsięwzięć realizujących cel szczegółowy 2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności.

Tabela nr 24 Zintegrowanie celów LSR z celami strategii rozwoju gmin obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” oraz strategii powiatu ostrowskiego i województwa mazowieckiego

LSR „ZIELONE SIOŁO”	Gminy									Powiat ostrowski	Województwo mazowieckie	
	Andrzejewo	Boguty-Pianki	Brok	Małkinia Góra	Nur	Ostrów Mazowiecka	Stary Lubotyń	Szulborze Wielkie	Wasewo			Zaręby Kościelne
Zintegrowanie dokumentów strategicznych na poziomie celów ogólnych i szczegółowych LSR Zielone Sioło i adekwatnych celów dokumentów porównywanych												
Lokalna Strategia Rozwoju LGD „ZIELONE SIOŁO” na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Andrzejewo na lata 2004 – 2015	Strategia Rozwoju Gminy Boguty-Pianki Lata 2008-2015	x	x	x	Strategia rozwoju Gminy Ostrów Mazowiecka 2004-2015	Strategia rozwoju Gminy Stary Lubotyń Na lata 2004-2015	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Szulborze Wielkie na lata 2016-2023		Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Zaręby Kościelne na lata 2004-2015	Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2013-2022	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
Cel ogólny 1. Przedsiębiorcza społeczność wpływająca na rozwój gospodarczy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	III cel strategiczny: Rozwój przedsiębiorczości	Cel strategiczny B: Tworzenie warunków do rozwoju działalności i gospodarczej	x	x	x	Cel strategiczny: rozwój przedsiębiorczości	4.2.Cel strategiczny : Rozwój lokalnej gospodarności	x	x	Priorytet 3. 2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i sektora MSP Priorytet 3. 3. Przeciwdziałanie bezrobociu	1. Cel strategiczny Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu Cele operacyjne: 1.1. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych (wspieranie aktywnej integracji) 1.2. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników 2. Cel strategiczny: Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału inwestycyjnego powiatu ostrowskiego Cel operacyjny: 2.2. Wspieranie konkurencyjności gospodarki powiatu 5. Cel strategiczny: Rozwój przemysłu przetwórstwa rolno-	Kierunek działania 1.3: Wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu
Cel szczegółowy 1.1. Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska			x	x	x			Priorytet 4) Wykorzystanie zasobów środowiska gminy Szulborze Wielkie, szczególnie odnawialnych źródeł energii, lokalizacja zespołów elektrowni wiatrowych oraz innych instalacji i budowli do produkcji energii ze źródeł odnawialnych.				

Cel szczegółowy 1.2. Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi			x	x	x			x	x	spożywczego Cele operacyjne: 5.1. Wsparcie tworzenia nowych i rozwoju istniejących zakładów produkcyjnych, spółdzielni i kooperatyw producentów i przetwórców	
Cel ogólny 2 Zintegrowane społeczności aktywnie uczestniczące w wydarzeniach na obszarze LGD „ZIELONE SIOŁO” wykorzystujące infrastrukturę lokalną do realizacji innowacyjnych wydarzeń, w tym z udziałem grup defaworyzowanych	2. 2. cel operacyjny: Rozwój oświaty, kultury i sportu					Cel strategiczny: poprawa jakości życia mieszkańców gminy	4.1. Cel strategiczny : Poprawa jakości życia	x	x		
Cel szczegółowy 2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej	I cel strategiczny: Dokonywanie inwestycji infrastrukturalnych i technicznych II cel strategiczny: Rozwój infrastruktury społecznej	Cel strategiczny A: Zapewnienie wysokiego standardu miejsca zamieszkania	x	x	x	Cel strategiczny: doskonalenie infrastruktury i ochrony środowiska	4.3. Cel strategiczny : Rozwój infrastruktury	Priorytet 5) Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki i osiągnięcia wyższej jakości środowiska zamieszkania poprzez poprawę infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i wypoczynkowej oraz wyeksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i zabytków, zachowanie lokalnej tradycji budowlanej.	Priorytet 1. 2. Infrastruktura społeczna	2. Cel strategiczny: Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału inwestycyjnego powiatu ostrowskiego Cel operacyjny: 2.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury komunikacyjnej 3. Cel strategiczny: Promocja atrakcyjności turystycznej powiatu ostrowskiego Cele operacyjne: 3.1. Intensyfikacja działań w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego 3.2. Wsparcie rozwoju turystyki oraz tworzenie i rozwój bazy sportowo rekreacyjnej	Kierunek działania 4.3: Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

								Priorytet 1) Poprawa standardu dróg gminnych, w pierwszej kolejności zapewniających powiązania obszaru gminy z drogami ponadlokalnymi.				
Cel szczegółowy 2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności	2. 2. cel operacyjny: Rozwój oświaty, kultury i sportu		x	x	x			4.1. Cel strategiczny : Poprawa jakości życia	x	x		

Analiza porównawcza celów LSR „ZIELONE SIOŁO” i celów (priorytetów) strategii rozwoju gmin: Andrzejewo, Boguty-Pianki, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń, Zaręby Kościelne i Szulborze Wielkie prowadzi do wniosku, że LSR jest spójny z dokumentami strategicznymi gmin. Dotyczy to przede wszystkim trzech kwestii rozwojowych, na których opierają się porównywane dokumenty, a mianowicie rozwój przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury i tworzenie warunków do rozwoju (podnoszenia jakości) życia lokalnych społeczności. Należy jednak zaznaczyć, że wszystkie strategie rozwoju gmin – za wyjątkiem Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Szulborze Wielkie na lata 2016-2023 – są określone w czasie do roku 2015. Nie oznacza to, że po tym okresie, nowe strategie w swych głównych założeniach ulegną zdecydowanej zmianie, co wynika z deklaracji Wójtów tych Gmin.

LSR „ZIELONE SIOŁO” jest dokumentem spójnym z Strategią Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2013-2022 na poziomie celów strategicznych i operacyjnych.

Analiza kierunków rozwoju opisanych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020, w porównaniu z celami LSR „ZIELONE SIOŁO” potwierdza, że są to dokumenty spójne, których celem jest wywołanie i kreowanie zmian w sposób zintegrowany i powiązany.

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

W ramach poddziałania 19.3 wpisującego się w Cel szczegółowy 2.1 Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności zaplanowano przedsięwzięcie (zadanie), które w sposób spójny i kompleksowy z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów: sektora gospodarczego i publicznego oraz partnerów gospodarczych i społecznych, w którym zaplanowano międzynarodowy projekt współpracy z partnerem Litewskim LGD, w którym założono integrację 3 branż działalności gospodarczej, to jest: branży związanej z odnawialnymi źródłami energii, branży rolniczej i turystycznej.

3. Innowacyjność

Proces budowy Lokalnej Strategii Rozwoju przez Lokalną Grupę Działania „ZIELONE SIOŁO” oparty jest o metodę partycypacji społecznej, polegającej na włączeniu na każdym kluczowym etapie przedstawicieli lokalnych społeczności do konsultacji w procesy wyborów strategicznych. Dotyczyło to takich kwestii jak zidentyfikowanie oczekiwań lokalnych społeczności, określenie głównych obszarów wymagających wsparcia, zadeklarowanie gotowości do realizacji określonych operacji, wskazanie głównych czynników wpływających na rozwój obszaru: wewnętrznych (słabe i mocne strony) oraz zewnętrznych (szanse i zagrożenia). **Mieszkańcy mieli również możliwość wpływu na budowę planu komunikacji LGD oraz definiowania kryteriów wyboru.** Partycypacja w budowie strategii opierała się na powszechnie znanych i stosowanych metodach, które były wykorzystywane w budowie LSR w perspektywie 2007-2013 przez LGD „ZIELONE SIOŁO”.

Kierując się wskazaniem Poradnika dla LGD w zakresie opracowania LSR na lata 2014-2020 poszerzony został zestaw **metod partycypacji społecznej w budowie LSR o nowe – innowacyjne metody**. Zastosowano metody badań społecznych takie jak: fokus (zogniskowany wywiad grupowy), biały wywiad (kwerenda dokumentów zastanych w biurze LGD i urzędach gmin). Przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców. Metody te posłużyły m.in. identyfikacji i opisowi grup defaworyzowanych, identyfikacji oczekiwań lokalnych społeczności i preferowanych typów operacji (wsparcia). Na szerszą skalę, włączeniu mieszkańców w proces budowy LSR posłużyły spotkania konsultacyjne we wszystkich gminach.

W ramach spotkań zastosowano techniki gromadzenia informacji poprzez zaangażowanie uczestników do definiowania czynników wpływających na rozwój obszaru w oparciu o matrycę SWOT, udzielenia pisemnej odpowiedzi na trzy zasadnicze pytania dotyczące oczekiwań, kierunków rozwoju i własnych deklaracji uczestników włączenia się w realizację LSR.

W trakcie spotkań prowadzone były dyskusje z zastosowaniem technik budowy konsensusu – dotyczyło to wspólnego określania celów LSR, czy techniki dyskusji sokratycznej kiedy uczestnicy spierali się o priorytety wsparcia w sytuacji niewielkich środków będących w dyspozycji LGD.

Innowacyjnym podejściem było wprowadzenie już na etapie budowy LSR komunikacji dwustronnej, poprzez zamieszczenie na portalu internetowym interaktywnej zakładki „Wspólnie budujemy LSR”, gdzie zamieszczane były informacje o postępach w budowie LSR i zachęcano do włączenia się w ten proces społeczności lokalnej, a także udostępniano wyniki badań i analiz do społecznej konsultacji.

4. Innowacyjność w odniesieniu do kryteriów wyboru operacji w procesie wdrażania LSR

Wszystkie karty wyboru operacji według lokalnych kryteriów wyboru posiadają kryterium innowacyjności, do którego zastosowano trzy różne definicje. **Jedna dotyczy Przedsięwzięć (P.1, P.2)** i jest zgodna z podanym zapisem w Podręczniku Oslo „Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji”, - wydanie trzecie, **druga definicja dotyczy Przedsięwzięcia 3.B (P.3B), natomiast trzecia dotyczy Przedsięwzięcia 4 (P.4).**

1) DEFINICJA OKREŚLENIA ZAISTNIENIA INNOWACJI W ODNIESIENIU DO PRZEDSIĘWZIĘCIA P.1, P.2

Przyjęto, że minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda marketingowa lub metoda organizacyjna były nowe (lub znacząco udoskonalone) dla firmy. Zalicza się tu produkty, procesy i metody, które dana firma opracowała jako pierwsza oraz te, które zostały przyswojone od innych firm lub podmiotów". W przypadku LSR stosujemy podobne zasady do obszaru LGD.

2) DEFINICJA OKREŚLENIA ZAISTNIENIA INNOWACJI W ODNIESIENIU DO PRZEDSIĘWZIĘCIA P.3 B

Przedsięwzięcie P.3 B - Przez innowacyjność rozumie się wsparcie lokalnych społeczności z obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” poprzez zaktywizowanie jej mieszkańców do wzmocnienia w tworzeniu warunków współpracy i wspólnej integracji na rzecz rozwoju aktywizacji społecznej poprzez zakup sprzętu/ wyposażenia/ infrastruktury.

3) DEFINICJA OKREŚLENIA ZAISTNIENIA INNOWACJI W ODNIESIENIU DO PRZEDSIĘWZIĘCIA P.4

Przedsięwzięcie P.4 - Przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub poprawy jakości wykorzystania istniejących lokalnych zasobów infrastrukturalnych lub społecznych.

ROZDZIAŁ XI - MONITORING I EWALUACJA

1. Ogólna charakterystyka zadań i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania wskazująca główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania

Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju będą kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewnią pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych, pośrednio poprzez beneficjentów realizujących założone w LSR przedsięwzięcia. Stanowiąc będą równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej Strategii.

Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do wszystkich beneficjentów i grantobiorców operacji podejmowanych w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PROW na lata 2014-2020. Niniejsza ankieta przekazywana będzie beneficjentom przez biuro LGD po uzyskaniu informacji od Instytucji Wdrażającej o wystawieniu zlecenia płatności, bądź w przypadku projektów grantowych po zatwierdzeniu wniosku o płatność złożonego przez realizatora zadania grantowego. Jej wypełnienie będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację działań za pośrednictwem LGD. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z ww. ankiet sprawować będzie biuro LGD.

Po przeprowadzonych naborach biuro LGD sporządzać będzie sprawozdania, odzwierciedlające rzeczywisty obraz ich przebiegu.

2. Monitoring

Monitoring realizacji LSR LGD „ZIELONE SIOŁO” będzie równoległy do jej wdrażania, ciągłym i systematycznym procesem wymagającym **zbierania i gromadzenia informacji ilościowych i jakościowych**. Za gromadzenie źródeł danych podlegających monitorowaniu odpowiada Biuro LGD. Dotyczy to zarówno funkcjonowania LGD „ZIELONE SIOŁO”, jak i stanu realizacji LSR, w którym zastosowane są kryteria rzeczowe i finansowe. Monitoring ma służyć przede wszystkim organom LGD „ZIELONE SIOŁO” (Zarządowi, Radzie i pozostałym członkom) do bieżącej obserwacji jak przebiega realizacja planu działania w procesie wdrażania LSR. W komfortowej sytuacji znajdziemy się, gdy wyniki monitoringu okażą się pozytywne, tzn. wykażą, że proces ten przebiega prawidłowo. Jednak w sytuacji, gdy monitoring wykaże jakiegokolwiek nieprawidłowości, organy LGD będą zmuszone do interwencji i wprowadzenia niezbędnych zmian, zarówno w odniesieniu do sposobu działania LGD, jak i ewentualnych zmian w samej LSR. Sprawozdania z realizacji LSR zawierające również elementy monitoringu dotyczące Wdrażania LSR i funkcjonowania Biura będą przedkładane w ramach rocznych sprawozdań z działalności Rady i Zarządu LGD, a następnie przedkładane przez Zarząd do zatwierdzenia przez Walne Zebranie Członków nie później niż do 30 czerwca roku następnego.

Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia LGD „ZIELONE SIOŁO” (www.zielonesioło.pl).

W przypadku niepowodzeń monitoring będzie podstawą do podejmowania działań naprawczych.

Źródłami danych do prowadzenia monitoringu będzie dokumentacja gromadzona i archiwizowana przez Biuro LGD, określona w załączniku nr 2 do LSR – Procedura dokonywania monitoringu i ewaluacji.

Monitoring będzie wykonywany wewnętrznie w ramach pracy Zarządu i Biura LGD.

3. Ewaluacja

Zmiana dotycząca sposobu realizacji ewaluacji została wprowadzona do niniejszej aktualizacji LSR, na podstawie Wytycznej nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020⁹. Niniejsze wytyczna w zakresie ewaluacji LSR obowiązuje LGD od 1 stycznia 2018 roku.

Ewaluacja wewnętrzna (bieżąca realizowana samodzielnie)

Ewaluacja wewnętrzna LSR będzie serią przeprowadzanych corocznie ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, tak, aby lepiej rozumieć osiągnięte rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować w jakim stopniu zbliżają się one do osiągnięcia celów. Wyniki ewaluacji wewnętrznej umożliwią podstawę do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań (jeżeli to będzie konieczne) oraz stanowić wkład w ewaluację zewnętrzną.

Ewaluacja wewnętrzna będzie uzupełnieniem monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendację działań.

Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym opisane w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR (wykonany przez EGO na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, marzec 2017 r., wersja skrócona) jako warsztat refleksyjny (zwany dalej warsztatem). Podstawowym materiałem do pracy powinny być zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników biura LGD.

Warsztat przeprowadzany będzie na początku każdego roku kalendarzowego, tak, aby wypracowane wnioski mogły zasilić o dodatkowe informacje sprawozdanie roczne z realizacji LSR za rok poprzedni. Warsztat musi opierać się na rzetelnych wynikach, dlatego całoroczny cykl działań przygotowujący do warsztatu powinien przebiegać w następujący sposób:

1. Bieżąca działalność biura LGD powinna być nastawiona na zbieranie informacji zwrotnej o odbiorze realizacji LSR i działań LGD, poprzez np.: dokumentowanie spotkań z mieszkańcami, wnioskodawcami (w biurze LGD i poza nim) pod kątem zgłaszanych uwag, problemów, potrzeb itp., zbieranie opinii społeczności lokalnej o odbiorze realizacji LSR poprzez np.: przeprowadzenie wywiadów, ankiet, sondaży lub inne narzędzia do zbierania opinii od kluczowych interesariuszy (gminy) i przedstawicieli społeczności lokalnej.
2. Pracownicy biura LGD przygotowują zestawienie dostępnych danych za badany okres i przekazują je uczestnikom warsztatu co najmniej trzy dni przed spotkaniem. Dane powinny dotyczyć co najmniej: realizacji finansowej LSR i rzeczowej (osiągnięte wartości wskaźników), funkcjonowania LGD i biura (m.in. działań informacyjno-promocyjnych, działań doradczych, funkcjonowania partnerstwa i organów LGD), sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD w oparciu o dostępne dane statystyczne, dostępne aktualne opracowania.
3. Biuro LGD organizuje co najmniej 5-godzinny warsztat na temat realizacji LSR i o działaniach LGD w minionym roku.

Uczestnicy: pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu i Rady LGD (wskazane jest zapewnienie udziału przedstawicieli wszystkich interesariuszy). LGD może zaprosić do udziału w warsztatach przedstawicieli innych LGD, beneficjentów oraz przedstawicieli samorządu województwa, co może wpłynąć na poprawę komunikacji i wzajemnego zrozumienia, poszukiwania wspólnych rozwiązań dla zidentyfikowanych problemów, jak również przyczynić się do wymiany dobrych praktyk oraz przygotowania się do wspólnie zorganizowanej ewaluacji zewnętrznej.

Dyskusja powinna być zorganizowana co najmniej wokół poniższych pytań:

1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?
2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?
3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?
4. W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?

5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?
6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?
7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Uszczegółowienie powyższych pytań zawarte jest w formularzu sprawozdania rocznego (stanowiącym załącznik nr 2 do Wytocznych nr 5/3/2017).

Szczegółowy plan warsztatu do ewentualnego wykorzystania przez LGD zawarty jest w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR.

Podsumowanie spotkania – powinno polegać na zebraniu wszystkich ustaleń dotyczących koniecznych działań do wdrożenia w kolejnym roku.

Prezentowane dane i ustalenia poczynione w ramach warsztatu powinny być gromadzone w uporządkowany sposób i porównywalny z roku na rok, tak by mogły stanowić użyteczny wkład w analizę prowadzoną przez ewaluatorów zewnętrznych po zakończeniu realizacji LSR (ewaluacja zewnętrzna).

Podsumowanie warsztatu w postaci syntetycznych odpowiedzi na poruszane zagadnienia oraz informacji na temat sposobu wdrożenia rekomendacji, będzie elementem sprawozdania rocznego.

Ewaluacja zewnętrzna LSR będzie zlecana do wykonania jako usługa zewnętrzna.

Realizacja ewaluacji zewnętrznej odbędzie się jednokrotnie w terminie oraz zakresie zgodnym z treścią Wytocznej nr 5/3/2017.

Szczegółowe informacje dotyczące monitoringu i ewaluacji w tym elementy podlegające ewaluacji, sposoby jej wykonania, okresy czasu jej wykonania wraz z ramowym harmonogramem ich przeprowadzania znajdują się w załączniku nr 2 do LSR.

ROZDZIAŁ XII - STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji. Przesłanką obowiązkowo kwalifikującą projekt strategii do tego typu oceny jest stwierdzone ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary prawnie chronione zwłaszcza Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych w nim przedsięwzięć.

Wniosek do regionalnej dyirekcji ochrony środowiska

W związku z powyższym, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), LGD „ZIELONE SIOŁO” zwróciła się w dniu 10 listopada 2015 r. (znak pisma Nr VIII.23/15) do Regionalnej Dyirekcji Ochrony Środowiska w Warszawie z prośbą o stwierdzenie czy istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do projektu tworzonej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 dla obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”.

W załączniku do złożonego wniosku przedstawiono streszczenie projektu Strategii oraz analizę jego zapisów pod kątem zapisów art. 49 rzeczzonej ustawy. W analizie tej opisano:

- charakter działań przewidzianych w LSR,
- rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko,
- cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko.

W wyniku przeprowadzonej analizy Zarząd Stowarzyszenia LGD „ZIELONE SIOŁO” stwierdził, że realizacja celów i działań LSR na lata 2014-2020 dla obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”, tj. gmin: Andrzejewo, Boguty-Pianki, Brok, Małkinia Górna, Nur, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń, Szulborze Wielkie, Wąsewo i Zaręby Kościelne nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w związku z powyższym LSR nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów rzeczzonej ustawy.

Opinia regionalnego dyrektora ochrony środowiska w Warszawie

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Regionalny Dyirektor Ochrony Środowiska w Warszawie, w piśmie nr WOŚ-I.410.841.2015.DC z dnia 27 listopada 2015 roku uznał, iż przedstawiony projekt Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 dla obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” **nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w myśl przepisów ustawy OŚ.

Jednocześnie, zwrócił on uwagę, iż skonkretyzowanie przedsięwzięć na kolejnych etapach postępowań, które będą finansowane przez beneficjentów ze środków PROW 2014-2020 w ramach działania LEADER, będzie wymagało analizy wpływu tych zamierzeń na środowisko, w tym obszaru Natura 2000.

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1 - PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR

Zgodnie z zasadami zarządzania strategicznego rozwoju obszaru, każda strategia jest dokumentem dynamicznym i podlega procesowi aktualizacji w zakresie i ramach opisanych w stosownych regulacjach prawnych. Lokalna Strategia Rozwoju opracowana przez Lokalną Grupę Działania „ZIELONE SIOŁO” poprzez jej partycypacyjny charakter jest dokumentem uwzględniającym oczekiwania mieszkańców obszaru oraz uwarunkowania wpływające na proces zmian jakie w strategii zostały zaplanowane. Należy założyć, że tylko w sytuacjach szczególnych będziemy aktualizowali zapisy Lokalnej Strategii Rozwoju.

Sytuacje te to przede wszystkim:

- przeprowadzenie ponownej diagnozy obszaru i analizy SWOT (zmiany uwarunkowań wewnętrznych lub zewnętrznych wymuszających zmianę w postanowieniach LSR),
- ponowne opracowanie i ustalanie kryteriów wyboru z udziałem społeczności lokalnej w ramach spotkań informacyjnych lub szkoleniowych za pomocą ankiety oraz za pomocą e-ankiety umieszczonej na stronie internetowej LGD, w której społeczność będzie wskazywała własne kryteria oceny projektów. Propozycje zmiany kryteriów wyboru Zarząd analizuje i przygotowuje projekt uchwały Walnego Zebrania Członków LGD. Po przyjęciu uchwały przez Walne Zebranie Członków, uchwała dotycząca zmiany kryteriów wyboru zostaje skierowana do Samorządu Województwa Mazowieckiego w celu uzyskania akceptacji,
- ponowne określanie celów szczegółowych oraz przedsięwzięć i wskaźników (**bez możliwości zmiany celów strategicznych**),
- ponowne opracowanie planu działania,
- zmiana regulacji prawnych wymagająca zmiany w LSR,
- wyniki kontroli Instytucji Wdrażającej lub Zarządzającej PROW 2014-2020 zakończone zaleceniem dokonania zmiany w LSR,
- wyniki ewaluacji, z których wyprowadzono rekomendacje do zmiany w LSR,
- inne nie przewidziane okoliczności.

W każdej z powyżej wymienionych sytuacji, inicjatywę do aktualizacji LSR posiada Zarząd LGD, który dokonuje analizy okoliczności wymuszających zmianę zapisów (postanowień) LSR. To Zarząd LGD przygotowuje propozycje zapisów aktualizujących LSR, konsultuje te propozycje ze społecznością lokalną przy możliwym uwzględnieniu wszystkich reprezentowanych sektorów, a następnie zgłasza na Walnym Zebraniu Członków projekt aktualizacji LSR. Walne Zebranie Członków dokonuje aktualizacji LSR zgodnie z przepisami Statutu i regulaminu WZC.

W przypadku zmian podyktowanych wynikami kontroli, wpływających ze zmiany przepisów prawa aktualizacja LSR będzie konsultowana z SW.

Każdorazowo po przeprowadzeniu procedury aktualizującej LSR, Zarząd LGD przedkłada zaktualizowaną strategię do zatwierdzenia przez SW.

Załącznik nr 2 - PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU

Zmiany dotyczące sposobu realizacji ewaluacji zostały wprowadzona do niniejszej aktualizacji LSR, na podstawie Wytycznej nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

Niniejsze wytyczna w zakresie ewaluacji LSR obowiązuje LGD od 1 stycznia 2018 roku.

Procedura monitoringu opracowana przez LGD „ZIELONE SIOŁO” uwzględnia:

a) elementy funkcjonowania które LGD zamierza monitorować

- Jakość pracy pracowników Biura (rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków, przestrzegani regulaminów LGD, uczestnictwo w posiedzeniach organów LGD, zgodność realizacji LSR z harmonogramem),
- Jakość świadczonego doradztwa (jakość usługi -badanie satysfakcji z doradztwa LGD),
- Efektywność świadczonego doradztwa (stosunek liczby złożonych do biura wniosków, które przeszły pozytywną procedurę oceny wstępnej, do liczby udzielonych porad),
- Jakość i efektywność szkoleń oraz warsztatów organizowanych przez LGD (ocena jakości przez uczestników oraz deklaracja wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej),

- Realizacja działań uwzględnionych w planie komunikacji
- b) **elementy wdrażania które LGD zamierza monitorować**

- Harmonogram ogłaszania konkursów (zgodność terminów ogłaszania konkursów z terminami zapisanymi w harmonogramie),
- Budżet na realizację LSR (stopień wykorzystania budżetu w %),
- Procedury i kryteria oceny projektów (przestrzeganie procedur i kryteriów oceny projektów),
- Wskaźniki realizacji LSR (stopień realizacji celów i przedsięwzięć LSR (wskaźniki oddziaływania rezultatu i produktu).

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy monitoringowych oraz planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne

Wyniki z prowadzonego monitoringu prowadzonego przez Biuro, a także przez Zarząd LGD zawierają: wykaz zrealizowanych operacji w ramach LSR, wykaz działań związanych z funkcjonowaniem LGD, opis uzyskanych efektów w porównaniu do planowanych, analizę wydatków budżetowych, analizę zrealizowanych operacji w ramach celów LSR, wnioski w formie uwag i rekomendacji, których realizacja zapewni wyższą efektywność działania LGD i bezproblemowe osiągnięcie celów.

Wyniki analizy mogą – w uzasadnionych przypadkach – posłużyć aktualizacji LSR lub doskonaleniu działań biura LGD.

Wyniki analizy wykorzystywane będą do usuwania jakichkolwiek nieprawidłowości. Organy LGD będą zmuszone do interwencji i wprowadzenia niezbędnych zmian, zarówno w odniesieniu do sposobu działania LGD, jak i zmian w samej LSR. Podejmowane będą działania zmierzające do poprawy zaistniałej sytuacji. W przypadku niepowodzeń monitoring będzie też podstawą do podejmowania działań naprawczych. Monitoring będzie pierwszym procesem naprawczym uprzedzającym badanie ewaluacyjne. Usuwanie wychwyconych nieprawidłowości podejmowane będzie w zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, a także przy udziale lokalnej społeczności jeśli wymagać to będzie aktualizacji LSR w przypadkach określonych w załączniku nr 1. Procedura aktualizacji LSR jeżeli wymagać tego będzie zaistniała sytuacja. Analiza i ocena wyników z monitoringu w postaci raportów kwartalnych dotyczących elementów podlegających służyła będzie wszystkim zainteresowanym mieszkańcom obszaru, a także organom LGD do jak najlepszej realizacji LSR. W przypadku niepowodzeń monitoring będzie podstawą do podejmowania działań naprawczych.

Wyniki z przeprowadzonych działań ewaluacyjnych wykorzystane zostaną do:

- aktualizacji LSR, w tym doskonalenia kryteriów wyboru operacji,
- doskonalenia działań techniczno-organizacyjnych na rzecz Wdrażania LSR i funkcjonowania LGD
- wprowadzania wszelkich działań naprawczych wynikłych z wniosków pochodzących z Raportu ewaluacji LSR i LGD.

Kryteria, na podstawie których będzie prowadzona ewaluacja wewnętrzna funkcjonowania LGD i realizacji LSR będą sformułowane w formie pytań na które trzeba będzie odpowiedzieć podczas warsztatów refleksyjnych przeprowadzanych na początku każdego roku do 2022r.

1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?
2. W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?
3. W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?
4. W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?
5. Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?
6. Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?
7. Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
8. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?

Prezentowane dane i ustalenia poczynione w ramach warsztatu będą gromadzone w uporządkowany sposób i porównywalny z roku na rok, tak by mogły stanowić użyteczny wkład w analizę prowadzoną przez ewaluatorów zewnętrznych po zakończeniu realizacji LSR (ewaluacja zewnętrzna) zakładana do wykonania w I półroczu 2022 roku. Podsumowanie warsztatu w postaci syntetycznych odpowiedzi na poruszane zagadnienia oraz informacji na temat sposobu wdrożenia rekomendacji, będzie elementem sprawozdania rocznego składanego do SW do końca lutego każdego roku realizacji LSR.

Czas, sposób i okres objęty pomiarem

Proces monitoringu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania LGD, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. Natomiast proces ewaluacji zgodnie z przedstawionymi założeniami:

Opis elementów podlegających Monitoringowi i Ewaluacji, sposobu pozyskiwania danych, czasu i okresu objętego pomiarem zostały w sposób szczegółowy określone w poniżej zamieszczonych tabelach: *Monitoring w procesie wdrażania oraz Ewaluacja w procesie wdrażania LSR.*

Tabela 25 Monitoring w procesie wdrażania LSR (kolorem żółtym oznaczono elementy funkcjonowania, które LGD zamierza monitorować, kolorem niebieskim oznaczono elementy wdrażania, które LGD zamierza monitorować)

Przedmiot monitorowania	Prowadzący monitoring	Źródła danych	Okres podlegający monitorowaniu	Czas prowadzenia monitoringu	Możliwe metody i sposoby monitorowania	Elementy podlegające monitoringowi	Forma oceny
Jakość pracy pracowników biura oraz organów LGD	Zarząd LGD- Kierownik biura/ Kierownik biura- podlegli pracownicy	Dokumentacja biura LGD, opinie wnioskodawców	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD	- Rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków, - Przestrzeganie regulaminów LGD; uczestnictwo w posiedzeniach organów LGD - Zgodność realizacji LSR z harmonogramem	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Jakość świadczonego doradztwa	Kierownik biura	Ankieta badania satysfakcji z doradztwa	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Ankieta oceny jakości usługi	- Jakość usługi (badanie satysfakcji z doradztwa LGD)	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Efektywność świadczonego doradztwa	Kierownik biura	Dokumentacja biura LGD	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD	Stosunek liczby złożonych do biura wniosków które przeszły pozytywną procedurę oceny wstępnej, do liczby udzielonych porad	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Jakość i efektywność szkoleń i warsztatów organizowanych przez LGD	Kierownik biura	Ankieta badania satysfakcji z jakości i efektywności szkolenia, warsztatu	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD	Ocena jakości przez uczestników oraz deklaracja wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Harmonogram ogłaszania konkursów	Biuro LGD	Dokumentacja biura LGD	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD	- Zgodność terminów ogłaszania konkursów z terminami zapisanymi w harmonogramie	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Budżet na realizację LSR	Biuro LGD	Dokumentacja biura LGD	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD	- Stopień wykorzystania budżetu (% w stosunku do założonego w planie)	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek
Procedury	Biuro LGD	Dokumentacja	Kwartał	Na bieżąco,	Kwerenda	- Przestrzeganie procedur	Analiza i

i kryteria oceny projektów		biura LGD; Opinie: wnioskodawców; beneficjentów; społeczności lokalnej	poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	nie rzadziej niż co 3 miesiące	dokumentacji biura LGD; Badania opinii wnioskodawców i beneficjentów – ankieta przesyłana drogą mailową	i kryteriów oceny projektów	ocena danych w postaci krótkich notatek
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD	Dokumentacja biura LGD; Dane wnioskodawców i beneficjentów	Kwartał poprzedzający przeprowadzenie monitoringu	Na bieżąco, nie rzadziej niż co 3 miesiące	Kwerenda dokumentacji biura LGD; badania ankietowe monitorujące realizację wskaźników realizowanych przez beneficjentów	- Stopień realizacji celów i przedsięwzięć LSR (wskaźniki oddziaływania rezultatu i produktu)	Analiza i ocena danych w postaci krótkich notatek

Monitoring działań komunikacyjnych (częstotliwość ich pomiaru) określony został w Planie komunikacji - załącznik nr 5 do LSR

Tabela 26 Ewaluacja w procesie wdrażania LSR

Przedmiot ewaluacji	Prowadzący ewaluację / odpowiedzialny	Źródła danych	Czas i okres podlegający ewaluacji	Możliwe metody i sposoby ewaluacji	Elementy podlegające ewaluacji	Forma oceny
Jakość pracy pracowników biura oraz organów LGD	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja biura LGD; Opinie wnioskodawców	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016- I półrocze 2022	Kwerenda dokumentacji biura LGD, w tym ankiet od wnioskodawców, beneficjentów lub potencjalnych beneficjentów	- Rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków - Przestrzeganie regulaminów LGD - Uczestnictwo w posiedzeniach organów LGD - Zgodność realizacji LSR z harmonogramem - Jakość świadczonych usług	- Raport pisemny z wnioskami i rekomendacjami
Jakość świadczonego doradztwa	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Ankieta badania satysfakcji z doradztwa	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze	Kwerenda dokumentacji biura LGD, polegająca na ocenie Ankiet badania satysfakcji z udzielonego doradztwa	- Ocena jakości usługi (badanie satysfakcji z doradztwa LGD)	- Raport pisemny z wnioskami i rekomendacjami

			2022			
Efektywność świadczonego doradztwa	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja biura LGD	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze 2022	Kwerenda dokumentacji biura LGD	- Ocena stopnia w % efektywności udzielanego doradztwa	- Raport pisemny z wnioskami i rekomendacjami
Jakość i efektywność szkoleń i warsztatów organizowanych przez LGD	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja biura LGD ocena Ankiety badania satysfakcji z jakości i efektywności szkolenia i warsztatu	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze 2022	Kwerenda dokumentacji biura LGD	- Ocena jakości przez uczestników oraz deklaracja wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej	- Raport pisemny z wnioskami i rekomendacjami
Cele LSR, Procedura wyboru wniosków, Kryteria oceny wniosków, Budżet, Harmonogram	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja LGD, w tym opinie członków Rady; Ankiety ewaluacyjne potencjalnych beneficjentów, wnioskodawców i beneficjentów	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze 2022	Kwerenda dokumentacji biura LGD; Badania ankietowe	- Stopień upowszechnienia LSR na obszarze LGD - Stopień realizacji poszczególnych celów i wskaźników - Przejrzystość i zasadność procedur i kryteriów wyboru - Zgodność realizacji z harmonogramem - Stopień realizacji budżetu	- Raport pisemny z wnioskami i rekomendacjami
Realizacja celów i przedsięwzięć w latach 2016-2022	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja LGD; Ankieta ewaluacyjna; wnioskodawców i beneficjentów; badanie opinii społeczności lokalnych	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze	Kwerenda dokumentacji LGD; Badanie ankietowe, wywiady pogłębione z pracownikami i przedstawicielami organów LGD	- Stopień realizacji LSR - Zgodność realizacji celów z LSR - Procedura i kryteria oceny wniosków; - Osiąganie założonych wskaźników;	- Analiza dokumentów i wyników badań - Raport w formie pisemnej z wnioskami i rekomendacjami - W przypadku kamieni milowych: raport

			2022		- Badanie satysfakcji z doradztwa LGD - Badanie opinii społeczności lokalnej o realizacji LSR	częstkowy
Realizacja LSR	Ekspert usługa zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaulatorom)	Dokumentacja LGD; Wywiady z beneficjentami; Badania opinii społecznej	<u>Czas pomiaru:</u> II półrocze 2022 <u>Okres objęty pomiarem:</u> 2016 I półrocze 2022	Kwerenda dokumentacji LGD; Badanie ankietowe, wywiady; Ankieta audytoryjna w czasie spotkań okazjonalnych	- Stopień realizacji LSR 2014-2020 - Osiągnięte wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania	- Raport końcowy na podstawie analizy dokumentów i wyników badań prowadzonych wieloma metodami - Pisemny raport z ocenami całego procesu wdrażania LSR, osiągniętych rezultatów; poczucia satysfakcji; oddziaływania zrealizowanych projektów na rozwój obszaru LGD

- *Ewaluacja działań komunikacyjnych (częstotliwość ich pomiaru) określona została w Planie komunikacji załącznik nr 5 do LSR*
- *Tabela nie obejmuje Ewaluacji on-going – gdyż przeprowadzana będzie tylko w razie konieczności, w trakcie wdrażania strategii w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów lub w przypadkach określonych w Procedurze aktualizacji załącznik nr 1 do LSR.*

Tabela 27 Ramowy harmonogram monitorowania i ewaluacji procesu wdrażania LSR

Termin																																
Lata /kwartały	2016				2017				2018				2019				2020				2021				2022				2023			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	I	III	IV	I	II	III	IV
Monitoring																																
Ewaluacja wewnętrzna																																
Ewaluacja zewnętrzna																																

Załącznik Nr 3 - PLAN DZIAŁANIA WRAZ Z HARMONOGRAMEM OSIĄGANIA POSZCZEGÓLNYCH WSKAŹNIKÓW PRODUKTU

Tabela 28 Harmonogram planu działania obejmujący podziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie /zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w euro (EUR)		
Cel szczegółowy 1.1 Kreatywni mieszkańcy podejmujący działalność gospodarczą w zgodzie z zasadami ochrony środowiska													PROW	
Przedsięwzięcie P.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej	Wskaźnik produktu	4 utworzone nowe przedsiębiorstwa	10,25%	70.000,00	32 utworzonych nowych przedsiębiorstw	100%	560 000,00	15 utworzonych nowych przedsiębiorstw	100%	266 025,00	51 utworzonych nowych przedsiębiorstw	896 025,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1				70.000,00			560 000,00			266 025,00	896 025,00			
Wskaźnik rezultatu 1.1		4 utworzone miejsca pracy			32 utworzonych miejsc pracy			15 utworzonych miejsc pracy			51 utworzonych nowych przedsiębiorstw		PROW	
Cel szczegółowy 1.2 Lokalni przedsiębiorcy rozwijający działalność gospodarczą w oparciu o innowacyjne produkty i usługi														

Przedsięwzięcie P.2 Wsparcie dla przedsiębiorców rozwijających działalność gospodarczą	Wskaźnik produktu	2 zrealizowane operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	50 %	75.000,00	2 zrealizowane operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	100%	75 .000,00	0 zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0	4 zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	150.000,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy1.2				145.000,00			75.000,00			266 025,00		150.000,00		
Wskaźnik rezultatu 1.2		2 utworzone miejsca pracy			2 utworzone miejsca pracy			0 utworzonych miejsc pracy			4 utworzone miejsca pracy		PROW	
RAZEM CEL OGÓLNY 1				145 000,00			635 000,00			266 025,00		Razem: 1.046 025,00		

CEL OGÓLNY 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie /zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w euro (EUR)		
Cel szczegółowy 2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności													PROW	
Przedsięwzięcie P.3B Wsparcie na zakup sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury	Wskaźnik produktu	x	x		Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury 9	15,85%	17.928,00	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury 31	100%	95 147,00	Liczba projektów polegających na zakupie sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury 40	113.075,00	PROW	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1.		x		0,00	x		17.928,00	x		95 147,00	x	113.075,00		
Wskaźnik rezultatu 2.1.		x			90 Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury			310 Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury			400 Liczba osób korzystających z zakupionego sprzętu/ wypożyczenia/ infrastruktury		PROW	
Cel szczegółowy 2.2. Samorząd współpracujący z mieszkańcami, inwestujący w rozwój infrastruktury społecznej i drogowej														

Przedsięwzięcie P.4 Wsparcie dla rozwoju infrastruktury społecznej i drogowej	Wskaźnik produktu	3,5 km -Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg / 4 nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	74%	729.500,00	x	x	x	11	100%	257.400,00 dodatkowe środki	3,5 km - Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg / 4 nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej + 11 obiektów infrastruktury społecznej lub drogowej (dodatkowe środki)	Razem: 986.900,00	PROW	Realizacja LSR,
Wskaźnik rezultatu 2.2.	650 (450+ 200) osób korzystających wybudowanych lub przebudowanych dróg lub Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej				x			x			850 (550+ 300) osób korzystających wybudowanych lub przebudowanych dróg lub Liczba osób korzystających z nowych /przebudowanych /zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej		PROW	
Razem cel ogólny 2				729.500,00			17 928,00			352 547,00		Razem: 1.099.975,00		

Razem LSR (cel ogólny I + cel ogólny II)		Razem: 874.500,00		Razem: 652.928,00		Razem: 618 572,00		Razem: 2.146.000,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania 19. 2 Realizacja LSR PROW 2014-2020									Razem: 1.046 025,00	
									PROW	100%

Tabela 29 Harmonogram planu działania obejmujący podziałanie 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania”

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie /zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w euro (EUR)		
Cel szczegółowy 2.1. Mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO” rozwijający życie kulturalne, aktywność sportowo-turystyczno-rekreacyjną, podtrzymujący kultywowanie dziedzictwa lokalnego, w tym historycznego oraz podnoszący swoją wiedzę i umiejętności													PROW	
Przedsięwzięcie P.3A Wsparcie dla wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowo-turystycznych rekreacyjnych i promujących dziedzictwo lokalne w tym historyczne	Wskaźnik produktu	1 Zrealizowany projekt współpracy	8,71%	7 626,40	0 Zrealizowanych projektów współpracy	X	X	2 Zrealizowane projekty współpracy	100%	79 873,60	3 Zrealizowane projekty współpracy	87 500,00	PROW	PROJEKTY WSPÓŁPRACY
Razem cel szczegółowy 2.1.		X		7 626,40	X		0,00	X		79 873,60	87 500,00			
<u>Wskaźnik Rezultatu do Celu szczegółowego 2.1.</u>		30 Podmiotów uczestniczących w projekcie współpracy			30 Podmiotów uczestniczących w projekcie współpracy			30 Podmiotów uczestniczących w projekcie współpracy			90 Podmiotów uczestniczących w projekcie współpracy		PROW	
Razem Działanie 19.3				7 626,40			0,00			79 873,60	87 500,00			
Razem planowane wsparcie w ramach LSR PROW 2014-2020 poddziałanie 19.3													100% budżetu poddziałania 19.3 Realizacja LSR	
												PROW	100%	

Tabela 30 Harmonogram planu działania obejmujący podziałanie 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących aktywizacji”

CEL OGÓLNY nr II	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie /zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w euro (EUR)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w euro (EUR)		
Cel szczegółowy 2.3. Animacja współpracy lokalnych społeczności														
Przedsięwzięcie P.5 Wsparcie doradcze, szkoleniowe i warsztatowe dla wnioskodawców	Wskaźnik produktu	8 podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc	21,62%	koszty doradztwa w ramach Poddziałania 19.4 wsparcie na rzecz kosztów bieżących – obowiązki Biura	24 podmioty którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc	64,86%	koszty doradztwa w ramach Poddziałania 19.4 wsparcie na rzecz kosztów bieżących – obowiązki Biura	5 podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc	100%	koszty doradztwa w ramach Poddziałania 19.4 wsparcie na rzecz kosztów bieżących – obowiązki Biura	37 podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i otrzymały pomoc (porady z przedsiębiorczości)	0,00	PROW	Koszty bieżące
	Wskaźnik produktu	21 zorganizowanych szkoleń	34,42 %	2 410,20	18 zorganizowanych szkoleń	100%	2150,00	20 zorganizowanych szkoleń	100%	3869,00	59 zorganizowanych szkoleń	8429,20	PROW	Animacja
	Wskaźnik produktu	1 zorganizowane przedsięwzięcia warsztatowe	6,25%	451,80	7 zorganizowanych przedsięwzięć warsztatowych	43,75%	3 979,25	8 zorganizowanych przedsięwzięcia warsztatowe	100%	2500,00	16 zorganizowanych przedsięwzięć warsztatowych	6931,05	PROW	Animacja
Wskaźnik rezultatu 2.3. Liczba podmiotów korzystających z doradztwa Liczba podmiotów uczestniczących w szkoleniach Liczba podmiotów uczestniczących w warsztatach		300 (30 doradztwo, 250 szkolenia+20 warsztaty)			565 (60 doradztwo, 180 szkolenia+105 warsztaty)			65 (20 doradztwo, 135 warsztaty)			Razem: 980 (110 doradztwo, 610 szkolenia, 260 warsztaty)		PROW	
Razem Animacja/Aktywizacja				2862,00			6129,25			6369,00		15 360,25		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania 19.4 Realizacja LSR PROW 2014-2020 POZOSTAŁE 96,28% KWOTY PRZEZNACZONE ZOSTANIE NA KOSZTY ZWIĄZANE Z FUNKCJONOWANIEM BIURA													3,72 % budżetu poddziałania 19.4	
													PROW	100%

Tabela 31 Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (EUR)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	1 750 000,00 + 396 000,00 Razem: 2 146 000	2 146 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	87 500,00	87 500,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	397 139,75 + 47 520,00 Razem: 444 659,75	444 659,75
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	15 360,25	15 360,25
Razem	2 641 020,00	2 641 020,00

Tabela 32 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	649 344,15 + 88 191,18 (dodatkowe środki) Razem: 737 535,33	371 155,85 + 50 408,82 (dodatkowe środki) Razem: 421 564,67		1 020 500,00 + 138 600,00 (dodatkowe środki) Razem: 1 159 100,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	464 180,85 + 163 783,62 (dodatkowe środki) Razem: 627 964,47		265 319,15 + 93 616,38 (dodatkowe środki) Razem: 358 935,53	729 500,00 + 257 400,00 (dodatkowe środki) Razem: 986 900,00
Razem	1 113 525,00 + 251 974,80 (dodatkowe środki) Razem: 1 365 499,80	371 155,75 + 50 408,82 (dodatkowe środki) Razem: 421 564,67	265 319,15 + 93 616,38 (dodatkowe środki) Razem: 358 935,53	1 750 000,00 + 396 000,00 (dodatkowe środki) Razem: 2 146 000,00

Załącznik nr 5 - **PLAN KOMUNIKACJI**

Tabela 33 Plan komunikacji – Cele, działania, środki i narzędzia komunikacji, wskaźniki, efekty

Termin 2016 - 2018 rok	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci/ Grupy docelowe w tym grupy defaworyzowan e	Sposób dotarcia do grupy docelowej	Zakładane wskaźniki		Planowane efekty	Częstotliwość monitoringu i ewaluacji w latach 2016- 2018
					Jednostka miary	Wartość		
I półrocze 2016 I półrocze 2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna o głównych założeniach LSR 2014-2020	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowan ych	Artykuł informacyjny na stronach internetowych: LGD „ZIELONE SIOŁO”, Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, gmin członkowskich LGD, oraz członków LGD	Liczba miejsc publikacji artykułu	15*	Odzew czytelników (internetowy, telefoniczny lub osobisty w biurze LGD)	Monitorowanie: bieżące w czasie realizacji kampanii; Ewaluacja: wewnętrzna– I kwartał 2018
				Informacja za pośrednictwem poczty elektronicznej	Liczba adresów	100*		
				Ulotka dostarczona do urzędów i gmin członkowskich adresowana do mieszkańców obszaru - zachęcająca do zapoznania się z artykułem na stronie internetowej LGD	Nakład	400 egz. *	Liczba wejść na stronę LGD i zapoznanie się z artykułem – 80	
II półrocze 2016 do II półrocze 2018	Podniesienie świadomości wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, kryteriach wyboru w tym jakościowych oraz sprzyjającemu procesom	Działania informacyjne	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru z	Szkolenia	Liczba szkoleń	31	Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych w ramach operacji planowanych do realizacji w okresie 2016- 2018	Monitorowanie: bieżące w czasie realizacji działań informacyjnych Ewaluacja: wewnętrzna– I kwartał 2018
				Indywidualne spotkania bezpośrednie	Liczba spotkań	60		
				Doradztwo indywidualne, w tym dla lokalnych przedsiębiorców	Liczba udzielonych usług doradczych	8		

	włączenia społecznego które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR, a także o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza jakościowych)		uwzględnieniem grup defaworyzowanych					
III, IV kwartał 2016 I, II, III, IV kwartał 2017 I, II, III, IV kwartał 2018	Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości i efektywności pomocy świadczonej przez LGD, Doradztwo organizowane warsztaty i szkolenia	Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektowanych działań przewidzianych do realizacji	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	Ankieta badania satysfakcji	Liczba wnioskodawców w	80 % wnioskodawców /uczestników szkoleń /warsztatów deklaruje wysoką jakość i efektywność	Ankieta - zebranie opinii dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD, jakości szkoleń i warsztatów; Identyfikacja ew. problemów komunikacyjnych	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2018
Termin 2019-2021 rok	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci/ Grupy docelowe w tym grupy defaworyzowane	Sposób dotarcia do grupy docelowej	Zakładane wskaźniki		Planowane efekty	Częstotliwość monitoringu i ewaluacji w latach 2019-2021
					Zakładane wskaźniki	Planowane efekty		
I półrocze 2019	Zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER	Kampanie informacyjna podsumowująca pierwszy okres realizacji LSR 2016-2018	Mieszkańcy obszaru i regionu oraz podmioty działające na obszarze i w regionie	Strony internetowe: LGD ZIELONE SIOŁO, Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, gmin członkowskich LGD, członków LGD	Liczba publikacji	10	Spopularyzowanie uzyskanych rezultatów przez beneficjentów i korzyści płynących dla mieszkańców ze zrealizowanych	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2019, 2020, 2021

							operacji w ramach wdrażania LSR w latach 2016-2018	
I półrocze 2019 I półrocze 2020	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna o głównych założeniach LSR 2014-2020	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych	Artykuł informacyjny na stronach internetowych: LGD „ZIELONE SIOŁO”, Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, gmin członkowskich LGD, oraz członków LGD	Liczba miejsc publikacji artykułu	15*	Odzew czytelników (internetowy, telefoniczny lub osobisty w biurze LGD)	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2019, 2020, 2021
				Informacja za pośrednictwem poczty elektronicznej	Liczba adresów	100*		
				Ulotka dostarczona do urzędów gmin członkowskich LGD adresowana do mieszkańców obszaru - zachęcająca do zapoznania się z artykułem na stronie internetowej LGD	Nakład	400 egz.*	Liczba wejść na stronę LGD i zapoznanie się z artykułem – 80	
Od I półrocza 2019 do II półrocza 2021	Podniesienie świadomości wnioskodawców o LSR, jej celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, kryteriach wyboru w tym jakościowych oraz sprzyjającemu procesom	Działania informacyjne	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru z uwzględnieniem grup	Szkolenia	Liczba szkoleń	10	Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych w ramach operacji planowanych do realizacji w okresie 2019-2021	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2019, 2020, 2021
				Indywidualne spotkania bezpośrednie	Liczba spotkań	60		
				Doradztwo indywidualne, w tym dla lokalnych przedsiębiorców	Liczba udzielonych usług doradczych	24		

	włączenia społecznego które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR, a także o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza jakościowych)		defaworyzowanych					
I, II, III, IV kwartał 2019 I, II, III, IV kwartał 2020 I, II, III, IV kwartał 2021	Pozyskanie informacji zwrotnej dotyczącej oceny jakości i efektywności pomocy świadczonej przez LGD, Doradztwo, szkolenia, warsztaty	Badanie satysfakcji wnioskodawców dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków aplikacyjnych o wsparcie projektowanych działań przewidzianych do realizacji w okresie 2019-2021	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	Ankieta badania satysfakcji	Liczba wnioskodawców w	80 % wnioskodawców /uczestników szkoleń, warsztatów deklaruje wysoką jakość i efektywność	Zebranie opinii dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD; Identyfikacja ew. problemów komunikacyjnych	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2019, 2020, 2021
Od II półrocza 2020 do II półrocza 2021	Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, prezentację dobrych praktyk, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie	Działania informacyjne	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie organizacje pozarządowe, JST, mieszkańcy obszaru z uwzględnieniem grup defaworyzowanych	Szkolenia w formie on-line lub stacjonarnie	Liczba szkoleń	8	Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych w ramach operacji planowanych do realizacji w okresie 2019-2021	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: wewnętrzna – I kwartał 2019, 2020, 2021

	poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z UE							
Termin 2022-2023 rok	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci/ Grupy docelowe w tym grupy defaworyzowane	Sposób dotarcia do grupy docelowej	Zakładane wskaźniki		Planowane efekty	Częstotliwość monitoringu i ewaluacji Termin 2022-2023
					Zakładane wskaźniki	Planowane efekty		
styczeń-grudzień 2022	Podsumowanie naborów wniosków realizowanych przez LGD „ZIELONE SIOŁO” w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju	Działania informacyjne	JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	Artykuł informacyjny na stronach internetowych: LGD „ZIELONE SIOŁO”, gmin członkowskich LGD, członków LGD oraz mieszkańców obszaru LGD	Liczba miejsc publikacji artykułu	10	Odzew czytelników (internetowy, telefoniczny lub osobisty w biurze LGD)	Monitorowanie: bieżące Ewaluacja: zewnętrzna II półrocze 2022
				Informacja za pośrednictwem poczty elektronicznej	Liczba adresów	100		
styczeń-grudzień 2022	Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, prezentację dobrych praktyk, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z UE	Działania informacyjne	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie organizacje pozarządowe, JST, mieszkańcy obszaru z uwzględnieniem grup defaworyzowanych	Szkolenia w formie on-line lub stacjonarnie	Liczba szkoleń	15	Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych w ramach operacji planowanych do realizacji w okresie 2019-2021	Monitorowanie: bieżące

styczeń-marzec 2023	Ewaluacja wdrażania LSR	Działania informacyjne	JST, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LGD „ZIELONE SIOŁO”	Raport z ewaluacji wdrażania LSR oraz funkcjonowania LGD zawierający informacje o stanie realizacji poszczególnych działań i poziomie osiągniętych wskaźników zamieszczony na stronie internetowej LGD	Liczba miejsc publikacji artykułu	1	Odzew czytelników (internetowy, telefoniczny lub osobisty w biurze LGD)	Ewaluacja: zewnętrzna II półrocze 2022
styczeń-grudzień 2023	Doskonalenie kapitału społecznego, budowanie świadomości tożsamości lokalnej i aktywizacja społeczności lokalnej poprzez edukację, prezentację dobrych praktyk, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć przez określone grupy społeczne, animację społeczną, podnoszenie poziomu umiejętności w aplikowaniu środków finansowych z UE	Działania informacyjne	Potencjalni wnioskodawcy, w tym głównie organizacje pozarządowe, JST, mieszkańcy obszaru z uwzględnieniem grup defaworyzowanych	Szkolenia w formie on-line lub stacjonarnie	Liczba szkoleń	5	Skompletowanie zakładanej liczby wniosków aplikacyjnych w ramach operacji planowanych do realizacji w okresie 2019-2023	Monitorowanie: bieżące
2016-2023 Realizacja ze środków własnych jakimi dysponuje LGD	Zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku naszej LGD, będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER	W zależności od działań podmiotów zewnętrznych – udział LGD w imprezach plenerowych itp.	Mieszkańcy obszaru i regionu oraz podmioty działające na obszarze i w regionie lub kraju w zależności od zasięgu imprezy	Spotkania bezpośrednie z uczestnikami imprez integracyjno-aktywizujących	Liczba spotkań	20	Spopularyzowanie uzyskanych rezultatów przez beneficjentów i korzyści płynących dla mieszkańców ze zrealizowanych operacji w ramach wdrażania LSR w latach 2016-2023	X

Źródło: opracowanie własne LGD „ZIELONE SIOŁO”

* Podana ilość dotyczy każdego półrocza określonego dla danego roku